

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών που βρίσκονται στο φάσμα
του αυτισμού*

ΒΟΥΤΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: 1. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ (ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ)

Καθηγητής ΠΤΕΑ

2. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ ΗΛΙΑΣ

Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΕΑ

3. ΒΑΒΟΥΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Καθηγητής ΠΤΕΑ

ΒΟΛΟΣ 2018

Βαθμολογία	Αριθμητικά	
	Ολογράφως	

«Υπεύθυνη Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης»

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, και γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα και ενυπογράφως ότι η παρούσα εργασία με τίτλο [«τίτλος εργασίας»] αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές από τις οποίες χρησιμοποίησα δεδομένα, ιδέες, φράσεις, προτάσεις ή λέξεις, είτε επακριβώς (όπως υπάρχουν στο πρωτότυπο ή μεταφρασμένες) είτε με παράφραση, έχουν δηλωθεί κατάλληλα και ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Αναλαμβάνω πλήρως, ατομικά και προσωπικά, όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να προκύψουν στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής.

Ο ΔΗΛΩΝ

Βότσης Κωνσταντίνος

19/9/2018

Υπογραφή

Περίληψη

Έρευνες που έχουν γίνει τα προηγούμενα χρόνια αποδεικνύουν ότι η διδασκαλία παιδιών με αυτισμό με τη βοήθεια της τεχνολογίας παρουσιάζει πολύ σημαντικά αποτελέσματα, καθώς τα οφέλη που αποκομίζουν οι μαθητές απ' αυτού του είδους τη διδασκαλία, έχουν την τάση να γενικεύονται σε όλους τους τομείς της καθημερινής τους ζωής και όχι μόνο στο πλαίσιο του σχολείου, χωρίς βέβαια αυτό να ισχύει για όλες τις περιπτώσεις. Βέβαια η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία εξαρτάται και από τον εκπαιδευτικό. Οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής παρουσιάζουν σε γενικές γραμμές θετικές στάσεις και αντιλήψεις έναντι της χρήσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό. Ωστόσο οι στάσεις τους επηρεάζονται άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά από διάφορους παράγοντες.

Η έρευνα αυτή σχεδιάστηκε και διεξήχθη με σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό. Πιο συγκεκριμένα, διερευνά ερωτήματα που αφορούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνώση και χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό, τις στάσεις τους σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό και τέλος τις αντιλήψεις τους πάνω στις προϋποθέσεις-προτάσεις για την ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό. Στην έρευνα συμμετείχαν 13 εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής που εργάζονται στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και επιλέχθηκαν βάσει της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας. Η έρευνα ακολούθησε την ποιοτική μέθοδο και για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η δομημένη συνέντευξη. Τα κυριότερα ευρήματά της αναφέρονται στην ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ και στη βελτίωση του περιεχομένου των επιμορφώσεων, στις θετικές κυρίως στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και τέλος στα σημαντικά εμπόδια που συναντούν στο δρόμο προς την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική.

Abstract

Research done over the past few years shows that teaching children with autism with the help of technology has very significant results, as the benefits that pupils derive from this type of teaching tend to be generalized in all areas of the daily life, and not just within the school, without this being true in all cases. Of course the use of ICT in teaching is also dependent on the teacher. Special education teachers generally, have positive attitudes and perceptions over the use of ICT in the teaching of autistic students. However, their attitudes sometimes are influenced positively and sometimes negatively by various factors.

This research was designed and conducted to explore the attitudes and perceptions of special education teachers on the use of ICT in teaching children with autism. More specifically, it explores questions regarding the special education educators' views on the knowledge and use of ICT in the teaching of children with autism, their attitudes to the cognitive and pedagogical value of ICT in teaching children with autism and their perceptions about the conditions-proposals to strengthen the effort of integrating ICT into the teaching practice of people with autism. The research involved 13 special education teachers working in the wider area of Attica and selected on the basis of snowball sampling. The research followed the qualitative method and the structured interview was used to collect the data. Its main findings refer to the need for further training of teachers in ICT and the improvement of training content, teachers' positive attitudes about the use of ICTs despite the difficulties they face and finally the major obstacles they encounter on the way to integrate the ICT into teaching practice.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	6
2. Θεωρητικό πλαίσιο.....	10
2.1. Ορισμός και χαρακτηριστικά του Αυτισμού.....	10
2.2. Διδασκαλία Κοινωνικών Δεξιοτήτων με τη χρήση των ΤΠΕ.....	14
2.3. Αποτελεσματικότητα της μεθόδου παροχής ανατροφοδότησης μέσω βίντεο σε ότι αφορά την αντιμετώπιση της ανάρμοστης κοινωνικής συμπεριφοράς παιδιών με αυτισμό και νοητική καθυστέρηση.....	20
2.4. Χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και των Προγραμμάτων Software στη διδασκαλία Αναγνώρισης Συναισθημάτων.....	20
2.5. Χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια Η/Υ” (Computer Assisted Instruction) στην αναγνώριση λέξεων και στη διδασκαλία “γραπτής έκφρασης”, συγγραφής ιστοριών και επιστημονικών όρων και εφαρμογών.....	22
2.6. Χρήση των Η/Υ στη διδασκαλία λεξιλογίου.....	24
2.7. Στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία και παράγοντες που τις επηρεάζουν	25
2.8. Συμπεράσματα θεωρητικού πλαισίου.....	27
3. Μεθοδολογία έρευνας.....	30
3.1. Σκοπός και στόχοι.....	30
3.2. Συμμετέχοντες.....	30
3.3. Ερευνητικά ερωτήματα.....	32
3.4. Ερευνητικά εργαλεία.....	32
3.5. Συλλογή δεδομένων.....	37
3.6. Ανάλυση δεδομένων.....	37

4. Αποτελέσματα ποιοτικής ανάλυσης συνεντεύξεων.....	39
4.1. Θεματικός άξονας Α: Γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό.....	40
4.1.1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό.....	43
4.1.2. Προσωπική επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό.....	44
4.1.3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία.....	45
4.1.4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ.....	47
4.1.5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό.....	50
4.2. Θεματικός άξονας Β: Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό.....	52
4.2.1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ.....	54
4.2.2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ.....	56
4.2.3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ.....	57
4.3. Θεματικός άξονας Γ: Προϋποθέσεις – προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό.....	58
4.3.1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ.....	61
4.3.2. Προβλήματα στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ.....	63
4.3.3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ.....	65
4.3.4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία.....	66
4.3.5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία.....	67

5. Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	70
5.1. Σύγκριση ευρημάτων με συναφείς έρευνες.....	70
5.2. Ανησυχίες/προβληματισμοί.....	71
6. Συμπεράσματα.....	72
6.1. Σύνοψη βασικών ευρημάτων της παρούσας έρευνας.....	72
6.2. Προτάσεις με βάση την έρευνα.....	75
6.3. Περιορισμοί της έρευνας.....	76
6.4. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	77
Βιβλιογραφία.....	78
Παραρτήματα.....	88
I (Συνοδευτική επιστολή).....	89
II (Συνεντεύξεις).....	90
III (Ατομικοί πίνακες κωδικοποίησης ποιοτικής ανάλυσης).....	177

1. Εισαγωγή

Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και η σύγχρονη πραγματικότητα της τεχνολογίας, η οποία εμπλέκεται σε σχεδόν όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο και τον τομέα της εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό οι ΤΠΕ καθίστανται πλέον ως ένα αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, στον ευαίσθητο τομέα της εκπαίδευσης μαθητών με ειδικές ανάγκες και πιο συγκεκριμένα μαθητών που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού, οι οποίοι δείχνουν να μην ανταποκρίνονται τόσο αποτελεσματικά στις παραδοσιακές στρατηγικές διδασκαλίας όσο στις στρατηγικές εκείνες που εμπλέκουν τη χρήση των ΤΠΕ, φαίνεται να αποτελεί σημαντικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού η χρήση των τεχνολογιών. Ωστόσο, η χρησιμοποίηση των ΤΠΕ κατά την εκπαιδευτική διαδικασία δεν αποτελεί μια τόσο απλή υπόθεση. Εκτός από τα εμπόδια τεχνικής φύσεως, όπως είναι η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, πάνω στη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία καθοριστικός μπορεί να γίνει και ο παράγοντας που αναφέρεται στις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά μ' αυτή. Αυτό συμβαίνει διότι στους κόλπους των εκπαιδευτικών διατυπώνονται διαφόρων ειδών απόψεις και στάσεις σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό, την ευχρηστία τους, τον τρόπο εμπλοκής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, την ετοιμότητα και την ικανότητα των ιδίων να ανταπεξέλθουν σ' αυτού του είδους τη διδασκαλία, καθώς επίσης και στη διάθεση που δείχνουν οι εκπαιδευτικοί να καταθέσουν τις δικές τους προτάσεις πάνω στην ορθότερη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία έχοντας ως στόχο την ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική παιδιών με αυτισμό.

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία που πηγάζει μέσα από επιστημονικές μελέτες που έχουν γίνει με θέμα τον αυτισμό, την εμπλοκή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία μαθητών με αυτισμό και τις στάσεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ, προκύπτει ότι υπάρχει ένα αρκετά μεγάλο εύρος νέων τεχνολογιών που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό τη βελτίωση της διδασκαλίας μαθητών με αυτισμό καθώς επίσης και σημαντικό επιστημονικό ενδιαφέρον όσον αφορά τη σωστή και αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Επίσης φαίνεται να προκαλούν ενδιαφέρον και οι στάσεις των

εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ γενικότερα στη διδασκαλία αλλά και ειδικότερα στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό, καθώς διατυπώνονται πολλές απόψεις και ερευνητικά δεδομένα σχετικά με το θέμα, τόσο από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους ειδικούς επιστήμονες. Οι απόψεις και τα δεδομένα αυτά πολλές φορές μπορεί να είναι αντικρουόμενα μεταξύ τους, γεγονός που ωθεί τους ερευνητές στην εξέλιξη και διεύρυνση της έρευνάς αυτών.

Στην παρούσα έρευνα σκοπός είναι να καταγραφούν αρχικά οι ΤΠΕ και οι λειτουργίες τους σχετικά με την εκπαιδευτική διαδικασία μαθητών με αυτισμό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, να καταγραφούν οι αντιλήψεις που υποστηρίζουν οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής σχετικά με το θέμα, να διερευνηθούν οι στάσεις τους και να γίνει εξαγωγή συμπερασμάτων βάσει των οποίων θα προκύψουν κάποιες προτάσεις, τόσο για τη βελτίωση των στάσεων των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σε σχέση με τη χρήση των ΤΠΕ, όσο και για θέματα πάνω στα οποία θα μπορέσει να εστιάσει η μελλοντική έρευνα.

Οι στόχοι που τέθηκαν κατά τη διενέργεια αυτής της έρευνας ήταν να δοθεί απάντηση στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι στάσεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για τις προϋποθέσεις- προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό;

Η έρευνα αυτή χωρίστηκε σε δύο κομμάτια. Το πρώτο κομμάτι αποτελείται από το θεωρητικό πλαίσιο του θέματος που πραγματεύεται η συγκεκριμένη έρευνα, και το οποίο προήλθε μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης πάνω στο θέμα του αυτισμού και των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ το δεύτερο κομμάτι αποτελείται από την οργάνωση και την διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας, από τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, από την εξαγωγή των αποτελεσμάτων της έρευνας και των συμπερασμάτων αυτής, τους

περιορισμούς που εμφανίστηκαν καθώς και από τις προτάσεις σχετικά με τη βελτίωση των συμπερασμάτων αλλά και τις προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα αυτή ισχύουν τα εξής: αφού έγινε η βιβλιογραφική ανασκόπηση και συγκροτήθηκε το θεωρητικό πλαίσιο γύρω από το οποίο θα κινούνταν η έρευνα, έγινε εξαγωγή των ερευνητικών ερωτημάτων πάνω στα οποία θα βασιζόταν η έρευνα. Στη συνέχεια αποφασίστηκε από τον ερευνητή η μέθοδος βάσει της οποίας θα γινόταν η έρευνα και η μέθοδος αυτή αποφασίστηκε να είναι η ποιοτική έρευνα με ερευνητικό εργαλείο τη δομημένη συνέντευξη. Ο κύριος λόγος της επιλογής της συγκεκριμένης μεθόδου ήταν η δυσκολία εύρεσης ενός μεγάλου πληθυσμού εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής που θα ήταν απαραίτητος σε περίπτωση μιας ποσοτικής έρευνας. Στη συνέχεια, αφού έγινε η σύνταξη του οδηγού συνέντευξης, μοιράστηκε στους συμμετέχοντες ο οδηγός συνέντευξης και εκείνοι με τη σειρά τους απάντησαν γραπτώς στις ερωτήσεις. Αφού συνελέγησαν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ακολούθησε ανάλυση με τη μέθοδο Miles&Huberman (1994) για την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, από την οποία προέκυψαν τα αποτελέσματα. Βάσει των αποτελεσμάτων έγινε η εξαγωγή των συμπερασμάτων, ενώ παράλληλα καταγράφηκαν και περιορισμοί που αφορούσαν τη διεξαγωγή της έρευνας, προτάσεις βάσει των αποτελεσμάτων αυτής και τέλος προτάσεις για μελλοντική έρευνα σχετική με το θέμα αυτό.

Τα κεφάλαια τα οποία περιλαμβάνει το κύριο μέρος της παρούσας έρευνας είναι τα εξής:

- ✓ Το θεωρητικό πλαίσιο που περιλαμβάνει πληροφορίες για τον αυτισμό και τα χαρακτηριστικά του, για τη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό μέσω διαφόρων μεθόδων που βασίζονται στην τεχνολογία, για τα αποτελέσματα αυτού του είδους διδασκαλία καθώς και για τις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, τους παράγοντες που την επηρεάζουν, τα εμπόδια στη χρήση των ΤΠΕ και τους τρόπους χρήσης τους.
- ✓ Η μεθοδολογία της έρευνας που περιλαμβάνει τους σκοπούς και τους στόχους-ερευνητικά ερωτήματα, τους συμμετέχοντες και τα χαρακτηριστικά τους, τα

ερευνητικά εργαλεία, τη συλλογή των δεδομένων και την ανάλυση των δεδομένων.

- ✓ Τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των συνεντεύξεων βάσει του καθενός από τους τρεις θεματικούς άξονες της συνέντευξης.
- ✓ Τη συζήτηση των αποτελεσμάτων που περιλαμβάνει τη σύγκριση των ευρημάτων με συναφείς έρευνες καθώς και τις ανησυχίες/προβληματισμούς.
- ✓ Τα συμπεράσματα, με τη σύνοψη των βασικών ευρημάτων της έρευνας, τους περιορισμούς της έρευνας, τις προτάσεις βάσει των αποτελεσμάτων και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1. Ορισμός και χαρακτηριστικά του Αυτισμού

Όταν μιλάμε για αυτισμό, αναφερόμαστε σε μια πολύπλοκη και εφόρου ζωής αναπτυξιακή διαταραχή, η οποία είναι αποτέλεσμα μιας νευρολογικής δυσλειτουργίας. Η συγκεκριμένη δυσλειτουργία επηρεάζει τη φυσιολογική λειτουργία του ανθρώπινου εγκεφάλου και έχει, άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των περιοχών εκείνων του εγκεφάλου που είναι υπεύθυνες για την κοινωνική αλληλεπίδραση των ατόμων αλλά και για τις δεξιότητες εκείνες που συνδέονται με τον τομέα της επικοινωνίας (Mulholland, et al., 2008). Χαρακτηρίζεται λοιπόν από μια τριάδα διαταραχών στην κοινωνική αλληλεπίδραση, στην επικοινωνία και στη φαντασία, ενώ χαρακτηριστικό γνώρισμα του αυτισμού αποτελεί το γεγονός ότι οι μη τυπικές συμπεριφορές εκδηλώνονται στα διάφορα στάδια της ανάπτυξης του παιδιού, δηλαδή μεγαλώνοντας και όχι ξαφνικά και όλες μαζί σε μια συγκεκριμένη ηλικία (Μανγορούλου, 2007). Η τριάδα αυτή των διαταραχών δεν έγκειται μόνο στις κοινές περιπτώσεις ατόμων με αυτισμό, σε εκείνες δηλαδή που παρουσιάζουν τα πιο κοινά στοιχεία αυτισμού, αλλά αναφέρεται στην έννοια του *φάσματος* του αυτισμού, που περιλαμβάνει και τα άτομα με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας, εκείνα δηλαδή που έχουν πολύ ανεπτυγμένη ικανότητα στο λόγο και παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον στο να δημιουργήσουν κοινωνικές σχέσεις, αλλά δεν έχουν την ικανότητα καταρχήν να τις συνάψουν και σε δεύτερο βαθμό να τις διατηρήσουν. Επίσης στο φάσμα του αυτισμού συμπεριλαμβάνεται και το σύνδρομο Asperger, το οποίο ταυτίζεται, σύμφωνα με τον Asperger αλλά και τον Frith, με τον αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας, χαρακτηριστικά του οποίου είναι η τριάδα των διαταραχών του αυτισμού, με ομαλή ωστόσο γλωσσική ανάπτυξη και φυσιολογικό γνωστικό επίπεδο (Μανγορούλου, 2007).

Όσον αφορά την κοινωνική αλληλεπίδραση τα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο αφορά την έλλειψη ικανότητας ως προς την ορθή χρήση της βλεμματικής επαφής, των εκφράσεων του

προσώπου, των χειρονομιών και της στάσης του σώματος με σκοπό την επικοινωνία. Το δεύτερο χαρακτηριστικό σχετίζεται με την δυσκολία που παρουσιάζουν τα παιδιά αυτά στο να αντιληφθούν την κοινωνική συμπεριφορά των άλλων, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να μη μπορούν να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν κοινωνικές σχέσεις με τον περίγυρό τους, που να είναι στο επίπεδο εκείνο που επιβάλλει το αναπτυξιακό τους επίπεδο. Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι ότι αποφεύγουν να μοιραστούν τα ενδιαφέροντά τους με άλλους, και το κάνουν παρά μόνο στις περιπτώσεις εκείνες που παρακινούνται από τρίτους. Το τελευταίο χαρακτηριστικό τους είναι πως δεν έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις προθέσεις των άλλων, γεγονός που τους οδηγεί άλλοτε στην ξαφνική απόσυρση από μια συζήτηση και άλλοτε στην απότομη απομάκρυνση από κάποιο πρόσωπο, με το οποίο δείχνουν να απολαμβάνουν τη μέχρι τότε συνύπαρξη και συναναστροφή (Μανγροουλou, 2007).

Παράλληλα σε ότι αφορά την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό έγινε κατηγοριοποίηση τους από τους Wing και Gould (1979), οι οποίοι αναφέρονται σε τέσσερις κοινωνικούς τύπους. Ο *αποτραβηγμένος τύπος*, που του αρέσει να μένει μόνος και να συμπεριφέρεται σαν να μην υπάρχουν άλλοι γύρω του. Ο τύπος αυτός αποφεύγει τη βλεμματική και σωματική επαφή, το διάλογο και την συναισθηματική έκφραση και δείχνει ενδιαφέρον σε άλλους μόνο για να ικανοποιήσει τις προσωπικές του ανάγκες. Ο *παθητικός τύπος*, που ανέχεται τις κοινωνικές επαφές, ωστόσο δεν παίρνει πρωτοβουλίες για κοινωνικές σχέσεις. Έχει βλεμματική επαφή και μπορεί να ακολουθήσει οδηγίες και οι γνωστικές του ικανότητες είναι διευρυμένες. Επίσης οι αλλαγές στο πρόγραμμά του ή στο περιβάλλον του τού δημιουργούν αναστάτωση. Ένας άλλος τύπος είναι ο *ιδιόρρυθμος*. Αυτός ο τύπος ενώ παρουσιάζει ενδιαφέρον για σωματική επαφή και κοινωνική αλληλεπίδραση με άλλους, δεν ενδιαφέρεται για τα συναισθήματα και τις ανάγκες των άλλων. Επίσης μπορεί να ξεπερνά τα κοινωνικώς αποδεκτά όρια και να γίνεται αδιάκριτος αλλά και επιθετικός εάν δεν τον προσέχουν. Ο τέταρτος και τελευταίος τύπος είναι ο *επίσημος και επιτηδευμένος*, ο οποίος είναι πολύ ευγενικός, τυπικός στην τήρηση των κανόνων και συμπεριφέρεται σε όλους σαν να είναι ξένοι. Επίσης δυσκολεύεται να κατανοήσει τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις προθέσεις των άλλων (Μανγροουλou, 2007).

Ο τομέας της επικοινωνίας είναι η δεύτερη περιοχή της ανάπτυξης στην οποία έχει επίδραση ο αυτισμός. Κάποια από τα πεδία τα οποία επηρεάζονται είναι τόσο η έκφραση όσο και η κατανόηση του λόγου. Στα παιδιά με αυτισμό είναι αρκετά συχνή η απουσία ομιλίας ή η ανεπαρκής ανάπτυξη της, καθώς αυτή σχετίζεται με τη νοητική ηλικία τους. Σε κάποιες ωστόσο περιπτώσεις, υπάρχει η πιθανότητα η έκφραση του λόγου να είναι πιο αναπτυγμένη σε σχέση με την κατανόησή του. Το πιο ιδιαίτερο όμως από τα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν τα παιδιά με αυτισμό σε ότι αφορά τον τομέα της επικοινωνίας είναι η απουσία επιθυμίας και η άρνηση, σε πολλές περιπτώσεις, για επικοινωνία με τον περίγυρο τους καθώς και η αδυναμία να κατανοήσουν την πραγματολογική διάσταση του λόγου. Δυσκολεύονται με απλά λόγια, να αντιληφθούν το πλαίσιο μιας συζήτησης, τα πρόσωπα που συμμετέχουν σ' αυτή, το θέμα γύρω από το οποίο κινείται η συζήτηση, τους κώδικες επικοινωνίας που μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της και ανάλογα με το χώρο που αυτή διεξάγεται και τέλος το επίπεδο της σχέσης με τους συνομιλητές. Ακόμη ένα άλλο κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η αδυναμία αντίληψης του κυριολεκτικού και του μεταφορικού λόγου, καθώς αντιλαμβάνονται πάντα τα λεγόμενα των συνομιλητών τους με την κυριολεκτική τους έννοια. Επίσης εμφανίζουν και κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στον τρόπο επικοινωνίας τους. Παρουσιάζουν ηχολαλία, επαναλαμβάνουν συχνά δηλαδή φράσεις και λέξεις που έχουν ακούσει και αυτό συμβαίνει τις περισσότερες φορές με εύστοχο τρόπο, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αντιλαμβάνονται το περιεχόμενο τους και ότι με επιλεκτικό τρόπο τις χρησιμοποιούν για να εκφράσουν αυτό που σκέφτονται. Βέβαια το γεγονός αυτό καταδεικνύει την αδυναμία τους να εκφράσουν τις σκέψεις τους με δικά τους λόγια και με ολοκληρωμένες φράσεις αλλά και με αυθόρμητο τρόπο, ενώ η ηχολαλία κάνει την εμφάνιση της όταν το άτομο βιώνει καταστάσεις στρες και προσπαθεί να διαχειριστεί την κατάσταση αυτή και να επικοινωνήσει με τους άλλους. Τέλος τα άτομα με αυτισμό σε πολλές περιπτώσεις αναπτύσσουν δικό τους λεξιλόγιο και αντιστρέφουν τις αντωνυμίες, μιλώντας για τον εαυτό τους σε β' ενικό πρόσωπο (Mulholland, et al., 2008; Μανροπούλου, 2007).

Ο τρίτος τομέας που παρουσιάζουν ελλείμματα τα παιδιά με αυτισμό είναι αυτός της *φαντασίας*. Τα άτομα που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν περιορισμένα ενδιαφέροντα και δείχνουν μια έντονη προσκόλληση σε κάποια θέματα ή

αντικείμενα, τις γνωστές σε όλους *εμμονές*. Παράλληλα τείνουν να ακολουθούν κάποιες ρουτίνες και τελετουργίες χωρίς να παρεκκλίνουν απ' αυτές, ενώ σε αντίθετη περίπτωση αναστατώνονται ιδιαίτερα. Η εμφάνιση στερεοτυπικών κινήσεων και συμπεριφορών έχουν άμεση σχέση με το γνωστικό επίπεδο των παιδιών, καθώς αυτές παρουσιάζονται στις περιπτώσεις εκείνες που το αυτιστικό παιδί νιώθει αμηχανία, άγχος, αναστάτωση ή ενθουσιασμό, ενώ στη περίπτωση που υπάρχει προσήλωση σε ένα αντικείμενο, από τη πλευρά του παιδιού, οι συμπεριφορές αυτές παύουν να υφίστανται (Μανγροπούλου, 2007).

Συνάμα, τα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν *αισθητηριακές ιδιαιτερότητες*, οι οποίες αναγνωρίζονται πλέον ως μια κατηγορία συμπεριφορών που οδηγεί στη διάκριση των αυτιστικών παιδιών από τις άλλες κατηγορίες παιδιών με αναπηρίες. Ένα δείγμα από τις αισθητηριακές δραστηριότητες μπορεί να είναι η υπερευαισθησία σε διάφορους ήχους ή η πλήρης αγνόησή τους και έλλειψη αντίδρασης σε κάποιες άλλες περιπτώσεις, ενώ η σημαντικότερη δυσκολία τους είναι ο συνδυασμός της προσοχής τους σε ερεθίσματα που προέρχονται από διαφορετικό αισθητηριακό κανάλι (Μανγροπούλου, 2007).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των μαθητών που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού αποτελεί και η σημαντική *ανομοιογένεια* στα επίπεδα των ικανοτήτων σε διαφορετικές περιοχές της ανάπτυξης, τις γνωστές *νησίδες δεξιοτήτων* (Μανγροπούλου, 2007).

Σε ότι αφορά τα γνωστικά χαρακτηριστικά των παιδιών με αυτισμό υπάρχει μεγάλη *ανομοιογένεια*, γεγονός που επιφέρει *ανομοιογένεια* τόσο στις συμπεριφορές τους όσο και στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Τα παιδιά με αυτισμό έχουν έντονη οπτική αντίληψη, ενώ η μνήμη τους είναι φωτογραφική. Έχουν τη δεξιότητα να διακρίνουν οπτικά ερεθίσματα και να ταξινομούν αντικείμενα βάσει των εξωτερικών τους χαρακτηριστικών, ενώ επικεντρώνουν την προσοχή τους σε λεπτομέρειες και αδυνατούν να ξεχωρίσουν τις σημαντικές από τις ασήμαντες πληροφορίες (Μανγροπούλου, 2007). Παρουσιάζουν εξαιρετική μνημονική ικανότητα ωστόσο έχουν δυσκολίες στη σωστή ακολουθία βημάτων. Επίσης η λεκτική τους νοημοσύνη είναι χαμηλότερη από την εκτελεστική τους νοημοσύνη κι αυτός είναι ο λόγος που καθυστερούν στην επεξεργασία λεκτικών πληροφοριών. Ο τρόπος που σκέφτονται χαρακτηρίζεται από *ακαμψία*, γεγονός που τους κάνει να εμμένουν σε συγκεκριμένες στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων και

να μην ελίσσονται. Ο τρόπος αυτός σκέψης τους εμποδίζει να γενικεύσουν τις στρατηγικές και να οδηγηθούν στη μεταγνώση (Mulholland, et al., 2008).

2.2 Διδασκαλία Κοινωνικών Δεξιοτήτων με τη χρήση των ΤΠΕ

Μία από τις ειδικές μεθόδους διδασκαλίας των κοινωνικών δεξιοτήτων είναι το Video Modeling. Το Video Modeling είναι μια μέθοδος κατά την οποία μοντελοποιείται, μέσω της προβολής βίντεο, η κοινωνική δεξιότητα που θέλουμε να διδάξουμε στο παιδί με αναπηρία και η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από την παρατήρηση, κατά την προβολή βίντεο, συμπεριφορών που παρουσιάζουν άλλα άτομα, είτε μέσω της μετατροπής της προκείμενης συμπεριφοράς σε μοντέλο συμπεριφοράς στο οποίο μπορεί να ανατρέξει το άτομο, όταν θεωρήσει ότι έχει να αντιμετωπίσει μία παρόμοια συμπεριφορά, είτε μέσω της ακριβούς μίμησης της συμπεριφοράς που παρουσιάζεται στο βίντεο σε μία ενδεχομένως παρόμοια κοινωνική κατάσταση. Η μέθοδος του Video Modeling θεωρείται μία από τις πιο αποτελεσματικές μεθόδους διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων (Ancioğlu, 2013; Chen & Cheng, 2010).

Η διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω του Video Modeling μπορεί να πραγματοποιηθεί με **τέσσερις διαφορετικούς τρόπους**. Ο πρώτος τρόπος έγκειται στη **μοντελοποίηση της ζητούμενης κοινωνικής δεξιότητας** μέσα από την παρακολούθηση ενός βίντεο στο οποίο ο ίδιος ο μαθητής ή ένα τρίτο πρόσωπο, που μπορεί να είναι ένας συμμαθητής ή ένας ενήλικας, παραθέτουν αναλυτικά τα επιμέρους στάδια μιας συγκεκριμένης κοινωνικής δεξιότητας και εν συνεχεία ο μαθητής καλείται να τα επαναλάβει όπως ακριβώς αυτά παρουσιάστηκαν ώστε να κατακτήσει και εν συνεχεία να επαναλάβει και ο ίδιος τη κοινωνική δεξιότητα/συμπεριφορά που του διδάχθηκε μέσα από την προβολή του βίντεο. Ο δεύτερος τρόπος διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων μέσα από τη μέθοδο του Video Modeling είναι οι **νύξεις με τη χρήση του Video**, κατά τον οποίο, παρέχεται στον μαθητή η δυνατότητα να εφαρμόσει το εκάστοτε βήμα της κοινωνικής δεξιότητας που παρουσιάζεται στο βίντεο με στόχο να εμπλακεί ενεργά στη διαδικασία χρήσης της δεξιότητας αυτής στην καθημερινή κοινωνική ζωή του. Ο τρίτος τρόπος είναι η **παροχή ανατροφοδότησης με Video**, κατά τον οποίο ο μαθητής

μεμονωμένα έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει τις επιδόσεις του σε μία συγκεκριμένη κοινωνική δεξιότητα μέσα από ένα μη επεξεργασμένο video, δίνοντας του με τον τρόπο αυτό την ευκαιρία να παρατηρήσει ποιες από τις συμπεριφορές του είναι κατάλληλες και ποιες όχι, να συζητήσει με τον εκπαιδευτικό του σχετικά με την καταλληλότητα των συμπεριφορών του, αλλά και να προσαρμόσει - βελτιώσει τη συμπεριφορά του σε ενδεχόμενη μελλοντική παρουσίαση της. Ο τελευταίος τρόπος είναι **η προβολή video μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή**, το οποίο θα παρουσιάζει κείμενα, γραφικά, κινούμενες εικόνες, ήχο, μουσική, διάφορα slides αλλά και ταινίες που θα σχετίζονται με τη διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων (Chen & Cheng, 2010).

Ωστόσο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι εκτός από τα θετικά χαρακτηριστικά της διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω του Video Modeling, η μέθοδος αυτή έχει και κάποια αρνητικά στοιχεία, όπως στην περίπτωση της μη έγκαιρης εφαρμογής των κοινωνικών δεξιοτήτων που παρουσιάστηκαν και διδάχθηκαν στον μαθητή που έχει ως αποτέλεσμα αυτές να ξεχαστούν από τον μαθητή και εν τέλει να μη χρησιμοποιηθούν ποτέ ή να υπάρξει λάθος τρόπος χρήσης τους αλλά και μίμηση αρνητικών μοντέλων συμπεριφοράς (Chen & Cheng, 2010).

Αρχικά μέσα από τη παρατήρηση ο εκπαιδευτικός πρέπει να επιλέξει τις κοινωνικές δεξιότητες στις οποίες θεωρεί ότι ο μαθητής παρουσιάζει έλλειμμα και οι οποίες πρέπει να διδαχθούν, να αξιολογήσει το επίπεδο στο οποίο οι δεξιότητες αυτές είναι κατακτημένες από το μαθητή, καθώς επίσης να επιλέξει και για ποιες απ' αυτές έχει προτεραιότητα η διδασκαλία τους. Στη συνέχεια είναι απαραίτητο να δοθούν στους μαθητές λίγες πληροφορίες σχετικά με τις κοινωνικές δεξιότητες που θα παρουσιαστούν από τα άτομα που συμμετέχουν στο βίντεο, καθώς επίσης να υπάρξει και μια εξοικείωση με τα τεχνικά μέσα με τα οποία θα γίνει η προβολή- μοντελοποίηση των κοινωνικών δεξιοτήτων. Επίσης είναι σημαντικό να ζητηθεί από τους μαθητές να παρακολουθήσουν το βίντεο και στη συνέχεια να παρουσιάσουν- εφαρμόσουν στην πράξη τις συμπεριφορές- κοινωνικές δεξιότητες που διδάχθηκαν μέσω του βίντεο. Αυτό μπορεί αρχικά να επιτευχθεί μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων στο οποίο οι μαθητές θα πρέπει να εφαρμόσουν τις κοινωνικές δεξιότητες που διδάχθηκαν νωρίτερα και στη συνέχεια να τις εφαρμόσουν σε πραγματικές κοινωνικές καταστάσεις, επικουρούμενοι στο πρώτο στάδιο

πάντα από τον εκπαιδευτικό καθώς επίσης και με την ύπαρξη των ανάλογων με την περίσταση ενισχυτών, έτσι ώστε να δίνεται ένα κίνητρο για τη συνέχιση της επιθυμητής συμπεριφοράς ή γενικά της εκάστοτε κοινωνικής δεξιότητας (Ancioglu, 2013).

Μία ακόμη αποδεδειγμένα αποτελεσματική μέθοδος για τη βελτίωση της συμπεριφοράς και γενικά για τη διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά με αναπηρίες και ειδικά σε παιδιά με νοητική καθυστέρηση και αυτισμό αποτελεί η διδασκαλία μέσω της χρήσης κοινωνικών ιστοριών. Οι κοινωνικές ιστορίες αποτελούν ένα είδος διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων που μπορεί να αποφέρει αποτελέσματα τόσο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά πολύ περισσότερο σε επίπεδο κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και σε επίπεδο αντιμετώπισης ή μείωσης των προβληματικών συμπεριφορών. Ένα σημαντικό μέσο για τη διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω κοινωνικών ιστοριών αποτελεί πλέον η τεχνολογία η οποία με διάφορες μορφές μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων στον τομέα αυτό. Η τεχνολογία μπορεί να παίξει το ρόλο του σιδηρόδρομου πάνω στον οποίο θα πορευτεί το "τρένο" της διδασκαλίας των κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω των κοινωνικών ιστοριών. Αυτό συμβαίνει διότι νέες τεχνολογίες, όπως είναι τα tablets, επιτρέπουν την υψηλή προσβασιμότητα στους μαθητές με αναπηρία λόγω της χρήσης της οθόνης αφής, καθώς επίσης λειτουργούν και με τρόπο που προσφέρει κίνητρο και είναι αρκετά ελκυστικός σε παιδιά με αναπηρία και κατ' επέκταση και σε παιδιά με νοητική καθυστέρηση και σε παιδιά με αυτισμό. Επίσης η χρήση της τεχνολογίας των tablets παρέχει τη δυναμική της αύξησης της προσοχής και της ενίσχυσης των μαθητών που παρουσιάζουν χαμηλό επίπεδο κινήτρων για οποιαδήποτε κοινωνική αλληλεπίδραση, ενώ επίσης παρέχει τη δυνατότητα ανεξαρτητοποίησης και αυτό-καθοδήγησης της μάθησης από πλευράς μαθητών με αναπηρία καθώς μέσα από αυτή την τεχνολογία παρέχεται στα παιδιά αυτά η δυνατότητα, μέσω της αφής, να πλοηγούνται μόνα τους στο περιεχόμενο της κοινωνικής ιστορίας η οποία τους διδάσκεται. Ωστόσο δημιουργούνται κάποιες απορίες σχετικά με τη διδασκαλία κοινωνικών ιστοριών με τη βοήθεια της τεχνολογίας και κατ' επέκταση με τη χρήση των tablets. Οι απορίες αυτές έχουν να κάνουν με το κατά πόσο η διδασκαλία μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην προσπάθεια μείωσης των διαταρακτικών συμπεριφορών και παράλληλα στη συχνότερη ακαδημαϊκή εμπλοκή του μαθητή με αυτισμό και γενικά με αναπηρία και κατά πόσο δίνει πιθανότητες μείωσης της

διαταρακτικής συμπεριφοράς αλλά και τη συχνότερη ακαδημαϊκή εμπλοκή των μαθητών αυτών και μετά το πέρας της παρέμβασης (Gul & Vuran, 2010).

Οι κοινωνικές ιστορίες οι οποίες διδάσκονται με τη βοήθεια της τεχνολογίας των tablet έχουν ως στόχο να εστιάσουν στη διδασκαλία εναλλακτικών συμπεριφορών οι οποίες θα παρέχονται μέσα από σενάρια εναλλακτικών συμπεριφορών σε σχέση με τη διαταρακτική συμπεριφορά ή γενικά την ανάρμοστη κοινωνική δεξιότητα που επιδεικνύει ο μαθητής και μαζί με τις οποίες θα προβάλλεται και μια φωτογραφία με το πρόσωπο του μαθητή που πρέπει να διδαχθεί την επιθυμητή συμπεριφορά. Τα σενάρια των εναλλακτικών αυτών συμπεριφορών μπορεί να είναι για παράδειγμα η άρση του χεριού με σκοπό να εκφραστεί μία απορία ή να απαντηθεί μια ερώτηση που απευθύνθηκε στους συμμαθητές ή η υπαγόρευση μη ανεκτών συμπεριφορών όπως είναι οι φωνές κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή η απομάκρυνση από το θρανίο (Gul & Vuran, 2010).

Η δυσλειτουργία στην επικοινωνία στα άτομα με αυτισμό και ιδιαίτερα σ' αυτά που συνυπάρχει και νοητική καθυστέρηση είναι από τα πιο σημαντικά ελλείμματα που παρουσιάζουν τα άτομα αυτά καθώς η μη λεκτική ή η μη συμβατική επικοινωνία αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη αποτελεσματικών διαπροσωπικών κοινωνικών δεξιοτήτων και αυτό πολλές φορές μεταφράζεται σε αποτυχία ανάπτυξης λειτουργικής γλώσσας. Ένα αναπόσπαστο κομμάτι του πάζλ της διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων σ' αυτά τα παιδιά αποτελεί και η διδασκαλία τους με τη βοήθεια τεχνολογιών χειρός που η λειτουργία τους βασίζεται στην αφή. Ωστόσο η χρήση των τεχνολογιών αυτών προϋποθέτει και την εξοικείωση των διδασκόμενων ατόμων που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι παιδιά, μ' αυτού του είδους τις συσκευές, γεγονός που υπαγορεύει σε αρχικό στάδιο την ενασχόληση των παιδιών με τέτοιου είδους συσκευές ώστε να φτάσουν σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο σε ότι αφορά στην ευχέρεια χρήσης τους. Η εκπαίδευση στις κοινωνικές δεξιότητες με τη χρήση τέτοιου είδους τεχνολογιών, όπως συσκευές αφής, επιτυγχάνεται με την ενασχόληση και τη χρήση διάφορων εφαρμογών που υποστηρίζονται από αυτές τις συσκευές, όπως είναι το iCommunicate και το Proloquo2Go που είναι εφαρμογές σχεδιασμένες έτσι ώστε να ενισχύουν την εκφραστική επικοινωνία των ατόμων που τις χρησιμοποιούν, η οποία ορίζεται ως η γραπτή, λεκτική ή οπτική δημιουργία που φέρνει στο φως σκέψεις,

αισθήματα και παρατηρήσεις του ατόμου. Έρευνες στις οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί τέτοιου είδους εφαρμογές και τεχνολογίες αποδεικνύουν ότι έχουν θετικά αποτελέσματα στους μαθητές που τις χρησιμοποιούν καθώς παρατηρούνται βελτιώσεις στην εκφραστική επικοινωνία των ατόμων, ενώ παράλληλα έχει παρατηρηθεί ότι πολλοί μαθητές άρχισαν να χρησιμοποιούν αυτή την τεχνολογία και αυτού του είδους τα προγράμματα ώστε να αρχίσουν κάποια κοινωνική αλληλεπίδραση με κάποιον συνομήλικό τους. Επίσης μια ακόμη θετική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι τέτοιου είδους τεχνολογίες λειτουργούν με τόσο ελκυστικό τρόπο για τα παιδιά που μόνο και μόνο με σκοπό την ενασχόληση τους με αυτές, τα παιδιά βρίσκουν λόγους να έρθουν σε επικοινωνία με άλλα άτομα. Ένα ακόμη στοιχείο που αφορά την αποτελεσματικότητα των τεχνολογιών αυτών, αποτελεί η εν μέρει αντικατάσταση με αυτές παραδοσιακών τρόπων επικοινωνίας που έχουν βοηθήσει σε τεράστιο βαθμό παιδιά με αυτισμό να αναπτύξουν ένα κώδικα επικοινωνίας όπως είναι το ευρύτατα γνωστό σύστημα επικοινωνίας PECS. Μια τελευταία χαρακτηριστική χρήση των τεχνολογιών αυτών αποτελεί η χρησιμοποίησή τους ως κίνητρο για την επίδειξη των κατάλληλων κοινωνικών συμπεριφορών.

Παράλληλα, σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει η διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων είναι αρκετά αποτελεσματική όταν γίνεται και με τη χρήση καινοτόμων εφαρμογών που μπορούν να "τρέξουν" σε οποιονδήποτε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η χρησιμοποίηση των καινοτόμων αυτών εφαρμογών επιτρέπει την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων παράλληλα με τις γνωστικές, σε ένα σταθερό, προβλέψιμο και τυποποιημένο περιβάλλον, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα εξάσκησης σε ατομικό επίπεδο, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα επιλογής του επιπέδου δυσκολίας ανάλογα με το επίπεδο ικανοτήτων που διαθέτει ο εκάστοτε μαθητής και ανεξάρτητα από το επίπεδο που κινούνται τα υπόλοιπα παιδιά που απαρτίζουν την τάξη ή την ομάδα. Οι εφαρμογές αυτές καλύπτουν ένα αρκετά μεγάλο εύρος από τις ανάγκες των μαθητών που παρουσιάζουν έλλειμμα στις κοινωνικές τους δεξιότητες. Μία απ' αυτές στοχεύει στην ανάπτυξη του λεξιλογίου και μέσα από τη λειτουργία της παρέχει αισθητηριακή ανατροφοδότηση σχετικά με τις επιδόσεις του χρήστη. Μία άλλη εφαρμογή είναι η ALPHA και έχει ως στόχο τη διδασκαλία βασικών αναγνωστικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα από βίντεο, ανθρωπόμορφες φιγούρες και φωνητικές εντολές, με τα

αποτελέσματα της να είναι εμφανώς θετικά στον τομέα της εκφραστικής επικοινωνίας. Μία ακόμη εφαρμογή με καινοτόμα χαρακτηριστικά είναι αυτή που ανέπτυξαν οι Bosseler και Massaro (2003) οι οποίοι δημιούργησαν ένα πρόγραμμα με έναν ηλεκτρονικά σχεδιασμένο εκπαιδευτή με σκοπό τη διδασκαλία και τη χρήση λειτουργικής γλώσσας από παιδιά με αυτισμό, η οποία βοήθησε στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων των μαθητών αυτών στον τομέα της χρήσης του λεξιλογίου. Αυτές οι τρεις εφαρμογές υπολογιστών αποτελούν ένα δείγμα μόνο των καινοτόμων εφαρμογών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τη βοήθεια των υπολογιστών για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και στοχεύουν στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Ωστόσο υπάρχουν αντίστοιχες εφαρμογές οι οποίες έχουν ως αντικείμενο τη διδασκαλία της συναισθηματικής κατανόησης αλλά και τη διδασκαλία γενικότερα κοινωνικών δεξιοτήτων και οι οποίες μπορούν να προσφέρουν σημαντική βοήθεια σε αυτόν τον τομέα (Ingersoll & Wainer, 2011).

Τα τελευταία χρόνια αποτελεί κοινή παραδοχή το γεγονός ότι τα παιδιά με αυτισμό και ήπια νοητική καθυστέρηση παρουσιάζουν σημαντικά περισσότερα ελλείμματα στις κοινωνικές δεξιότητες, όπως οι αποδεκτές και μη συμπεριφορές, σε σχέση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης της ηλικίας τους, με αποτέλεσμα να γίνεται πιο δύσκολη η ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Ένα κομμάτι που αφορά την αποτελεσματικότητα της μεθόδου παροχής ανατροφοδότησης μέσω βίντεο σε παιδιά με αυτισμό για την αντιμετώπιση της παρουσίας ανάρμοστης συμπεριφοράς, είναι η χρήση από το ίδιο το άτομο με αυτισμό και διαδικασιών όπως η αυτοδιαχείριση της συμπεριφοράς, η αυτό-παρακολούθηση της συμπεριφοράς, ο αυτοέλεγχος, η αυτό-αξιολόγηση της συμπεριφοράς αλλά και αυτό-χορήγηση συνεπειών όταν εντοπίζουν να έχουν εμφανίσει κάποια ανάρμοστη συμπεριφορά. Έχει αποδειχθεί ότι η μέθοδος παροχής ανατροφοδότησης μέσω βίντεο βελτιώνει την ανταπόκριση των παιδιών με ανάρμοστη συμπεριφορά και γενικά με ελλείμματα στις κοινωνικές τους δεξιότητες, στην εκτέλεση μιας εργασίας αλλά και στη διαδικασία αλληλεπίδρασης με τους συνομηλίκους τους και γενικά στην παραγωγικότητα τους. Σημαντικό επίσης στοιχείο για την επιτυχία της μεθόδου παροχής ανατροφοδότησης μέσω βίντεο είναι να επιτρέπεται στους μαθητές να παρέχουν στον εαυτό τους κάποια προνόμια για κάθε θετική συμπεριφορά που εντοπίζουν μέσω του βίντεο ότι έχουν προηγουμένως εμφανίσει. Ένα ακόμη σημαντικό

κομμάτι στην αξιολόγηση της παραγωγικότητας της μεθόδου αυτής αποτελεί η γενίκευση των διδασκόμενων επιθυμητών συμπεριφορών και γενικά των κοινωνικών δεξιοτήτων καθώς στόχος είναι η εμφάνιση τους όχι μόνο στο πλαίσιο όπου γίνεται η εκπαίδευση αλλά σε όλο το φάσμα της κοινωνικής τους ζωής, γεγονός που φαίνεται να επιβεβαιώνεται μέσα από τις σχετικές έρευνες (Blair, et al., 2014).

2.3 Αποτελέσματα της διδασκαλίας Κοινωνικών Δεξιοτήτων μέσα από τις Κοινωνικές Ιστορίες με τη βοήθεια της τεχνολογίας και συγκεκριμένα των Tablets

Οι έρευνες δείχνουν ότι η χρήση των tablets και γενικά της τεχνολογίας για τη διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων μέσα από τις κοινωνικές ιστορίες αποφέρει θετικά αποτελέσματα στη μείωση των διαταρακτικών συμπεριφορών, τα οποία είναι και άμεσα αλλά και προφανή. Επίσης αποδεικνύεται πως υπάρχει μία τάση διατήρησης και γενίκευσης των θετικών αυτών αποτελεσμάτων, ενώ επικρατεί η άποψη ότι τα αποτελέσματα μπορεί να είναι θετικά και όταν η παρέμβαση αυτή γίνεται με στόχο τη βελτίωση μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς του μαθητή που παίρνει μέρος στη διδασκαλία αυτού του τύπου. Επίσης το εύρος των κοινωνικών συμπεριφορών που μπορούν να αποκτηθούν ή να βελτιωθούν μέσα από αυτού του είδους διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων είναι αρκετά μεγάλο (Gul & Vuran, 2010).

2.4 Χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και των Προγραμμάτων Software στη διδασκαλία Αναγνώρισης Συναισθημάτων

Η αναγνώριση συναισθημάτων είναι ένας τομέας στον οποίο τα παιδιά με νοητική καθυστέρηση και με αυτισμό χαμηλής λειτουργικότητας, αλλά και αυτά με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας, παρουσιάζουν ιδιαίτερα ελλείμματα. Ένα δείγμα της εφαρμογής της τεχνολογίας στη διδασκαλία αναγνώρισης συναισθημάτων είναι η χρήση

ενός τρισδιάστατου εικονικού περιβάλλοντος, η οποία μέσα από τη βιωματική και ενεργή μάθηση ενθαρρύνει και κινητοποιεί τους μαθητές ώστε να αναπτύξουν κοινωνική αλληλεπίδραση. Επίσης τους παρέχει τη δυνατότητα να μάθουν να αναγνωρίζουν τα τέσσερα βασικά συναισθήματα ενώ παράλληλα τους επιτρέπει να εξασκήσουν την κοινωνικο-συναισθηματική τους επάρκεια μέσα από την παρακολούθηση ενός τρισδιάστατου ανθρωποειδούς χαρακτήρα ο οποίος μπορεί να εκφράσει συγκεκριμένα συναισθήματα για συγκεκριμένες τεχνητές κοινωνικές καταστάσεις. Σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα αυτού του είδους των προγραμμάτων, που γίνεται μόνο με τη χρήση της τεχνολογίας, αποδεικνύεται ότι οι κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες των παιδιών με αυτισμό αναπτύσσονται σε αρκετά μεγάλο βαθμό, καθώς μετά από κάποιο διάστημα διδασκαλίας των δεξιοτήτων αυτών παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά αυτά έκαναν πολύ πιο συχνή χρήση των εκφράσεων του προσώπου τους με στόχο να εκφράσουν κάποιο συναίσθημα τους όταν βρίσκονταν σε επικοινωνία με ένα άλλο άτομο. Παράλληλα είχε παρατηρηθεί ότι τα παιδιά που εκπαιδεύονται στην αναγνώριση συναισθημάτων με τη βοήθεια αυτού του τύπου τεχνολογίας, όπως τα εικονικά περιβάλλοντα, αποκτούν την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Επίσης ένα άλλο θετικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τον παραπάνω τύπο διδασκαλίας στην αναγνώριση συναισθημάτων και κατ' επέκταση κοινωνικών δεξιοτήτων είναι ότι για κάθε χρήστη δίνει διαφορετικά θετικά αποτελέσματα ανάλογα με τα ελλείμματα που παρουσιάζει σε σχέση με τους υπόλοιπους. Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι σε κάποιες από τις περιπτώσεις εφαρμογής αυτού του τύπου της διδασκαλίας οι βελτιώσεις που παρατηρούνται μέσα από τη διδασκαλία-παρέμβαση διατηρούνται και μετά το τέλος της, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που η διατήρηση των βελτιώσεων διαρκεί για μικρό χρονικό διάστημα (Embregts, 2000).

Έρευνες έχουν δείξει ότι τα μαθήματα που βασίζονται στη χρήση των υπολογιστών έχουν τη δυνατότητα να κινητοποιήσουν τα άτομα με αυτισμό και να ενθαρρύνουν τη μάθηση. Πρέπει όμως να υπάρχει η απαραίτητη μέριμνα από τη πλευρά του εκπαιδευτικού ώστε να διασφαλιστεί, πριν καν αρχίσει η διδασκαλία αυτού του είδους, ότι οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν, να χρησιμοποιήσουν και να ερμηνεύσουν την τεχνολογία με τον κατάλληλο τρόπο. Η χρήση των εικονικών περιβαλλόντων φαίνεται να

ανταποκρίνεται σ' αυτές τις προϋποθέσεις καθώς στις περισσότερες των περιπτώσεων οι μαθητές που εμπλέκονται σε τέτοιου είδους διδασκαλία φαίνεται να απολαμβάνουν τη διαδικασία και να αποκομίζουν θετικά αποτελέσματα και σε ότι αφορά και τη γενίκευση στην πραγματική ζωή, ενώ παράλληλα η χρήση τους μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να μάθουν να διορθώνουν τα λάθη στη κοινωνική συμπεριφορά τους σε ένα ασφαλές περιβάλλον όπως αυτό ενός εικονικού περιβάλλοντος και να μη τα μεταφέρουν σε πραγματικές καταστάσεις, καθώς ενδέχεται να υπάρξουν ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Ωστόσο σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία αυτού του είδους της διδασκαλίας είναι αυτή να λαμβάνει χώρα σε δομές που μπορούν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά, τόσο ως φυσικό περιβάλλον όσο και σε συνδυασμό με την ύπαρξη ενός ατόμου που θα μπορεί να διευκολύνει τους μαθητές και να παρεμβαίνει σε οποιαδήποτε φάση της διδασκαλίας θεωρήσει ο ίδιος ότι αυτό επιβάλλεται ώστε να δώσει κάποιες εναλλακτικές στο μαθητή ή όποτε του ζητηθεί από τον ίδιο το μαθητή. Θα αντενδεικνύονταν στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν θα ήταν δυνατή η ικανοποίηση των παραπάνω προϋποθέσεων, όπως για παράδειγμα σε ένα πλαίσιο όπου τα εικονικά περιβάλλοντα θα αντικαθιστούσαν 100% τις αλληλεπιδράσεις που λαμβάνουν χώρα σε ένα φυσικό περιβάλλον. Ένα άλλο σημείο που θα βελτίωνε τη διδασκαλία των κοινωνικών δεξιοτήτων με τη χρήση εικονικών περιβαλλόντων, θα ήταν η χρήση προγραμμάτων software στα οποία ο χαρακτήρας που πρωταγωνιστεί στο εικονικό περιβάλλον ελέγχεται από ένα χρήστη όπως για παράδειγμα από τον εκπαιδευτικό, γεγονός που θα διασφάλιζε για την κάθε περίπτωση, τη χρήση των απαραίτητων αλληλεπιδράσεων (McEwen, 2014).

2.5 Χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια Η/Υ” (Computer Assisted Instruction) στην αναγνώριση λέξεων, στη διδασκαλία “γραπτής έκφρασης”, συγγραφής ιστοριών και επιστημονικών όρων και εφαρμογών

Μια από τις βασικές δεξιότητες που διδάσκεται στα σχολεία είναι η “αναγνώριση λέξεων”. Οι βασικές εμπειρίες και η εμπειρία ανάγνωσης συνήθως εμφανίζουν σημαντικές διαφορές σε μαθητές με αυτισμό. Με την έλλειψη αποτελεσματικών στρατηγικών διδασκαλίας, οι μαθητές με αυτισμό, με δυσκολία αντιλαμβάνονται τα

αντικείμενα που τους διδάσκονται, ενώ ενδέχεται να μη λαμβάνουν την απαραίτητη εξάσκηση και επανάληψη, με σκοπό την κατανόηση και διατήρηση όσων διδάχτηκαν πάνω στον τομέα της αναγνώρισης λέξεων. Επίσης η έλλειψη αποτελεσματικών στρατηγικών, ίσως δε δίνει και τα απαραίτητα κίνητρα στους μαθητές με αυτισμό ώστε να αποδώσουν σε ικανοποιητικό επίπεδο σε ότι αφορά την “αναγνώριση λέξεων”. Οι παραπάνω λόγοι μπορούν να λειτουργήσουν ως κίνητρο για τη χρήση της “Υποστηριζόμενης από Η/Υ Διδασκαλίας” γνωστή και ως CAI (Computer Assisted Instruction). Η Διδασκαλία με τη βοήθεια Η/Υ ενισχύει την ικανότητα “αναγνώρισης λέξεων” σε μαθητές με αυτισμό. Οι Williams, Callaghan και Coughlan (2002) έδειξαν ότι οι μαθητές με αυτισμό ανταποκρίνονται καλύτερα στην αναγνώριση συγκεκριμένων λέξεων όταν αυτές προβάλλονται με τη χρήση κάποιου προγράμματος σε Η/Υ όπως το Power Point, καθώς ο Η/Υ αποτελεί θέλγητρο για τους μαθητές με αυτισμό, σε αντίθεση με τον παραδοσιακό τρόπο, δηλαδή μέσα από ένα βιβλίο και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι μαθητές μπορούν να μείνουν περισσότερη ώρα συγκεντρωμένοι στον Η/Υ απ’ ότι στο βιβλίο. Παρ’ όλα αυτά οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν πάντα τη θέληση να χρησιμοποιούν την “Υποστηριζόμενη από Η/Υ Διδασκαλία”, διότι είτε δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για να το κάνουν, είτε δεν διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο για να προβούν σε τέτοιου είδους διδασκαλία (Cihak, et al., 2005).

Σε έρευνες που έγιναν από τον Delano το 2007 αποδεικνύεται ότι σε μαθητές με αυτισμό, στους οποίους έγινε χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια Η/Υ”, παρουσίαζαν οφέλη στις στοχευμένες απαντήσεις, ενώ παράλληλα έδειχναν να έχουν γενικεύσει τις δεξιότητες που ανέπτυξαν πάνω στην επεξηγηματική γραφή. Επίσης φαινόταν να έχουν αποκομίσει κέρδη σε ότι αφορά τη χρήση των λέξεων που χρησιμεύουν στην περιγραφή αλλά και στη διαδικασία διασκευής κειμένων. Παράλληλα παρουσιάστηκαν κέρδη σε ότι αφορά τον αριθμό των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή ιστοριών από τους μαθητές καθώς και μια γενικότερη βελτίωση στην ποιότητα των γραπτών τους (Jones, et al., 2010).

Μία ακόμη μέθοδος διδασκαλίας, με τη χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια Η/Υ”, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς με σκοπό τη διδασκαλία επιστημονικών όρων και εφαρμογών, που προέρχονται από διάφορες επιστήμες όπως τη

βιολογία, τη φυσική, τα μαθηματικά κ.α., σε μαθητές με αυτισμό, αποτελεί η *χρήση εξειδικευμένων οδηγιών που υποστηρίζονται από H/Y*. Η χρήση εξειδικευμένων οδηγιών μέσω H/Y εμπλέκει τη μοντελοποίηση των εκπαιδευτικών και την καθοδηγούμενη εξάσκηση και δίνει στους μαθητές με αυτισμό την ευκαιρία να εξασκηθούν πάνω σε μια στοχευόμενη δεξιότητα ή στην κατανόηση διάφορων επιστημονικών όρων (Smith, et al., 2013).

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε από τους Smith, Spooner και Wood, η χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια H/Y” σ’ αυτόν τον τομέα θεωρείται τόσο ελκυστική για τους μαθητές με αυτισμό όσο και αποτελεσματική, ενώ οι μαθητές που έλαβαν τέτοιου είδους διδασκαλία εξέφρασαν την επιθυμία να συνεχιστεί η διδασκαλία αυτού του τύπου. Επίσης τα αποτελέσματα αυτού του είδους παρέμβασης φάνηκε να γενικεύονται σε σημαντικό βαθμό από τους μαθητές που συμμετείχαν. Επίσης από την πλευρά των εκπαιδευτικών εκφράστηκε η άποψη, πως το διάστημα που γίνεται χρήση της “Διδασκαλίας με τη βοήθεια H/Y”, είναι χρονικό διάστημα που ξοδεύεται με επικοδομητικό και παράλληλα αποτελεσματικό για τους μαθητές τρόπο (Smith, et al., 2013).

2.6 Χρήση των H/Y στη διδασκαλία λεξιλογίου

Είναι γνωστό πως ο μισός πληθυσμός παιδιών με αυτισμό αποτυγχάνει να αναπτύξει οποιαδήποτε μορφή λειτουργικής γλώσσας, ενώ υπάρχουν και άτομα που σ’ αυτόν τον τομέα είναι συνήθως σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με τα άτομα της ηλικίας τους. Τα άτομα αυτά παρουσιάζουν επίσης σοβαρά προβλήματα στη χρήση του συντακτικού και συνήθως χρησιμοποιούν με λανθασμένο τρόπο τα ρήματα ή τα επίθετα σε μια πρόταση (Bosseler & Massaro, 2003; Bosseler, et al., 2003).

Παράλληλα, έρευνες δείχνουν ότι η απόκτηση και η γνώση λεξιλογίου αποτελεί σημαντικό παράγοντα της γλωσσικής ικανότητας, περιλαμβάνοντας σ’ αυτή τόσο την ικανότητα για προφορική επικοινωνία όσο και την ικανότητα της αναγνωστικής κατανόησης. Η ευρύτητα και το βάθος του λεξιλογίου που διαθέτει ένα άτομο με

αυτισμό επηρεάζουν όχι μόνο την ικανότητα τους να διαβάζουν αλλά γενικά τις επιδόσεις τους στο σχολείο (Bosseler & Massaro, 2003; Bosseler, et al., 2003).

Η χρήση διδασκαλίας που βασίζεται στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, συμβάλει σημαντικά στην εξάσκηση αλλά και στην ανάπτυξη λεξιλογίου σε μαθητές με αυτισμό. Αυτό συμβαίνει διότι η χρήση της τεχνολογίας γενικά και ειδικότερα εφαρμογών στον Η/Υ λειτουργεί ως κίνητρο και για τον δάσκαλο αλλά και για τον μαθητή, καθώς γίνεται εύκολα προσβάσιμη η αυτοματοποιημένη εξάσκηση και η ανατροφοδότηση. Επίσης η ταυτόχρονη παρουσίαση κειμένων, ήχων και εικόνων που μπορεί να προσφέρει η χρήση ενός Η/Υ δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να κεντρίσει το ενδιαφέρον του μαθητή με αυτισμό και επομένως να κάνει πιο ελκυστική αλλά και πιο αποτελεσματική τη διδασκαλία του. Τέλος, έρευνες δείχνουν πως οι μαθητές που διδάχθηκαν λεξιλόγιο και γενικά γλωσσικά μαθήματα με τη βοήθεια των Η/Υ και των εξειδικευμένων στον γλωσσικό τομέα προγραμμάτων, απέκτησαν την ικανότητα να γενικεύουν τις γνώσεις που απέκτησαν κατά τη διδασκαλία και να τις μεταφέρουν σε περιστάσεις της καθημερινής ζωής, χωρίς τη συνδρομή πλέον του Η/Υ. Η γενίκευση αυτή σε πολλές περιπτώσεις σημειώθηκε και στη πραγματική επικοινωνία με πρόσωπα που δε μετείχαν ποτέ στη διαδικασία της διδασκαλίας (Bosseler & Massaro, 2003; Bosseler, et al., 2003).

2.7 Στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία και παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Έρευνες που έγιναν τις δύο τελευταίες δεκαετίες στους κόλπους των εκπαιδευτικών, έχουν καταγράψει σε γενικές γραμμές ως θετικές τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με την εισαγωγή των ΤΠΕ στο σχολείο και την εκπαιδευτική διαδικασία, αναγνωρίζοντας τη δυναμική και τη βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία (Γκούμας, et al., 2014). Ωστόσο η παραπάνω διαπίστωση δεν αποτελεί τον κανόνα, καθώς καταγράφονται και αρκετές διαφοροποιήσεις προς τη συγκεκριμένη διαπίστωση.

Ακόμη και στη σημερινή εποχή που οι τεχνολογίες έχουν μπει σε μεγάλο βαθμό στη ζωή μας, τόσο οι Έλληνες εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευτικοί άλλων χωρών διατηρούν στάσεις άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές απέναντι στις ΤΠΕ και στη χρησιμοποίησή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν τη στάση τους έναντι του θέματος αυτού (Καρτσιώτου & Ρούσσος, 2011). Ο πρώτος από τους παράγοντες αυτούς είναι το φύλο του εκάστοτε εκπαιδευτικού. Πιο συγκεκριμένα, μετά από έρευνα που διεξήγαγαν οι Καρτσιώτου και Ρούσσος, προκύπτει ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί κάνουν μεγαλύτερη χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών για τη διεξαγωγή της διδασκαλίας απ' ό,τι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί (Καρτσιώτου & Ρούσσος, 2011). Ο δεύτερος παράγοντας που παίζει ρόλο στη διαμόρφωση των στάσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ είναι η ηλικία των εκπαιδευτικών. Υπάρχουν έρευνες, όπως αυτές της Παύλου (2007) και των Γκούμα, Σαββίδου & Συμεωνίδη (2014), που υποστηρίζουν ότι η ηλικία επηρεάζει το βαθμό χρήσης των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς, με τους νεότερους να κάνουν μεγαλύτερη χρήση, ενώ υπάρχει και ο αντίλογος, από τους Roussos (2007) και Ρούσσου & Πολίτη (2004), που υποστηρίζει ότι η συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και χρήσης των ΤΠΕ είναι αρνητική. Τον τρίτο παράγοντα, που επηρεάζει τις στάσεις των εκπαιδευτικών προς τις ΤΠΕ, αποτελεί ο βαθμός κατά τον οποίο έχουν επιμορφωθεί οι εκπαιδευτικοί με στόχο την εξοικείωσή τους με τις ΤΠΕ και τη χρήση τους στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η έρευνα των Καρτσιώτου και Ρούσσου (2011) υποστηρίζει ότι ο θεσμός των επιμορφώσεων δεν επιδρά σημαντικά στις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ (Καρτσιώτου & Ρούσσος, 2011). Στον αντίποδα, άλλη έρευνα πάνω στις στάσεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, αποδεικνύει ότι η συσχέτιση της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία με την επιμόρφωση πάνω στις ΤΠΕ είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί που έχουν επιμορφωθεί πάνω στις ΤΠΕ, κάνουν μεγαλύτερη χρήση των ΤΠΕ και των εκπαιδευτικών λογισμικών, αξιοποιούν περισσότερο και πιο στοχευμένα τις ΤΠΕ και χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό και αξιοποιούν καλύτερα τα εκπαιδευτικά σενάρια – δραστηριότητες με ΤΠΕ (Γκούμας, et al., 2014). Ο τέταρτος παράγοντας που ίσως επηρεάζει τις στάσεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ είναι η προηγούμενη εμπειρία πάνω στη διδασκαλία με τη χρήση των ΤΠΕ (Καρτσιώτου & Ρούσσος, 2011). Ο πέμπτος

και τελευταίος παράγοντας, που σχετίζεται με τις στάσεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ, είναι η τάξη (επίπεδο) στην οποία φοιτούν οι μαθητές, καθώς ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών πολλοί εκπαιδευτικοί προσαρμόζουν το εύρος και τον τρόπο εμπλοκής των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία (Gorder, 2008).

Ένας άλλος τομέας, που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και ο οποίος δύναται να διαμορφώσει τις στάσεις των εκπαιδευτικών έναντι της χρήσης τους, είναι τα εμπόδια που μπορεί να παρουσιαστούν και να επηρεάσουν τη δυνατότητα αλλά και την επιθυμία χρήσης των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς. Αναφερόμενοι λοιπόν σ' αυτά τα εμπόδια μπορούμε να τα κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες: τα εμπόδια *πρώτης τάξης* και τα εμπόδια *δεύτερης τάξης*. Όσον αφορά τα εμπόδια πρώτης τάξης, αναφερόμαστε στα εμπόδια εκείνα που χαρακτηρίζονται ως εξωτερικά εμπόδια, σχετίζονται δηλαδή με εξωγενείς παράγοντες, και έχουν να κάνουν με τους πόρους που διατίθενται (hardware, software), με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με τον διαθέσιμο χρόνο αλλά και με την θεσμική υποστήριξη που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί. Από την άλλη, τα εμπόδια δεύτερης τάξης ή αλλιώς εσωτερικά ως προς τον εκπαιδευτικό εμπόδια, σχετίζονται με την αυτοπεποίθηση που έχουν οι εκπαιδευτικοί, με τα πιστεύω των εκπαιδευτικών σε ότι αφορά τον τρόπο που οι μαθητές "μαθαίνουν", με την αξία που δίνουν οι εκπαιδευτικοί στη διδασκαλία με τη χρήση των ΤΠΕ καθώς και με την προθυμία που επιδεικνύουν για χρήση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία (Ertmer, et al., 2012; Chai & Tsai, 2012).

Ένα ακόμη σημαντικό κομμάτι που αφορά τις στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ στη διδασκαλία, αποτελούν και οι τρόποι με τους οποίους τις χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Επικρατεί η άποψη ότι μόνο ένα μικρό μέρος των εκπαιδευτικών κάνουν χρήση των ΤΠΕ στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης, ενώ οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς τις κάνουν χρήση με σκοπό να προετοιμαστούν οι ίδιοι στο σπίτι για τη διδασκαλία (Καρτσιώτου & Ρούσσο, 2011; Gorder, 2008).

2.8 Συμπεράσματα θεωρητικού πλαισίου

Η διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, με τη βοήθεια της τεχνολογίας και των διαφόρων εφαρμογών της, παρουσιάζει πολύ σημαντικά αποτελέσματα. Αυτό συμβαίνει διότι στις περισσότερες των περιπτώσεων τα οφέλη που αποκομίζει ο μαθητής όχι απλά είναι θετικά αλλά παράλληλα φαίνεται να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στον τομέα της καθημερινής ζωής και όχι μόνο σε συγκεκριμένα πλαίσια. Υπάρχει δηλαδή γενίκευση των αποτελεσμάτων και των οφελών. Επίσης σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της διδασκαλίας με τη βοήθεια της τεχνολογίας παίζει η φύση των προγραμμάτων και των εφαρμογών που χρησιμοποιούνται αλλά και η φιλοσοφία της τεχνολογίας γενικά, καθώς η χρήση τους προσθέτει πολύ ισχυρά κίνητρα στους μαθητές, μιας και αυτού του είδους οι τεχνολογίες μπορούν να γίνουν ελκυστικές σε πολύ μεγάλο βαθμό για τον οποιοδήποτε, πόσο μάλλον για τα παιδιά και δει αυτά με αυτισμό, τα οποία θεωρούν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας ως μια διαδικασία βαρετή και χωρίς στοιχεία που να τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Επίσης ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που μπορούν να προσθέσουν οι τεχνολογίες στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι η στόχευση συγκεκριμένων κοινωνικών δεξιοτήτων στις οποίες ένα παιδί μπορεί να παρουσιάζει ελλείμματα, αλλά συνάμα και ο μη στιγματισμός ενός παιδιού από τα υπόλοιπα παιδιά λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του π.χ. παραγκωνισμός λόγω της αδυναμίας να επικοινωνήσει και κατά συνέπεια και των ιδιαίτερων τρόπων μεταχείρισης του αλλά και διδασκαλίας του. Αυτό επιτυγχάνεται διότι κάθε παιδί, ανεξάρτητα με το αν παρουσιάζει ελλείμματα στις κοινωνικές του δεξιότητες ή όχι, βλέπει πολύ ελκυστική τη διδασκαλία μέσω τεχνολογιών και έτσι προτίθεται να συμβάλει και αυτό στη πορεία της διδασκαλίας και εν τέλει στην εμπέδωση των διαφόρων κοινωνικών δεξιοτήτων. Ωστόσο υπάρχουν και κάποια χαρακτηριστικά που μπορεί να θεωρηθούν εμπόδιο στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό μέσω της τεχνολογίας και των εφαρμογών της. Αυτά είναι, αρχικά η ανάγκη πλήρους εξοικείωσης των διδασκόντων με όλο το φάσμα της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται για το σκοπό αυτό αλλά και η δυσκολία πολλές φορές της μεταφοράς των αποτελεσμάτων στις φυσικές δομές και καταστάσεις, μιας και αυτές δεν παρέχουν τα κίνητρα αλλά και τις ευκολίες που παρέχουν οι τεχνολογίες. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι παρά τα πολύ θετικά αποτελέσματα, η χρήση των τεχνολογιών στον τομέα

της διδασκαλίας μαθητών με αυτισμό βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο και έχει να διανύσει πολύ δρόμο και να προσφέρει ακόμη περισσότερα. Ωστόσο η γενική εικόνα που προσφέρει η διδασκαλία με τη βοήθεια της τεχνολογίας είναι ότι πολλές φορές δίνει θεαματικά αποτελέσματα. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι οι παραδοσιακές μέθοδοι πρέπει να παραγκωνιστούν, αντιθέτως πρέπει να υπάρχει ένας συνδυασμός μεταξύ αυτών και των νέων τεχνολογικά υποστηριζόμενων μεθόδων.

Σε ότι αφορά τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, φαίνεται να είναι σε γενικές γραμμές θετικές. Υπάρχει ωστόσο και η αντίθετη όψη του νομίσματος. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό οι στάσεις για τις ΤΠΕ ποικίλουν και αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους όπως, το φύλο του εκπαιδευτικού, η ηλικία του, ο βαθμός επιμόρφωσης και εξοικείωσης του πάνω στις ΤΠΕ, η προηγούμενη επαφή του με τις τεχνολογίες αλλά και το επίπεδο (τάξη) στο οποίο διδάσκει. Επίσης σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν και τα εμπόδια που ίσως παρουσιαστούν, είτε αυτά αφορούν εξωγενείς παράγοντες, είτε αφορούν τον ίδιο τον εκπαιδευτικό και τον τρόπο με τον οποίο βλέπει τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τις στάσεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ είναι οι τρόποι με τους οποίους οι ίδιοι τις χρησιμοποιούν.

3. Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Σκοπός και στόχοι

Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώνεται στους ειδικούς παιδαγωγούς ατόμων με αυτισμό, με σκοπό τη καταγραφή των αντιλήψεων για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Στην πραγματοποιηθείσα έρευνα επιχειρείται η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα και την παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό καθώς και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για την ενίσχυση της ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική.

Συγκεκριμένα, μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα γίνεται προσπάθεια να καταγραφούν οι απαντήσεις στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με την γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι στάσεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για τις προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό;

3.2 Συμμετέχοντες

Το δείγμα αποτέλεσαν 13 ειδικοί παιδαγωγοί, 11 γυναίκες και δύο άνδρες, όλοι με καθεστώς εργασίας αναπληρωτή. Τα χαρακτηριστικά του δείγματος παρουσιάζονται στον πίνακα 1. Όλοι οι συμμετέχοντας διαμένουν στην Αττική όπου και εργάζονται. Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε βάσει της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας, δηλαδή ο ερευνητής ήρθε σε επαφή με ειδικούς παιδαγωγούς από τον κύκλο γνωστών του, οι οποίοι του πρότειναν άλλους ειδικούς παιδαγωγούς που θα μπορούσαν να συμμετάσχουν στην έρευνα.

Πίνακας 1: Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων

Περιοχή	Αττική
Φύλο	11 γυναίκες, 2 άνδρες
Ηλικίες	26-38 ετών
Μορφωτικό επίπεδο	Κάτοχοι πτυχίου ΑΕΙ - Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ειδική Αγωγή και τις Επιστήμες της Αγωγής
Έτη προϋπηρεσίας	1-15
Καθεστώς εργασίας	Αναπληρωτές (13)

3.3 Ερευνητικά ερωτήματα

- Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι στάσεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;
- Ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για τις προϋποθέσεις- προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό;

3.4 Ερευνητικά εργαλεία

Καθώς η παρούσα έρευνα ακολουθεί τη ποιοτική μέθοδο ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιείται η δομημένη συνέντευξη. Μια δομημένη συνέντευξη (γνωστή επίσης ως τυποποιημένη συνέντευξη) είναι μια μέθοδος έρευνας που χρησιμοποιείται συνήθως για να εξασφαλιστεί ότι κάθε συνέντευξη παρουσιάζεται με ακριβώς τις ίδιες ερωτήσεις με την ίδια σειρά. Αυτό εξασφαλίζει ότι οι απαντήσεις μπορούν να συγκεντρωθούν αξιόπιστα και ότι οι συγκρίσεις μπορούν να γίνουν με εμπιστοσύνη μεταξύ υποομάδων δειγμάτων ή μεταξύ διαφορετικών περιόδων έρευνας.

Οι δομημένες συνεντεύξεις μπορούν να αποτελέσουν ένα μέσο συλλογής δεδομένων για τη ποσοτική έρευνα. Στην περίπτωση αυτή, τα δεδομένα συλλέγονται από έναν ερευνητή και όχι από ένα ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς. Οι ερωτηθέντες διαβάζουν τις ερωτήσεις ακριβώς όπως εμφανίζονται στο ερωτηματολόγιο της έρευνας. Η επιλογή των απαντήσεων στις ερωτήσεις είναι συχνά προκαθορισμένη (κλειστή) εκ των προτέρων, αν και ανοικτές ερωτήσεις μπορούν επίσης να συμπεριληφθούν σε μια δομημένη συνέντευξη (Kvale&Brinkman, 2008).

Μια δομημένη συνέντευξη επίσης τυποποιεί τη σειρά με την οποία ζητούνται ερωτήσεις από ερωτώμενους της έρευνας, έτσι ώστε οι ερωτήσεις να απαντώνται πάντα στο ίδιο πλαίσιο. Αυτό είναι σημαντικό για την ελαχιστοποίηση του αντίκτυπου των επιπτώσεων του περιβάλλοντος, όπου οι απαντήσεις που δίνονται σε ερωτήσεις έρευνας

μπορούν να εξαρτώνται από τη φύση των προηγούμενων ερωτήσεων. Παρόλο που τα αποτελέσματα περιβάλλοντος δεν μπορούν ποτέ να αποφευχθούν, είναι συχνά επιθυμητό να διατηρούνται σταθερά σε όλους τους ερωτηθέντες (Lindlof&Taylor, 2002).

Οι δομημένες συνεντεύξεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας. Στις δομημένες ποιοτικές συνεντεύξεις, είναι συνήθως απαραίτητο οι ερευνητές να αναπτύξουν έναν οδηγό συνέντευξης ο οποίος αναφέρει τη διατύπωση και την αλληλουχία των ερωτήσεων. Ο οδηγός των συνεντεύξεων μερικές φορές αποτελεί ένα μέσο με το οποίο οι ερευνητές μπορούν να αυξήσουν την αξιοπιστία των ερευνητικών δεδομένων. Στη δομημένη συνέντευξη της παρούσας ποιοτικής μελέτης, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, γιατί αυτές επιτρέπουν τη διερεύνηση σε μεγαλύτερο βάθος και βοηθούν στη συλλογή πλούσιου υλικού ποιοτικών δεδομένων (Lindlof&Taylor, 2002).

Οι συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών δομήθηκαν γύρω από τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

A. Προκαταρκτικές ερωτήσεις για προσωπικά στοιχεία συμμετεχόντων
Φύλο
Ηλικία
Μορφωτικό επίπεδο
Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά
Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος)

B. Γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	
Τα ερωτήματα σε αυτόν τον θεματικό άξονα ήταν:	
1.	<i>Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;</i>
2.	<i>Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα</i>
3.	<i>Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;</i>
4.	<i>Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);</i>
5.	<i>Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;</i>
6.	<i>Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;</i>
7.	<i>Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;</i>
8.	<i>Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.</i>

Γ. Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό
Τα ερωτήματα σε αυτόν τον θεματικό άξονα ήταν:
1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;
2. Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;
3. Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και πού το αποδίδετε αυτό;
4. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και πού το αποδίδετε αυτό;
5. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;
6. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Δ. Προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό
Τα ερωτήματα σε αυτόν τον θεματικό άξονα ήταν:
1. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
2. Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
3. Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
4. Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;
5. Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;
6. Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

3.5 Συλλογή δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά τους μήνες Απρίλιο- Μάιο του 2018. Η δειγματοληψία βασίστηκε απλά και μόνο στη συγκατάθεση των ερωτώμενων να δώσουν συνέντευξη με κριτήριο το ενδιαφέρον τους για το θέμα που διαπραγματεύονταν η έρευνα.

Ο ερευνητής ήρθε σε επαφή με τους εκπαιδευτικούς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και απέστειλε της ερωτήσεις ανοικτού τύπου μαζί με τη συνοδευτική επιστολή με την οποία διασφαλίζεται η ανωνυμία και αποσαφηνίζεται ο σκοπός της έρευνας καθώς και το πλαίσιο διεξαγωγής της. Οι συμμετέχοντες στη συνέχεια και αφού απάντησαν γραπτώς και ελεύθερα σε κάθε ερώτηση, απέστειλαν στον ερευνητή το αρχείο με τις απαντήσεις τους σε κάθε ερώτηση.

3.6 Ανάλυση δεδομένων

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν από τους εκπαιδευτικούς έγινε με τη μέθοδο Miles&Huberman (1994) για την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει δύο σαφώς καθορισμένα και ιεραρχικά βήματα. Αρχικά τα δεδομένα που λήφθηκαν σε γραπτή μορφή αναγνώστηκαν πολλές φορές με σκοπό να προσδιοριστεί μια πρώτη εικόνα για την ομαδοποίηση τους ανά θεματική ενότητα. Ακολούθησε η πρώτη κωδικοποίηση. Στη συνέχεια έγινε επανέλεγχος των δεδομένων και αναπροσαρμόστηκε η κωδικοποίηση ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη ακρίβεια. Πιο συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τους Miles&Huberman (1994), γίνεται αναγωγή των δεδομένων με διαχωρισμό των δεδομένων σε μικρότερες ενότητες ανάλογα με τις έννοιες που αναπτύσσονται και έτσι το κείμενο διασπάται σε πιο μικρά τμήμα που μπορεί να διαχειριστούν πιο εύκολα από τον ερευνητή. Κάθε ένα από αυτά τα κείμενα αναλύεται ώστε να ανατεθούν σε φράσεις ή προτάσεις οι κωδικοί στους οποίους αποδίδεται ένας λειτουργικός ορισμός. Οι κωδικοί αυτοί αποτελούνται από κάποια κεφαλαία γράμματα που σχετίζονται με τα δεδομένα και τους λειτουργικούς ορισμούς. Αφού οι κωδικοί εξαχθούν από τα δεδομένα, και μετά τη δεύτερη προσεκτική ανάγνωση, ομαδοποιούνται

σε θεματικές κατηγορίες. Έτσι δημιουργείται ένας πίνακας για κάθε συμμετέχοντα, ο οποίος περιλαμβάνει τους θεματικούς άξονες, τις κατηγορίες και τους κωδικούς μαζί με τους λειτουργικούς ορισμούς τους. Τέλος, δημιουργείται ένας συγκεντρωτικός πίνακας ο οποίος περιλαμβάνει όλους τους κωδικούς που προέκυψαν ανά κατηγορία και θεματικό άξονα από το σύνολο του δείγματος (Miles&Huberman, 1994).

4. Αποτελέσματα ποιοτικής ανάλυσης συνεντεύξεων

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται ανάπτυξη των δεδομένων της ποιοτικής έρευνας αναπτύσσουμε τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των συνεντεύξεων. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από τις συνεντεύξεις και στη συνέχεια ακολούθησε ποιοτική ανάλυση (Miles&Humberman, 1994), με τον εντοπισμό χαρακτηριστικών λέξεων, φράσεων και προτάσεων, στις οποίες αποδόθηκαν οι κατάλληλοι κωδικοί. Κάθε κωδικός συνοδεύεται από έναν λειτουργικό ορισμό. Από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών προέκυψαν 134 κωδικοί, οι οποίοι ομαδοποιήθηκαν σε 13 κατηγορίες και εντάχθηκαν σε 3 θεματικούς άξονες ως εξής:

Θεματικός άξονας Α: Γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Οι κατηγορίες του θεματικού άξονα Α είναι οι εξής:

1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Θεματικός άξονας Β: Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Οι κατηγορίες του θεματικού άξονα Β είναι οι εξής:

1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ

Θεματικός άξονας Γ: Προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό

Οι κατηγορίες του θεματικού άξονα Γ είναι οι εξής:

1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία

Στη συνέχεια αναλύονται τα δεδομένα ανά θεματικό άξονα.

4.1 Θεματικός άξονας Α: Γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Η παρούσα ενότητα εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται για τον αυτισμό αλλά και για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους, τη σημασία της ένταξης των ΤΠΕ για την εξαγωγή πρακτικών αποτελεσμάτων αλλά και τις δυνατότητες-προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην καθημερινή τους πρακτική με τις ΤΠΕ. Στον Πίνακα 2 φαίνονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης περιεχομένου σχετικά με τον πρώτο θεματικό άξονα.

Πίνακας 2: Κατηγοριοποίηση και κωδικοποίηση των συνεντεύξεων - Θεματικός άξονας Α.

Θεματικός άξονας Α: Γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	
Κατηγορίες	Κωδικοί / Εννοιολογικοί ορισμοί
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια) (13) ▫ ΕΞΕΡΕΥΝ – συνεχής εξέλιξη της έρευνας στον αυτισμό (2) ▫ ΜΕΤΣΠΟΥΔ– μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο (2) ▫ ΣΧΟΛΣΥΜΒ – επιμορφώσεις από τον σχολικό σύμβουλο (1) ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο (1) ▫ ΚΟΣΤΟΣΣΕΜ– τα σεμινάρια έχουν υψηλό κόστος (1)
2. Προσωπική επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον	▫ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο (10)

<p>αυτισμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΠΣΧΣΥΜΒ – επιμορφώσεις για ΤΠΕ από τον σχολικό σύμβουλο (2) ▫ ΣΕΜΙΦ – μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια από ιδιωτικούς φορείς (1) ▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση στις ΤΠΕ (1) ▫ ΕΠΙΜΤΡΧΡ – επιμόρφωση σχετικά με τους τρόπους χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία (1)
<p>3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ – η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή (12) ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) (6) ▫ ΛΑΘΕΦΑΡΜ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε λανθασμένη εφαρμογή (5) ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ–η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση (3) ▫ ΕΞΣΧΟΛ–στα σχολεία υπάρχουν τα αντίστοιχα μέσα (1) ▫ ΕΛΛΕΞΟΠΛ– έλλειψη εξοπλισμού με αποτέλεσμα τη χρήση προσωπικών μέσων του εκπαιδευτικού (1) ▫ ΕΠΙΜΔΙΕΥΘ – ανάγκη για επιμόρφωση των διευθυντών των σχολικών μονάδων (1) ▫ ΗΛΙΚΕΚΠ – η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ (1) ▫ ΦΟΒΑΠ – η ανασφάλεια του εκπαιδευτικού μπορεί να προκαλέσει φόβο και απέχθεια στον μαθητή για τις ΤΠΕ (1) ▫ ΑΝΑΓΝ– αναγνώριση κατάλληλου λογισμικού (1) ▫ ΑΝΑΠΠΑΡΜΕΘ– αναποτελεσματικότητα παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας (1)
<p>4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΔ– οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία (8)

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΚΜΠΡ – videomodeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων (5) ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση (4) ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση (3) ▫ ΕΝΑΜΑΠ– ενίσχυση αμεσότητας και αποτελεσματικότητας του μαθήματος (2) ▫ ΕΚΜΠΡ –προβολή κινούμενων σχεδίων και βίντεο για καλλιέργεια προφορικού λόγου ▫ ΤΕΧΝΨΥΧ – τεχνολογίες για ψυχοκινητική ανάπτυξη/ολοκλήρωση ▫ ΔΙΑΔΡΠΙΝΑΚ - χρήση διαδραστικού πίνακα ▫ ΣΥΝΕΚΠ– η έλλειψη υποδομών περιορίζει τη πλήρη αξιοποίηση ▫ ΕΝΤΑΧ– οι ΤΠΕ επιταχύνουν τη διδασκαλία ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ–η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση ▫ ΔΥΣΣΥΓΚ- τα παιδιά έχουν συνδέσει το tablet με το παιχνίδι και είναι δύσκολο να ολοκληρώσουν μια διαφορετική δραστηριότητα ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
<p>5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής εφαρμογής (5) ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση (4) ▫ ΕΝΚΟΙΝΔΕΞ- ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων ▫ ΠΕΡΑΠΟΤ- περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων εποπτικού υλικού (2) ▫ ΨΥΧΣΥΝ- έντονες αλλαγές στον ψυχικό και συναισθηματικό κόσμο, ανάπτυξη ενσυναίσθησης (3) ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΔΙΑΣΚΕΥΧ- μέσο διασκέδασης και δημιουργεί

	<p>συναισθήματα ευχαρίστησης (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΜΕΣΑΝ- το παιδί έχει άμεση ανατροφοδότηση και έτσι κινείται το ενδιαφέρον του ▫ ΕΝΑΥΤ- ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΠΕΡΑΠΟΤΓΝΧΡ- περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων στις γνώσεις των εκπαιδευτικών και της έλλειψης χρόνου ▫ ΕΝΚΟΙΝΔΕΞ- ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων
--	--

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις και αντιστοιχούν στους κωδικούς του άξονα Α έχουν ως εξής:

4.1.1 Επιμόρφωση για τον αυτισμό

Σχετικά με την επιμόρφωση για τον αυτισμό, και οι 13 συμμετέχοντες (100%) αναδεικνύουν τη σημασία της συνολικής εικόνας μέσα από βιβλία, το διαδίκτυο, σεμινάρια αλλά και σεμινάρια, π.χ. *«Η επιμόρφωση σχετικά με τον αυτισμό πραγματοποιείται μέσα από διάφορους τρόπους, όπως προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία έτσι ώστε να υπάρχει μια συνολική εικόνα γύρω από το θέμα καθώς υπάρχουν συνεχώς νέα δεδομένα και θεωρίες.»*. Η συνεχής εξέλιξη της έρευνας στον αυτισμό αναγνωρίζεται από 2 συμμετέχοντες (15,4%) *«Το διαδίκτυο χρησιμοποιείται σε μεγάλη συχνότητα – άρθρα, έρευνες σε μηνιαία βάση καθώς και ιδέες για κατασκευή οπτικού διδακτικού υλικού σε εβδομαδιαία βάση.»* Οι μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο του αυτισμού επίσης αναφέρονται από 2 συμμετέχοντες (15,4%) *«Είμαι κάτοχος 2 μεταπτυχιακών, το πρώτο στην ειδική αγωγή και το δεύτερο στη σχολική ψυχολογία.»*, ενώ ένας συμμετέχοντας (7,7%) αναφέρει ότι συμμετέχει σε προγράμματα που διεξάγονται από τον σχολικό σύμβουλο *«Παράλληλα για τη σωστή διδασκαλία ενημερώνομαι συνεχώς σχετικά με τον αυτισμό, μέσω του διαδικτύου καθώς και με επιμορφώσεις από τον σχολικό σύμβουλο της ειδικής αγωγής.»* Μόνο ένας συμμετέχοντας αναφέρει ως μοναδική πηγή επιμόρφωσης για τον αυτισμό τη προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο και ο ίδιος συμμετέχοντας αναφέρει ότι δεν συμμετέχει συχνά σε σεμινάρια λόγω του υψηλού κόστους *«Τα προγράμματα- σεμινάρια δεν αποτελούν τον βασικό τρόπο επιμόρφωσης καθώς κοστίζουν αρκετά. Η γνώση και κατά συνέπεια η επιμόρφωση, έρχονται μετά από*

έρευνα στο διαδίκτυο κυρίως (εύχρηστο εργαλείο). Τοποθετώντας λέξεις κλειδιά, ή και αυτούσιες ερωτήσεις, ανακαλύπτει κανείς πληθώρα πληροφοριών.»

4.1.2 Προσωπική επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό

Η προσωπική επιμόρφωση για τη χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό γίνεται κυρίως μέσω διαδικτύου για τους 10 από τους 13 συμμετέχοντες (76,9%) «Βασικό μέσο ενημέρωσης για την χρήση των ΤΠΕ για παιδιά με αυτισμό, αποτελεί κυρίως το ίδιο το διαδίκτυο. Για παράδειγμα, γίνεται αναζήτηση δημοσιεύσεων (papers) και μέσα από αυτές τις μελέτες προκύπτει η ενημέρωση.», «Η ενημέρωσή μου περιορίζεται στην ανάγνωση άρθρων και ερευνών και στην προσωπική αναζήτηση διαθέσιμου υλικού και εφαρμογών», «Σε εβδομαδιαία βάση, με τη χρήση του ιντερνέτ ανατρέχω σε συμπτωματολογία ή τρόπους διαχείρισης, ανάλογα με το τι έχει προκύψει.», «Η ενημέρωσή προέρχεται από το διαδίκτυο, βασισμένη σε έρευνες και μελέτες που έχουν γίνει, αποδεικνύοντας με δεδομένα τα αποτελέσματα της χρήσης των ΤΠΕ.», «Κυρίως από το διαδίκτυο. Παρακολουθώ βίντεο για την χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό όπως εφαρμόζονται προς το παρόν σε μεγαλύτερο βαθμό στο εξωτερικό.», «Μέσω του διαδικτύου γίνεται κυρίως η ενημέρωσή για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών και είναι βασισμένη στα αποτελέσματα και στα συμπεράσματα ερευνών και πλάνων διδασκαλίας που έχουν γίνει αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ.».

Δύο συμμετέχοντες δηλώνουν ότι λαμβάνουν επιμορφώσεις για ΤΠΕ από τον σχολικό σύμβουλο (15,4%) «Ενημερώνομαι μέσω των επιμορφώσεων στις οποίες καλούμαι από τον σχολικό σύμβουλο, καθώς και με προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο, πάνω στις καινοτόμες δράσεις.», «Με ημερίδες που διοργανώνουν οι σχολικοί σύμβουλοι.». Ένας συμμετέχοντας (7,7%) αναφέρει ότι επιμορφώνεται μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια από ιδιωτικούς φορείς «Μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια που επιλέγω η ίδια να παρακολουθήσω από διάφορους ιδιωτικούς φορείς.» Ένας συμμετέχοντας (7,7%) αναφέρει ότι με την επιμόρφωση έχει ως στόχο να μάθει τους τρόπους χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία «Από άρθρα στο διαδίκτυο που περιγράφουν εφαρμογές, εκπαιδευτικά παιχνίδια κλπ που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό.»

4.1.3 Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία

Οι 12 από τους 13 συμμετέχοντες (92,3%) αναφέρουν ότι η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση των ΤΠΕ καθώς οδηγεί στην αποφυγή τους «Λόγω της ελλιπούς επιμόρφωσης και ενασχόλησης με τα ΤΠΕ πολλοί εκπαιδευτικοί αποφεύγουν τη χρήση τους καθώς δεν αισθάνονται σίγουροι για τον εαυτό τους.», «Είναι πολύ σημαντική επειδή αν δε νιώθει ότι έχει εμπιστοσύνη στις γνώσεις και τις ικανότητες χειρισμού των ΤΠΕ είναι πολύ πιθανό να μην τις επιλέξει ως μέσο διδασκαλίας.», «Δεν χρησιμοποιούνται ευρέως οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό. Περιθώρια βελτίωσης υπάρχουν εφόσον επιμορφωθούν κατάλληλα οι εκπαιδευτικοί για να μπορέσουν να τις εντάξουν στη διδασκαλία τους.», «Η επιμόρφωση και η περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ θεωρείται αναγκαία και υποχρεωτική μιας και έτσι θα καταφέρουν να σχεδιάζουν ένα εξατομικευμένο και εξειδικευμένο διδακτικό πρόγραμμα των μαθητών με τον υπολογιστή.», «Το στάδιο ένταξης των ΤΠΕ στην διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό είναι ακόμα πρωταρχικό. Λόγω της ελλιπής ενημέρωσης των εκπαιδευτικών η χρήση των ΤΠΕ στην διδακτική πραγματικότητα ακόμα δεν έχει ουσιαστική εφαρμογή».

Η έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) αναφέρεται από 6 εκπαιδευτικούς (46,2%), «Και φυσικά να υπάρχουν στα σχολεία εύχρηστες εφαρμογές για υπολογιστές και tablet που το παιδί με αυτισμό να μπορεί να χρησιμοποιήσει και να αναπτύξει τις δεξιότητές του.», «σαφώς η χορήγηση Η/Υ σε κάθε τάξη ειδικού σχολείου ή τμήματος ένταξης και tablets για παιδιά με αυτισμό που βρίσκονται σε γενικά σχολεία. Με αυτόν τρόπο θα είναι πιο εύκολη η πρόσβαση.».

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) αναφέρουν ότι η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε λανθασμένη εφαρμογή «Όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, δεν είναι όμως εύκολη η χρήση τους. Αυτό γιατί τα περισσότερα σχολεία είναι ελλιπώς εξοπλισμένα και οι εκπαιδευτικοί μη καταρτισμένοι. Έτσι γίνεται μια λανθασμένη χρήση τους από τους εκπαιδευτικούς. Μια βελτίωση στη χρήση τους θα ήταν η σωστή κατάρτιση των εκπαιδευτικών και βασικότερο η εύκολη πρόσβαση στις εφαρμογές ΤΠΕ, όπως επίσης και η ανάπτυξη νέων τεχνικών και μεθόδων που θα είναι εύχρηστες», «Κατά την άποψή μου

είναι ακόμη σε πρώιμο στάδιο διότι δεν υπάρχει στα σχολεία το αναγκαίο και γιατί οι εκπαιδευτικοί διστάζουν να εντάξουν τις ΤΠΕ καθώς δεν έχουν όλοι επαρκείς γνώσεις ή δεν έχουν εξασκηθεί πάνω σε αυτές. Εννοείται ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης μέσω της παροχής του απαραίτητου εξοπλισμού στα σχολεία και τη διεξαγωγής των απαιτούμενων επιμορφώσεων, ώστε οι εκπαιδευτικοί να είναι και να νιώθουν έτοιμοι να εντάξουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους.».

Τρεις εκπαιδευτικοί (23,1%) αναφέρουν ότι η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση «Σήμερα ολοένα και περισσότερο γίνεται χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό καθώς αποτελούν ένα σημαντικό μέσο διδασκαλίας καθότι εγείρει το ενδιαφέρον των παιδιών. Για το λόγο αυτό τα περισσότερα σχολεία στελεχώνονται με τα αντίστοιχα μέσα. Ωστόσο θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό και να ενταχθούν περισσότερο στη διαδικασία της διδασκαλίας, κάτι που αρκετές φορές δε συμβαίνει λόγω της πίεσης του αναλυτικού προγράμματος, αλλά και της ελλιπούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι στα σχολεία υπάρχουν τα αντίστοιχα μέσα «Σήμερα ολοένα και περισσότερο γίνεται χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό καθώς αποτελούν ένα σημαντικό μέσο διδασκαλίας καθότι εγείρει το ενδιαφέρον των παιδιών. Για το λόγο αυτό τα περισσότερα σχολεία στελεχώνονται με τα αντίστοιχα μέσα.». Ένας άλλος εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η έλλειψη εξοπλισμού οδηγεί στη χρήση προσωπικών μέσων του εκπαιδευτικού «Χρησιμοποιώ το προσωπικό μου laptop και ένα προτζέκτορα, μέσω των οποίων εφαρμόζω το video modeling, με σκοπό την ανάπτυξη των αισθητηριακών ικανοτήτων. Προσπαθώ να το εφαρμόζω αρκετά συχνά μέσα στην εβδομάδα, με στόχο την ενίσχυση του οπτικοακουστικού τομέα των αυτιστικών μαθητών και σταδιακά τη γενίκευση στην καθημερινότητα τους.». Ένας άλλος εκπαιδευτικός υποστηρίζει ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των διευθυντών των σχολικών μονάδων «Σήμερα οι ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι ελλιπέστατη. Η βελτίωση θα επέλθει με συνεχή σεμινάρια και επιμορφώσεις και με προώθηση του προγράμματος αυτού από τους διευθυντές των σχολικών μονάδων.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ *«Θεωρώ ότι αυτό εξαρτάται από την ηλικία του εκπαιδευτικού. Οι νεότεροι σίγουρα θα έχουν καλύτερη επαφή με τις ΤΠΕ. Συνεπώς η εμπιστοσύνη των νεότερων συναδέλφων στη χρήση των ΤΠΕ είναι και αυτή που θα ωθήσει τη μετάδοση αυτού του εγχειρήματος και στους υπόλοιπους συναδέλφους τους.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η ανασφάλεια του εκπαιδευτικού μπορεί να προκαλέσει φόβο και απέχθεια στον μαθητή για τις ΤΠΕ *«Η εμπιστοσύνη του εκπαιδευτικού στον εαυτό του είναι το Α και το Ω στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός νιώθει ανασφάλεια να διδάξει με ΤΠΕ, αυτό θα γίνει αντιληπτό από τον μαθητή και πιθανά να δημιουργήσει φόβο ή και απέχθεια στον μαθητή για ό,τι μπορεί να αφορά τα ΤΠΕ.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι είναι δύσκολο να προσδιοριστεί το κατάλληλο λογισμικό που θα χρησιμοποιηθεί στη τάξη, και σε συνδυασμό με την αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας δημιουργούνται δυσκολίες *«Από την άλλη όμως, υπάρχουν δυσκολίες που συναντά ο εκπαιδευτικός που έχουν να κάνουν με την αναγνώριση της κατάλληλης ιδιότητας και του κατάλληλου λογισμικού της ειδικής τεχνολογίας που θα δώσει λύση στο πρόβλημα του μαθητή σε συνδυασμό με την αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μέσων διδασκαλίας.»*.

4.1.4 Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ

Οκτώ από τους 13 εκπαιδευτικούς (61,5%) υποστηρίζουν ότι οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία *«Ως ένα σημείο διευκολύνουν το έργο μου. Τους αρέσει να δουλεύουν μέσω του ΤΠΕ και πολλές φορές είναι και ένας τρόπος επιβράβευσης αλλά πολλές φορές υπάρχει προσκόλληση και θέλουν να κάνουν μάθημα μόνο εκεί.»*, *«Οι ΤΠΕ διευκολύνουν το έργο μου επειδή κατά τη διάρκεια της χρήσης του tablet, ο μαθητής με αυτισμό ηρεμεί και μαθαίνει πράγματα χωρίς να αισθάνεται την πίεση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τους δασκάλους του.»*, *«Η χρήση των ΤΠΕ αποτελεί σωσίβια λέμβο σε δύσκολες καταστάσεις (κρίσεις), όπου το οπτικοακουστικό θέαμα μαγνητίζει τα παιδιά, περνά ακόμη και*

υποσυνείδητα μηνύματα και κυρίως δεν καταστρέφεται εύκολα, όπως για παράδειγμα πλαστικοποιημένοι κανόνες συμπεριφοράς, που μπορεί να γίνουν φύλο και φτερό.».

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) υποστηρίζουν ότι χρησιμοποιούν video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων «Χρησιμοποιώ το προσωπικό μου laptop και ένα προτζέκτορα, μέσω των οποίων εφαρμόζω το video modeling , με σκοπό την ανάπτυξη των αισθητηριακών ικανοτήτων. Προσπαθώ να το εφαρμόζω αρκετά συχνά μέσα στην εβδομάδα, με στόχο την ενίσχυση του οπτικοακουστικού τομέα των αυτιστικών μαθητών και σταδιακά τη γενίκευση στην καθημερινότητα τους.», «Έχω προσπαθήσει να διδάξω δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης (π.χ. βούρτσισμα δοντιών, πλύσιμο χεριών)βιντεοσκοπώντας είτε τον εαυτό μου (video modeling)».

Τέσσερις εκπαιδευτικοί (30,8%) υποστηρίζουν ότι η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση «Η χρήση του Η/Υ αποτελεί ένα πολύτιμο εκπαιδευτικό εργαλείο στα χέρια του δασκάλου που μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη κινητοποίηση και ενθουσιασμό των αυτιστικών μαθητών, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς και πιο αποτελεσματική εκμάθηση.», «Μέσα από διάφορα κοινωνικά και συναισθηματικά βίντεο, εκπαιδευτικά λογισμικά και την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του διαδικτύου, το μάθημα γίνεται πολύ πιο αποτελεσματικό, ελκυστικό και άμεσο. Οι διάφοροι στόχοι μέσα από την πολυδραστηριακή μάθηση επιτυγχάνονται με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.».

Τρεις εκπαιδευτικοί (23,1%) υποστηρίζουν ότι η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση «Ο μαθητής μου χειρίζεται αρκετά καλά τους υπολογιστές και έχει όρεξη να κάνει πολλά πράγματα. Η διάθεσή του αλλάζει, ψάχνει, διαβάζει, γράφει και δημιουργεί ωραία πράγματα και εργασίες. Επιπλέον, η δασκάλα της τάξης κάνει το μάθημα της Ιστορίας και της Ευέλικτης ζώνης με Video-Modelling, και παρουσιάσεις powerpoint και ο μαθητής μου ενθουσιάζεται και παρακολουθεί το μάθημα με θετική διάθεση και συμπεριφορά. Παρόλα αυτά, πληροφορική έχουμε μία ώρα την εβδομάδα και αυτό δεν είναι αρκετό, ή κάποιες φορές ο μαθητής θεωρεί πως ο υπολογιστής είναι μόνο για να παίζει και όχι για μάθημα, γιατί έτσι του το έχουν περάσει σαν ιδέα από το σπίτι και έχουμε γκρίνια όταν θέλει μόνο να παίζει.».

Δύο εκπαιδευτικοί (15,38%) υποστηρίζουν ότι οι ΤΠΕ ενισχύουν την αμεσότητα και αποτελεσματικότητα του μαθήματος *«Χρησιμοποιώντας βίντεο και εκπαιδευτικά λογισμικά το μάθημα γίνεται πιο άμεσο και αποτελεσματικό, ωστόσο δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι και τα μέσα στο σχολείο έτσι ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει τη προβολή κινούμενων σχεδίων και βίντεο για καλλιέργεια προφορικού λόγου *«Μέσα από την προβολή κινουμένων σχεδίων και βίντεο, γίνεται προσπάθεια καλλιέργειας τους προφορικού λόγου, διδασκαλίας λεξιλογίου και γραμματικής καθώς και της συναισθηματικής καλλιέργειας.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) χρησιμοποιεί τεχνολογίες για ψυχοκινητική ανάπτυξη/ολοκλήρωση *«Χρησιμοποιούνται κυρίως τεχνολογίες που αφορούν στην ψυχοκινητική ανάπτυξη/ολοκλήρωση, καθώς αυτή αποτελεί βασικό στόχο για τα παιδιά με αυτισμό. Αυτές οι τεχνολογίες χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά και είναι προγράμματα με ήχο και εικόνα, τα οποία κινητοποιούν τα παιδιά να ανακαλύψουν μέρη του σώματός αλλά και του περιβάλλοντος χώρου.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) κάνει χρήση διαδραστικού πίνακα *«Ο διαδραστικός πίνακας είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιώ σχεδόν καθημερινά στην τάξη μιας και παρουσιάζει ποικίλα οφέλη καθώς οι μαθητές φαίνεται να χρησιμοποιούν τις φυσικές και αντιληπτικές τους ικανότητες με έναν τρόπο που είναι συμβατός προς αυτούς, ενώ χρησιμοποιούν εκφραστικές μορφές επικοινωνίας για να υποδείξουν το ενδιαφέρον τους και να καλέσουν και άλλους να συμμετάσχουν. Η λεπτή και αδρή κινητικότητα αναπτύσσεται, επίσης, σε σημαντικό βαθμό, με οφέλη να παρουσιάζονται στην εστίαση της προσοχής, στο συμβολικό παιχνίδι και στην εκφραστική χρήση της γλώσσας.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η έλλειψη υποδομών περιορίζει τη πλήρη αξιοποίηση *«Στα περισσότερα σχολεία που υπηρέτησα δεν υπήρχε καν υπολογιστής μέσα στην τάξη και έπρεπε να φέρνω το δικό μου laptop ή ακόμη και αν υπήρχαν υπολογιστές δεν είχαμε ούτε σύνδεση στο διαδίκτυο ή το εργαστήριο υπολογιστών ήταν αχρησιμοποίητο από το φόβο των διευθυντών να μην το καταστρέψουν οι μαθητές που δεν ήταν τόσο λειτουργικά.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι οι ΤΠΕ επιταχύνουν τη διδασκαλία *«Η χρήση των ΤΠΕ στην τάξη κάνει πιο εύκολη και κατανοητή τη διδασκαλία του μαθήματος, διότι η εικόνα αποτελεί θέλγητρο για τους μαθητές με αυτισμό. Ακόμη, οι ΤΠΕ επιταχύνουν τη διάρκεια της διδασκαλίας.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση των ΤΠΕ στη καθημερινή του εργασία *«Παρόλα αυτά, πληροφορική έχουμε μία ώρα την εβδομάδα και αυτό δεν είναι αρκετό, ή κάποιες φορές ο μαθητής θεωρεί πως ο υπολογιστής είναι μόνο για να παίζει και όχι για μάθημα, γιατί έτσι του το έχουν περάσει σαν ιδέα από το σπίτι και έχουμε γκρίνια όταν θέλει μόνο να παίζει.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι τα παιδιά έχουν συνδέσει το tablet με το παιχνίδι και είναι δύσκολο να ολοκληρώσουν μια διαφορετική δραστηριότητα *«Είναι δύσκολη η χρήση τους ακόμα και με εξειδικευμένο λογισμικό. Τα παιδιά έχουν συνδέσει τη χρήση τάμπλετ / υπολογιστή με το παιχνίδι και είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν για να ολοκληρώσουν διαφορετική δραστηριότητα.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών *«ακόμη χρησιμοποίησα ηλεκτρονικό υπολογιστή για την προβολή κοινωνικών ιστοριών που υπάρχουν διαθέσιμες στο διαδίκτυο για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά με αυτισμό»*.

4.1.5 Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) υποστηρίζουν ότι υπάρχει έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής εφαρμογής *«Για να υπάρχουν ουσιαστικά αποτελέσματα στους μαθητές μας θα έπρεπε να υπάρχει στο κάθε σχολείο οργανωμένο εργαστήριο πληροφορικής για παιδιά με ΔΑΔ καθώς και εφαρμογές και λογισμικό προσβάσιμο ανά πάσα στιγμή από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό. Εκπαιδευτικοί πληροφορικής μόνιμοι και επιμορφωμένοι γύρω από καινοτόμα προγράμματα να βοηθούν με την άρτια κατάρτιση τους το έργο του εκπαιδευτικού της τάξης. Να οργανώνονται επιμορφώσεις στις*

οποίες να παρουσιάζονται λογισμικά και να δίνεται δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να τα δουλέψει έχοντας υπολογιστή μπροστά του.», «Η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών γίνεται με ρυθμούς αργούς και χωρίς συστηματική εφαρμογή συνεπώς δεν αποφέρει τα εποικοδομητικά στοιχεία που δίνονται να λάβουν οι μαθητές.», «Αν και οι ΤΠΕ δε χρησιμοποιούνται ακόμη σε μεγάλο βαθμό στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό, τουλάχιστον στην Ελλάδα, θεωρώ ότι η χρήση τους επιφέρει πολύ θετικά πρακτικά αποτελέσματα καθώς στις περιπτώσεις που εφαρμόζονται μπορούμε να δούμε πολύ μεγάλη πρόοδο τόσο σε συμπεριφορικό όσο και σε μαθησιακό επίπεδο. Οι μαθητές ελκύνονται από τα μέσα της τεχνολογίας σε τέτοιο βαθμό που μπορούμε να πούμε πως «ανυπομονούν» για τη μαθησιακή διαδικασία, συμμετέχουν περισσότερο σε αυτή, είναι πολύ πιο ήρεμοι και παρακολουθούν με ευχαρίστηση με αποτέλεσμα να αποκομίζουν πολλά οφέλη.»

Δύο εκπαιδευτικοί (15,4%) υποστηρίζουν ότι οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων «Παρότι είναι νέα μέθοδος και δύσκολη να την διαχειριστούν τόσο οι παλαιότεροι όσο και οι νεότεροι εκπαιδευτικοί, η χρήση των ΤΠΕ έχει απόλυτα πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, καθώς μέσα από την μίμηση (αν πρόκειται για βίντεο) ή μέσα από τις εναλλαγές εικόνων (αν πρόκειται για PDF), μπορούν να ενισχυθούν οι επιθυμητές συμπεριφορές.»

Δύο εκπαιδευτικοί (15,4%) υποστηρίζουν ότι υπάρχει περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων εποπτικού υλικού «Πιστεύω ότι η σημερινή κατάσταση δεν αγγίζει τα επιθυμητά αποτελέσματα, διότι στα περισσότερα σχολεία υπάρχει έλλειψη εποπτικού υλικού. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ότι θετικό συμβαίνει σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ μέσα στην τάξη οφείλεται στα προσωπικά εποπτικά υλικά που διαθέτει ο κάθε εκπαιδευτικός και συνεπώς στη διάθεση που θα επιδείξει.»

Τρεις εκπαιδευτικοί (23,1%) υποστηρίζουν ότι υπάρχουν έντονες αλλαγές στον ψυχικό και συναισθηματικό κόσμο, ανάπτυξη ενσυναίσθησης «Θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν χρησιμοποιήσει τις ΤΠΕ έχουν δει μεγάλες θετικές αλλαγές τόσο στον γνωστικό όσο και στον συναισθηματικο-κοινωνικό τομέα των παιδιών με αυτισμό.»

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι το παιδί έχει άμεση ανατροφοδότηση και έτσι κινείται το ενδιαφέρον του «Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με

αυτισμό και σημαντικά αποτελέσματα καθώς βοηθά τα παιδιά να συμμετέχουν στη γνωστική διαδικασία με έναν πιο ενδιαφέρον και διαδραστικό τρόπο. Τα παιδιά έχουν άμεση ανατροφοδότηση από τα διάφορα προγράμματα και αυτό τους κινεί το ενδιαφέρον και τα ενεργοποιεί.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι υπάρχει περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων στις γνώσεις των εκπαιδευτικών και της έλλειψης χρόνου «Εφόσον οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ελλιπώς για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, δεν θεωρώ ότι μπορούν να έχουν εμφανή αποτελέσματα στο να αναπτύξουν οι μαθητές με αυτισμό τις δεξιότητές τους.».

4.2 Θεματικός άξονας Β: Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό

Ο θεματικός άξονας Β περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης σχετικά με τις στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό. Στον Πίνακα 3 δίνεται μια συνοπτική εικόνα του συγκεκριμένου θεματικού άξονα με τις κατηγορίες, τους κωδικούς και τους εννοιολογικούς ορισμούς που τους αντιστοιχούν.

Πίνακας 3 Κατηγοριοποίηση και κωδικοποίηση των συνεντεύξεων - Θεματικός άξονας Β.

Θεματικός άξονας Β: Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	
Κατηγορίες	Κωδικοί / Εννοιολογικοί ορισμοί
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση (12) ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση (12) ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους (12) ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών (10)

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών (10) ▫ ΑΝΣΥΝ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αναγνώριση των συναισθημάτων (1)
<p>2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος (6) ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης (5) ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση (5) ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση (4) ▫ ΒΟΗΘΓΡΑΦΔ - Βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες (3) ▫ ΑΝΑΖΗΠΛΗ - Όρεξη για αναζήτηση πληροφοριών (2) ▫ ΟΠΤΥΛ- το οπτικοακουστικό υλικό κεντρίζει τη προσοχή των παιδιών και αυξάνει την επιθυμία συμμετοχής (1) ▫ ΣΤΑΘΔΟΜ- πολύ σταθερή δομή εκπαιδευτικών διαδικασιών(1)
<p>3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής(7) ▫ ΑΝΑΠΤΕΜΜ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή(3) ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) (2) ▫ ΠΙΘΜΗΓΕΝ- πιθανότητα μη γενίκευσης των γνώσεων σε άλλα πλαίσια ▫ ΕΛΛΠΟΛ- έλλειψη κατάλληλης πολιτικής για τις νέες τεχνολογίες στην ειδική αγωγή ▫ ΑΣΑΦΑΠ- δεν έχει ακόμα διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ΤΠΕ αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαίδευση

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΣΚΕΥΧ- μέσο διασκέδασης και δημιουργεί συναισθήματα ευχαρίστησης ▫ ΔΥΣΚΧΡΜΑΘ- τα παιδιά με κινητικές δυσκολίες, δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν κάποιες συσκευές
--	---

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις και αντιστοιχούν στους κωδικούς του άξονα Β έχουν ως εξής:

4.2.1 Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ

Δώδεκα εκπαιδευτικοί (92,3%) υποστηρίζουν ότι η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση, π.χ. *«Η αξία των ΤΠΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική στα στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών με αυτισμό, καθώς η ενασχόληση των ίδιων με τον Η/Υ τα κάνει να νιώθουν πιο αυτόνομα, είναι πιο συγκεντρωμένα και κατακτούν πιο εύκολα τη μάθηση.»*, *«Έχουν τεράστια εκπαιδευτική αξία, διότι τα παιδιά μέσω των ΤΠΕ προσκολλώνται στην εικόνα, όπου είναι και κύριο χαρακτηριστικό τους, μιμούνται αυτά που βλέπουν και συνεπώς μπορούν να τα γενικεύσουν χρησιμοποιώντας τα στην καθημερινότητα τους.»*.

Δώδεκα εκπαιδευτικοί (92,3%) υποστηρίζουν ότι χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση, για παράδειγμα *«Υπάρχουν προγράμματα σχεδιασμένα ειδικά για τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, με αποτέλεσμα να είναι στοχευόμενα στην εκπαιδευτική πρακτική και στην ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων των παιδιών. Γι' αυτό και είναι πολύ σημαντική η χρήση τους.»*, *Θεωρώ ότι επηρεάζεται στο μέγιστο βαθμό, γιατί μέσω αυτών μαθαίνουν να διαχειρίζονται καταστάσεις πιο εύκολα και πιο ευχάριστα, αφού αρωγός είναι η εικόνα.*

Δώδεκα εκπαιδευτικοί (92,3%) υποστηρίζουν ότι η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους, π.χ. *«Η ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των παιδιών με αυτισμό συνήθως έχει ποικίλες εκφάνσεις και βελτιώνεται μέσα από συνεχή προσπάθεια και εύρος δραστηριοτήτων, από τη φυσική και λεκτική καθοδήγηση ως την*

εκμάθηση κοινωνικών συνθηκών και κανόνων. Σε όλο αυτό το κομμάτι οι ΤΠΕ αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην προετοιμασία των μαθητών να βγούνε στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς όμως να αντικαθιστούν τις πραγματικές συνθήκες κοινωνικής ζωής.», «Μαθαίνουν να κοινωνικοποιούνται μέσω του video-modeling και έτσι να εντάσσονται στο σύνολο.».

Δέκα εκπαιδευτικοί (76,9%) υποστηρίζουν ότι η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών, π.χ. «Όταν τα παιδιά με αυτισμό εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία μέσω των ΤΠΕ, τους δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξουν και να αναδειξουν τις ικανότητες τους.», «Οι ΤΠΕ έχουν μεγάλη αξία κατά τη γνώμη μου για τη διδασκαλία των συγκεκριμένων μαθητών γιατί τους δίνουν τη δυνατότητα να δουλέψουν σε ένα ελκυστικό περιβάλλον, που αποτελεί κίνητρο γι αυτούς, τους βοηθά να συγκεντρωθούν, να μαθαίνουν ευχάριστα χωρίς να δυσανασχετούν και παράλληλα τους προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα που στην πραγματικότητα ίσως να ήταν δύσκολο ή ακόμη και επικίνδυνο να συναντήσουν.».

Δέκα εκπαιδευτικοί (76,9%) υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών, π.χ. «Οι ηλεκτρονικές συσκευές τύπου Η/Υ, tablet, διαδραστικοί πίνακες κα δίνουν την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να καλύψει ένα ευρύ φάσμα των αναγκών του μαθητή [λόγος, επικοινωνία, κοινωνικές ιστορίες κα] με κινούμενα σχέδια, εικόνες, ήχους και ερεθίσματα, τα οποία χωρίς τη βοήθεια της τεχνολογίας θα ήταν δύσκολο ή αδύνατο να παρουσιαστούν. Επομένως με όλες αυτές τις μεθόδους οι μαθητές έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας στους στόχους που τους έχουν τεθεί.», «η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό μπορεί ν επηρεαστεί πολύ θετικά από τη χρήση των ΤΠΕ αρχικά μέσα από λογισμικά και εφαρμογές που αξιοποιούν κοινωνικές ιστορίες ή εικονικά περιβάλλοντα για να καλλιεργήσουν τις κοινωνικές δεξιότητες και δευτερευόντως μέσα από τη συνεργασία τους με άλλα άτομα κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας όπως για παράδειγμα ο διδάσκοντας ή ένας συμμαθητής τους με τον οποίο θα μοιράζονται τον υπολογιστή τους. Επίσης η βελτίωση των κοινωνικών τους αλληλεπιδράσεων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από συνομιλίες, ίσως, σε πλατφόρμες με άτομα που βρίσκονται μακριά, κάτι που τους παρέχει και την ασφάλεια και τα σαφή όρια που έχουν ανάγκη.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αναγνώριση των συναισθημάτων *«Στον τομέα της αναγνώρισης των συναισθημάτων οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν σε σημαντικό βαθμό, καθώς μπορούν να παραστήσουν με κατανοητό τρόπο το φάσμα των συναισθημάτων. Από πού προέρχονται, τι σημαίνουν και πως πρέπει να αντιδρούμε σε κάθε περίπτωση. Και έπειτα μπορούν να εφαρμόσουν αυτές τις γνώσεις στον εαυτό τους.»*.

4.2.2 Πλεονεκτήματα ΤΠΕ

Έξι εκπαιδευτικοί (46,15%) υποστηρίζουν ότι η χρήση ΤΠΕ υποστηρίζει την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των παιδιών *«Το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά, τους προσελκύουν τα χρώματα, οι ήχοι κλπ, κατανοούν σε μεγάλο βαθμό τι βλέπουν και τι πρέπει να κάνουν και χαίρονται με τις επιβραβεύσεις όταν κάνουν κάτι σωστά. Προωθούν την αυτόνομη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων, όπως, συγκεκριμένα βήματα- εκφώνηση οδηγιών- άμεση διόρθωση ή επιβράβευση. Κατά συνέπεια υπάρχει λιγότερη παρέμβαση από τον εκπαιδευτικό.»*.

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) αναφέρουν ότι η χρήση ΤΠΕ υποστηρίζει την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, π.χ. *«Οι υπολογιστές αποτελούν ένα κίνητρο για τα παιδιά με αυτισμό, εξαιτίας της προβλεψιμότητας και της συνέπειάς τους, σε αντίθεση με την απρόβλεπτη ανθρώπινη φύση καθώς προτιμούν ένα περιβάλλον σταθερό, ελεγχόμενο, με σαφή όρια και περιορισμένα ερεθίσματα . Είναι το «ιδανικό μέσο», που επιτρέπει την αλληλεπίδραση αγνοώντας τα εξωτερικά γεγονότα, με την περιοχή συγκέντρωσης να περιορίζεται στα όρια της οθόνης. Το παιδί με αυτό τον τρόπο μπορεί να συγκεντρωθεί, να αποκτήσει τον έλεγχο και να γίνει ένας «ανεξάρτητος μαθητής.»*.

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) αναφέρουν ότι οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση, π.χ. *«Περιβάλλον απαλλαγμένο από την επίπονη γι' αυτά κοινωνική αλληλεπίδραση», «Η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό αυξάνεται επίσης με τη χρήση των ΤΠΕ επειδή υπάρχουν εφαρμογές που έχουν σχεδιαστεί για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών, οπότε οι μαθητές μαθαίνουν να «εκτίθενται» στην κοινωνική αλληλεπίδραση αρχικά σε ένα πιο «ασφαλές» γι αυτά περιβάλλον.»*.

Τρεις εκπαιδευτικοί (23,1%) αναφέρουν ότι οι ΤΠΕ προσφέρουν βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες, π.χ. «Επιπλέον, οι υπολογιστές κάνουν πιο ενδιαφέρουσα την ανάπτυξη μιας εργασίας για ένα παιδί με αυτισμό από ότι να την ολοκληρώσει σε ένα φύλλο χαρτί, ειδικά αν ο μαθητής δεν έχει αναπτύξει γραφοκινητικές δεξιότητες.», «Τα ενθαρρύνουν, εξάπτουν τη φαντασία τους, τα βοηθούν να γράψουν αν δεν έχουν αναπτύξει γραφοκινητικές δεξιότητες και κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρει ότι οι ΤΠΕ παρέχουν πολύ σταθερή δομή εκπαιδευτικών διαδικασιών «Δομή εκπαιδευτικών διαδικασιών πολύ σταθερή, κάτι που παραδοσιακά χρησιμοποιείται για την εκπαίδευση μαθητών με αυτισμό.».

4.2.3 Μειονεκτήματα ΤΠΕ

Επτά εκπαιδευτικοί (53,84%) υποστηρίζουν ότι η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής, π.χ. «Η τεχνολογία σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να αντικαταστήσει την ανθρώπινη επαφή. Είναι πολύ πιθανό, η χρήση των υπολογιστών να αποτελέσει έμμομη ιδέα, για αυτό χρειάζεται να υπάρχουν όρια και να γίνεται έλεγχος ως προς τις ώρες που διανύει ένα παιδί μπροστά από τον υπολογιστή και με ποιον τρόπο τον αξιοποιεί, ώστε να μην αποξενωθούν και περιθωριοποιηθούν από τα άλλα παιδιά.», «Ότι μπορεί να προσκολληθούν σε ένα λάπτοπ ή tablet και σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα όπου δεν θα υπάρχει χρήση των ΤΠΕ, να μη συμμετέχουν και να αντιδρούν.».

Τρεις εκπαιδευτικοί (23,1%) αναφέρουν ότι η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή, π.χ. «Αν υπάρχει κάποιο μειονέκτημα στη χρήση των ΤΠΕ αυτό είναι ότι πρέπει να βρισκόμαστε συνεχώς σε εγρήγορση ως εκπαιδευτικοί ώστε να είμαστε σίγουροι πως το υλικό που χρησιμοποιούμε (λογισμικό ή οτιδήποτε άλλο) είναι κατάλληλο για το μαθητή και τις ανάγκες του, γίνεται ορθή χρήση του με σαφή όρια ώστε να μη γίνεται «εμμονή» η χρήση του υπολογιστή και «χάνεται» η ουσία και ο σκοπός της μάθησης, ότι δεν τον αφήνουμε ανεξέλεγκτο αλλά του παρέχουμε καθοδήγηση και φυσικά πως δεν αντικαθιστούμε πλήρως την παρουσία μας ή την παρουσία άλλου είδους εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. βιβλίων) με έναν υπολογιστή.», «Είναι πολύ πιθανό η χρήση των υπολογιστών από τα αυτιστικά άτομα να γίνει έμμομη ιδέα. Χρειάζεται να υπάρξει έλεγχος τόσο ως προς τις ώρες που διανύει ένα παιδί μπροστά από τον υπολογιστή, όσο και ως προς τη προβολή

κατάλληλου υλικού.», «Η συστηματική χρήση των ΤΠΕ στην διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών είναι πολύ πιθανό να τους γίνει έμμονη ιδέα με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να μην είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν άλλα εκπαιδευτικά εργαλεία, να περιορίζουν τον επικοινωνιακό τους λόγο και να στερούνται τη δυνατότητα συνεργασίας με τους συμμαθητές τους λόγο αυτής της προσκόλλησης.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρεται στη πιθανότητα μη γενίκευσης των γνώσεων σε άλλα πλαίσια, «Είναι πιθανό οι μαθητές να μη γενικεύσουν τις γνώσεις που απέκτησαν σε αυτό το πλαίσιο, σε άλλα πλαίσια της ζωής τους.».

Επίσης οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν έχει ακόμα διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ΤΠΕ αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαίδευση, οι ΤΠΕ μπορούν να αποσυνδεθούν από τη διασκέδαση και να βοηθούν στη μάθηση και επίσης ότι τα παιδιά με κινητικές δυσκολίες, δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν κάποιες συσκευές.

4.3 Θεματικός άξονας Γ: Προϋποθέσεις -προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό

Ο θεματικός άξονας Γ περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης σχετικά με Προϋποθέσεις -προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό. Στον Πίνακα 4 δίνεται μια συνοπτική εικόνα του συγκεκριμένου θεματικού άξονα με τις κατηγορίες, τους κωδικούς και τους εννοιολογικούς ορισμούς που τους αντιστοιχούν.

Πίνακας 4 Κατηγοριοποίηση και κωδικοποίηση των συνεντεύξεων - Θεματικός άξονας Γ.

Θεματικός άξονας Γ: Προϋποθέσεις -προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό	
Κατηγορίες	Κωδικοί / Εννοιολογικοί ορισμοί
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη(6) ▫ ΒΕΛΕΠΙΜ- βελτίωση με περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ (5) ▫ ΣΥΝΕΚΠ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών

	<p>(5)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση στις ΤΠΕ (4) ▫ ΡΟΛΔΙΕΥΘ- πρωτοβουλίες διευθυντή για επιμόρφωση εκπαιδευτικών από εξειδικευμένο προσωπικό ▫ ΜΕΓΗΛΑΡΝ- οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εκπαιδευτικοί είναι αρνητικοί στην υιοθέτηση ΤΠΕ ▫ ΑΥΤΟΠΓΥΝ- οι γυναίκες έχουν μειωμένη αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ ▫ ΗΛΙΚΕΚΠ–η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών και γονέων ▫ ΧΡΗΜΕΞ- ανάγκη χρηματοδότησης για εξοπλισμό ▫ ΕΛΛΠΟΛ- έλλειψη κατάλληλης πολιτικής για τις νέες τεχνολογίες στην ειδική αγωγή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
<p>2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) (6) ▫ ΕΛΛΣΤΧΩ- η έλλειψη στελεχωμένων χώρων (5) ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή (3) ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ–η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση (2) ▫ ΕΛΛΣΤΑΘ- η έλλειψη σταθερών προσώπων και χώρων ▫ ΠΡΟΚΑΤ- προκαταλήψεις για τις δυνατότητες των μαθητών, παραίτηση
<p>3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ- τα προγράμματα, αν και είναι

<p>προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<p>θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά(5)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΣΑΦΕΛΛ- τα προγράμματα δεν είναι βοηθητικά καθώς είναι ασαφή και ελλιπή (2) ▫ ΕΞΑΤΠΡΑΙ – δίνουν τις γνώσεις για τη δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων για τα παιδιά (2) ▫ ΛΟΓΤΡΑΞ- εκμάθηση για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης ΤΠΕ ▫ ΕΠΟΙΚΛΙΓ- επικοδομητικά αλλά λίγα ▫ ΕΣΤΜΕΣΑ- επικοδομητικά αλλά δεν εστιάζουν στα μέσα που διαθέτουν πραγματικά τα σχολεία
<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό (7) ▫ ΕΠΕΚΠΑ- επιμόρφωση εκπαιδευτικών (5) ▫ ΣΥΝΕΚΠ- συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών (4) ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων(4) ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού (3) ▫ ΕΞΕΙΑ- περισσότεροι εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί τόσο στην ειδική αγωγή όσο και στη διδασκαλία με ΤΠΕ (2) ▫ ΕΞΑΤ- εξατομίκευση διδασκαλίας στο κάθε παιδί ▫ ΡΟΛΓΟΝ- κατανόηση των πραγματικών δυνατοτήτων των παιδιών από τους γονείς τους ▫ ΕΠΟΠΤ- χρήση εποπτικού υλικού ▫ ΔΙΑΘ- διαθεματικότητα ▫ ΕΞΑΤ- εξατομίκευση διδασκαλίας στο κάθε παιδί ▫ ΛΟΓΤΡΑΞ- εκμάθηση για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης ΤΠΕ
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη(12) ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά (6) ▫ ΕΞΕΙΑ- εξειδίκευση και ανάλυση σε ένα συγκεκριμένο θέμα (3) ▫ ΤΟΠΔΙΕΞ-διεξαγωγή στην τάξη για πιο άμεση

	<p>κατανόηση (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΥΠΗΑΡ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι υποχρεωτικής παρουσίας (2) ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού (2) ▫ ΑΡΕΚΠ-μικρότερος αριθμός εκπαιδευτικών ▫ ΔΥΟΦΑΣ- πρώτα επιμόρφωση σε βασικά θέματα πληροφορικής και μετά στο εκπαιδευτικό λογισμικό ▫ ΠΑΡΕΞ-παραδείγματα από το εξωτερικό όπου υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση
--	--

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις και αντιστοιχούν στους κωδικούς του άξονα Γ έχουν ως εξής:

4.3.1 Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ

Έξι εκπαιδευτικοί (46,15%) υποστηρίζουν ότι υπάρχει ελλιπής υποστήριξη, π.χ. «Καθόλου ικανοποιημένη δεν νιώθω. Θα ήθελα υποστήριξη από συναδέλφους καταρτισμένους να αναλάβουν την επιμόρφωση των συναδέλφων εκπαιδευτικών και από τη διοίκηση θα ήθελα μια συνεχόμενη και όχι αποσπασματική επιμόρφωση καθώς τη διάθεση εκπαιδευτικού λογισμικού στα σχολεία.».

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) μάλιστα αναφέρουν ότι η υποστήριξη θα βελτιωνόταν εάν γινότουσαν περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ, π.χ. «Είμαι ικανοποιημένη από τη διάθεσή τους να βοηθήσουν όμως θεωρώ ότι υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης και επιμόρφωσης και των ίδιων (κυρίως συναδέλφων και διευθυντών) για να μπορέσουν να είναι περισσότερο υποστηρικτικοί. Επίσης θεωρώ πως υπάρχουν κάποια περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά την παροχή ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για το σχετικό ηλεκτρονικό υλικό που έχει (αν έχει) στη διάθεση του το σχολείο, η οποία ενημέρωση δε θεωρείται δεδομένη αλλά γίνεται

μόνο εφόσον ζητηθεί λόγω έλλειψης χρόνου κυρίως των διευθυντών, των συναδέλφων κλπ. Για παράδειγμα θα ήταν καλό να υπάρχει ένας κατάλογος του υλικού και των δεξιοτήτων που καλλιεργεί σε κάθε σχολείο, εύκολα προσβάσιμος σε όλους.», «Καθόλου ικανοποιημένη. Δεν έχουν τις ανάλογες γνώσεις για να διδάσκουν σε παιδιά με αυτισμό. Να παρακολουθήσουν σεμινάρια και να ενημερωθούν για το πως πρέπει να γίνεται η διδασκαλία των ΤΠΕ σε παιδιά με αυτισμό.».

Αναδεικνύεται έτσι η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών (38,46%), π.χ.«Δεν είμαι ικανοποιημένη ούτε από τους συναδέλφους (πέρα από την δασκάλα της πληροφορικής), ούτε από τη διεύθυνση», ενώ ένας εκπαιδευτικός αναφέρεται και στη συνεργασία εκπαιδευτικών γονέων «και κυρίως από την οικογένεια του μαθητή και τον τρόπο που αντιμετωπίζει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στην περίπτωση μας. Φυσικά και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ξεκινούν με την ενημέρωση όσων σχετίζονται με το παιδί, με την εκπαίδευσή τους, συμφωνώντας όλοι να συνεχίσουμε με κοινούς όρους και κανόνες.».

Ομοίως αναδεικνύεται από τέσσερις εκπαιδευτικούς η ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση στις ΤΠΕ «Φυσικά και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ξεκινούν με την ενημέρωση όσων σχετίζονται με το παιδί, με την εκπαίδευσή τους, συμφωνώντας όλοι να συνεχίσουμε με κοινούς όρους και κανόνες. Εξίσου σημαντικό είναι να παρέχεται στα σχολεία ο απαραίτητος εξοπλισμός για να χρησιμοποιείται όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο από τους εκπαιδευτικούς.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρεται στις πρωτοβουλίες διευθυντή για επιμόρφωση εκπαιδευτικών από εξειδικευμένο προσωπικό, «Ακόμη θα μπορούσε ο διευθυντής του σχολείου να καλεί ειδικούς επιστήμονες , που θα μιλούσαν στο διδακτικό προσωπικό, μοιράζοντάς τους παράλληλα έντυπο και διαδικτυακό υλικό.».

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρει ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εκπαιδευτικοί είναι αρνητικοί στην υιοθέτηση ΤΠΕ «Αναφορικά με τους συναδέλφους, οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται πολλά χρόνια τείνουν να είναι ουδέτεροι ή αρνητικοί στην ένταξη των τεχνολογιών» και ότι οι γυναίκες έχουν μειωμένη αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ «ενώ οι γυναίκες εκφράζουν μειωμένη αυτοπεποίθηση στη χρήση του υπολογιστή.». Υποστηρίζει

ότι η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ *«Από την άλλη, νέοι συνάδελφοι, εξοικειωμένοι με τα μέσα τεχνολογίας, υποστηρίζουν τη χρήση του σε άτομα με αυτισμό καθώς η τεχνολογία των πολυμέσων ανοίγει ένα νέο δρόμο για τη μάθηση με βάση την προσωπική ανακάλυψη και εμπειρία. Επιπλέον, υπάρχουν καταρτισμένοι επιστήμονες που μπορούν να μας δώσουν ουσιαστική καθοδήγηση για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό αλλά τις περισσότερες φορές αυτό υπόκειται στην προσωπική θέληση του καθενός να ανανεώνει τον γνωστικό του εξοπλισμό και όχι με πρωτοβουλία των δημόσιων φορέων μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρει ότι υπάρχει ανάγκη χρηματοδότησης για εξοπλισμό *«Εξίσου σημαντικό είναι να παρέχεται στα σχολεία ο απαραίτητος εξοπλισμός για να χρησιμοποιείται όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο από τους εκπαιδευτικούς.»*.

4.3.2 Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ

Η έλλειψη κατάλληλων πόρων (χρόνος, εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) αποτελεί το κύριο πρόβλημα στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ για 6 εκπαιδευτικούς (46,15%), *«Δεν μου παρέχονται δυνατότητες χρήσης ΤΠΕ. Η μόνη ευκαιρία που έχουμε είναι η μια ώρα την εβδομάδα, η ώρα της πληροφορικής και όποτε η δασκάλα της τάξης αποφασίσει να χρησιμοποιήσει στην τάξη Video-Modelling ή powerpoint. Αν υπήρχε καλύτερη επικοινωνία με τη διεύθυνση, την οικογένεια του παιδιού και τους συναδέλφους, θα βελτιωνόταν πολύ η διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ.»*, *«Από τα σχολεία στα οποία έχω εργαστεί δεν μου παρείχαν καμία δυνατότητα για χρήση ΤΠΕ. Μόνο με δική μου πρωτοβουλία και εξοπλισμό έχουν γίνει κατά περιόδους προσπάθεια για την ένταξη και χρήση τους.»*, *«Είμαι δυσαρεστημένος σ' αυτό τον τομέα , διότι λόγω της οικονομικής κρίσης που μας ταλανίζει υπάρχουν ελλείψεις σε εποπτικό υλικό , όπως π.χ. προτζέκτορες , laptop, tablets και όσα υπάρχουν δεν επαρκούν για όλους. Ότι προσπάθεια γίνεται είναι με δικά μας εποπτικά υλικά, ιδιωτικά δηλαδή.»*.

Η έλλειψη στελεχωμένων χώρων αναφέρεται από 5 εκπαιδευτικούς ως πρόβλημα στην εφαρμογή των ΤΠΕ (38,46%), π.χ. *«Πολλές φορές δεν υπάρχουν οι κατάλληλα στελεχωμένοι χώροι και τα μέσα ώστε να διευκολυνθεί η χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία στην τάξη. Κάθε τάξη είναι απαραίτητο να έχει το δικό της Η/Υ, προτζέκτορα, διαδραστικό πίνακα και οτιδήποτε άλλο μέσο μπορεί ο κάθε εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει.»*.

Άλλη παράμετρος που περιορίζει την εφαρμογή των ΤΠΕ είναι η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όπως αναφέρεται από 23,1% των εκπαιδευτικών, π.χ. *«Περιθώρια βελτίωσης σαφώς και υπάρχουν και είναι η στελέχωση των όλων σχολείων με Η/Υ που θα μπορεί το παιδί με αυτισμό να χειριστεί (αν όχι να έχει έναν δικό του) και η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο σύνολό τους.»*.

Σύμφωνα με το 15,4% των εκπαιδευτικών, η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση των ΤΠΕ, π.χ. *«Οπότε δεν υπάρχουν οι ώρες και τα μέσα για να διδαχθεί μέσω των ΤΠΕ. Οποιαδήποτε χρήση ΤΠΕ γίνεται με δικά μου μέσα (tablet). Οπότε δεν θεωρώ ότι λαμβάνω στήριξη στη χρήση των ΤΠΕ. Αυτός ο τομέας έχει πολλά περιθώρια βελτίωσης. Θα έπρεπε να υπάρχουν στα σχολεία εύχρηστες εφαρμογές για υπολογιστές και tablet που το παιδί με αυτισμό να μπορεί να χρησιμοποιήσει και να αναπτύξει τις δεξιότητές του.»*.

Από έναν εκπαιδευτικό (7,7%) αναφέρεται η έλλειψη σταθερών προσώπων και χώρων, *«η σταθερότητα στα πρόσωπα και στο χώρο που περιβάλλουν το παιδί. Από την άλλη, παράγοντες που παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, είναι η συνεχής εναλλαγή προσώπων και χώρων (μη σταθερότητα) και η έλλειψη οργάνωσης χώρου όπου δραστηριοποιείται το παιδί.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) αναφέρεται στις προκαταλήψεις σχετικά με τις δυνατότητες των παιδιών με αυτισμό *«Οι προκαταλήψεις και τα άσχημα και γρήγορα συμπεράσματα, ότι δηλαδή αυτός ο μαθητής δεν θα μάθει με τίποτα γιατί δεν μπορεί άρα τον αφήνουμε στην άκρη να παίζει.»*.

4.3.3 Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ

Πέντε εκπαιδευτικοί (38,46%) αναφέρουν ότι τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά, π.χ. *«Αρκετά βοηθητικά. Αν θα μπορούσαν να βελτιωθούν θα ήταν καλό να υπάρχει κάποιος «μέντορας» κοντά στον εκπαιδευτικό στις πρώτες εφαρμογές των προγραμμάτων.»*, *«Είναι αρκετά βοηθητικά, αλλά πρέπει να σου δίνουν περισσότερο τη δυνατότητα να εφαρμόσεις πρακτικά όσα μαθαίνεις και να γίνονται πιο συχνά.»*.

Δύο εκπαιδευτικοί (15,7%) αναφέρουν ότι τα προγράμματα δεν είναι βοηθητικά καθώς είναι ασαφή και ελλιπή π.χ., *«Θεωρώ ότι μια επιμορφωτική ημερίδα που παρακολούθησα είχε χαρακτήρα διεκπεραιωτικό, έγινε δηλαδή για να γίνει ήταν θεωρητική και γενική χωρίς να δίνεται στον εκπαιδευτικό η δυνατότητα να δουλέψει λογισμικά.»*.

Δύο εκπαιδευτικοί (15,7%) αναφέρουν ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα δίνουν τις γνώσεις για τη δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων για τα παιδιά, π.χ. *«Αδιαμφισβήτητα είναι υψίστης σημασίας μιας και αν δεν υπάρχει η προαπαιτούμενη γνώση, δε θα είναι εφικτή η δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων διδασκαλίας που θα περιλαμβάνουν τη χρήση ΤΠΕ.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι τα προγράμματα παρέχουν εκμάθηση για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης των ΤΠΕ *«Τα επιμορφωτικά σχετικά προγράμματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά μιας και η τεχνολογία ολοένα και εξελίσσεται και θα πρέπει ο κάθε εκπαιδευτικός να είναι ενημερωμένος πάνω στα νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης των ΤΠΕ και να μην εφησυχάζει.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι τα προγράμματα είναι εποικοδομητικά αλλά λίγα, *«Είναι πάρα πολύ εποικοδομητικά, αν και λίγα. Θεωρώ ότι είναι χρέος των συμβούλων ειδικής αγωγής να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για περισσότερα επιμορφωτικά προγράμματα, καλώντας ειδικούς επιστήμονες με μεγάλη εμπειρία σ' αυτά. Ακόμη θα πρέπει τα επιμορφωτικά σεμινάρια να είναι όλα υποχρεωτικής παρουσίας και μέσα σε αυτά να προβάλλονται μέθοδοι από διάφορες χώρες με περισσότερη ευαισθητοποίηση σ' αυτό τον τομέα.»*.

4.3.4 Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία

Η χρηματοδότηση για κατάλληλο εξοπλισμό αλλά και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφέρεται από το 53,4% του δείγματος ως βασική προϋπόθεση για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων, π.χ. *«Για να εισάγουμε τις ΤΠΕ στις αίθουσες των σχολείων, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας σημαντικούς άξονες όπως τον εξοπλισμό, τα κατάλληλα λογισμικά που θα εξυπηρετούν την εκπαιδευτική παρέμβαση καθώς και την θετική αυτό-αποτελεσματικότητα των δασκάλων τόσο για την προσωπική χρήση του Η/Υ όσο και για τη διδακτική αξιοποίηση.»*, *«Ποικιλία λογισμικών προγραμμάτων για μεγαλύτερο εύρος επιλογών. Κατάλληλες υλικοτεχνικές υποδομές, ώστε να γίνεται σωστή χρήση με το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.»*.

Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών αναφέρεται από το 38,46% των εκπαιδευτικών, π.χ. *«Να υπάρχουν οι κατάλληλες ΤΠΕ ειδικά για παιδιά με αυτισμό, να είναι εύχρηστες για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και να υπάρχει στήριξη από όλο το προσωπικό του σχολείου ώστε να δέχονται τη χρήση τους εντός της τάξης.»*.

Η συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων υποστηρίζεται πάλι από το 38,46% των εκπαιδευτικών, π.χ. *«Η σωστή χρήση των ΤΠΕ μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων ή και πτυχίων από τους εκπαιδευτικούς, καθώς και η σωστή συνεργασία με το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό, καθώς και με τους γονείς. Ακόμη η παροχή του απαραίτητου εποπτικού υλικού μέσω του υπουργείου παιδείας ή μέσα από ευρωπαϊκά κονδύλια για την απόκτηση αυτών των μέσων.»*.

Η δημιουργία κατάλληλου λογισμικού υποστηρίζεται από το 23,1% των εκπαιδευτικών, π.χ. *«Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι αρχικά η βελτίωση των υποδομών των σχολικών μονάδων ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ, έπειτα ο σχεδιασμός περισσότερων λογισμικών στα ελληνικά που θα απευθύνονται σε μαθητές με αυτισμό και η δωρεάν διάθεσή τους (στο βαθμό που είναι εφικτό) σε σχολεία», «Τη δημιουργία κατάλληλων λογισμικών και την εκπαίδευση όσων πρόκειται να ασχοληθούν.»*.

Επίσης δύο εκπαιδευτικοί (15,7%) θεωρούν ότι πρέπει να υπάρχουν περισσότεροι εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί τόσο στην ειδική αγωγή όσο και στη διδασκαλία με ΤΠΕ,

π.χ. «Για να υπάρξει ουσιαστική αξιοποίηση των υπολογιστών στην εκπαίδευση των παιδιών με αυτισμό, απαιτείται εξίσου εξειδικευμένο προσωπικό όχι μόνο ως προς το αντικείμενο σπουδών του, αλλά και ως προς τον διδακτικό τρόπο έναντι αυτών των ατόμων.».

Άλλες προϋποθέσεις που αναφέρονται από τους εκπαιδευτικούς είναι η εξατομίκευση της διδασκαλίας στο κάθε παιδί, η κατανόηση των πραγματικών δυνατοτήτων των παιδιών από τους γονείς τους, η χρήση εποπτικού υλικού, η διαθεματικότητα και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης ΤΠΕ.

4.3.5 Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία

Το κύριο αίτημα της συντριπτικής πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών (92,31%) είναι η εστίαση των επιμορφωτικών προγραμμάτων σε πιο πρακτικά θέματα, π.χ. «θα πρέπει να εστιάζουν περισσότερο στο πρακτικό κομμάτι και λιγότερο στη θεωρία.», «καθώς και υποχρεωτική πρακτική πάνω στη χρήση των ΤΠΕ σε πραγματικές συνθήκες εργασίας.», «Δεύτερον θα πρέπει να είναι προσανατολισμένα στην εκπαιδευτική πράξη και όχι να είναι γενικά άριστα και θεωρητικά.». Ειδικότερα, μερικοί εκπαιδευτικοί (15,7%) υποστηρίζουν ότι πρέπει να γίνονται τα σεμινάρια στη τάξη, π.χ. «Επίσης, μπορούν να πραγματοποιούνται και μέσα στην τάξη για πιο άμεση κατανόηση.», «Θα χρησιμοποιούσα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το πάγιο αίτημα των συναδέλφων για ουσιαστική, ενεργητική εκπαίδευση(μέσα στην τάξη, μαζί με το παιδί και τον «μέντορα») και όχι απλά παθητική (απλές διαφάνειες και διάλεξη).».

Τρεις εκπαιδευτικοί (46,15%) υποστηρίζουν ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα πρέπει να είναι πιο εντατικά, π.χ. «Αυτό που θα άλλαζα θα ήταν να είναι πιο συχνά κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς», «Για αρχή θα έπρεπε να έχουν συνεχόμενο χαρακτήρα και όχι να γίνουν μία φορά και να είναι αποσπασματικά.», «Θα ήθελα να γίνονται περισσότερα δωρεάν επιμορφωτικά προγράμματα για τους εκπαιδευτικούς, με ενδιαφέρον και καινοτόμες ιδέες.».

Το 23,1% των εκπαιδευτικών υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρχει εξειδίκευση και ανάλυση σε ένα συγκεκριμένο θέμα π.χ. *«Συστηματικότερη και πιο εντατική διοργάνωση και παρακολούθηση τέτοιων προγραμμάτων, περισσότερη οργάνωση και πρακτική εξάσκηση.»*.

Επίσης, το 15,7% υποστηρίζει ότι τα σεμινάρια θα πρέπει να δείχνουν στους εκπαιδευτικούς πως μπορούν μόνοι τους να αναπτύσσουν λογισμικά, π.χ. *«να δίνουν κατευθύνσεις για την αναζήτηση υλικού και εξάσκηση στην εκπαιδευτική πράξη και τέλος ίσως να δείχνουν στον εκπαιδευτικό τρόπους με τους οποίους μπορούν να σχεδιάσουν μόνοι τους δικό τους υλικό που θα ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε μαθητή με μία προϋπόθεση: ότι θα υπάρχει κάποιος έλεγχος ή η τήρηση κάποιων κριτηρίων ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία μιας πληθώρας υλικού το οποίο όμως δε θα είναι κατάλληλο.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρχει μικρότερος αριθμός εκπαιδευτικών σε κάθε σεμινάριο, *«Να απευθύνονται κάθε φορά σε πολύ μικρότερο αριθμό εκπαιδευτικών (έως 10 εκπαιδευτικούς) και να γίνεται χρήση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς με τη βοήθεια των εκπαιδευτών.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) υποστηρίζει ότι θα πρέπει να γίνονται σε δύο φάσεις: *«Κατά την άποψή μου, τα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό πρέπει να δομούνται σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη, να πραγματοποιείται επιμόρφωση στη χρήση βασικών εφαρμογών πληροφορικής ενώ στην δεύτερη να σχεδιαστεί η επιμόρφωση σε θέματα αξιοποίησης του εκπαιδευτικού λογισμικού και ένταξης πακέτων λογισμικού σε επιμέρους αντικείμενα. Σε όλα αυτά, καλό θα ήταν να συμπεριλαμβάνονται ώρες πρακτικής άσκησης καθώς και επανάληψη των μαθημάτων μετά από κάποιο χρονικό διάστημα.»*.

Ένας εκπαιδευτικός (7,7%) επίσης υποστηρίζει ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν παραδείγματα από το εξωτερικό όπου υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση, *«Θεωρώ ότι είναι χρέος των συμβούλων ειδικής αγωγής να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για περισσότερα επιμορφωτικά προγράμματα , καλώντας ειδικούς επιστήμονες με μεγάλη εμπειρία σ' αυτά. Ακόμη θα πρέπει τα*

επιμορφωτικά σεμινάρια να είναι όλα υποχρεωτικής παρουσίας και μέσα σε αυτά να προβάλλονται μέθοδοι από διάφορες χώρες με περισσότερη ευαισθητοποίηση σ' αυτό τον τομέα.».

5. Συζήτηση αποτελεσμάτων

5.1 Σύγκριση ευρημάτων με συναφείς έρευνες

Ως προς τη προσωπική τους εμπειρία, οι εκπαιδευτικοί βλέπουν μεγάλη βελτίωση στα αποτελέσματα της μάθησης, στο ενδιαφέρον των μαθητών, στη συγκέντρωση και την ταχύτητα της διδασκαλίας. Χρησιμοποιούν Video-Modeling και ειδικότερα μοντελοποίηση της ζητούμενης κοινωνικής δεξιότητας, παροχή ανατροφοδότησης με Video και, προβολή video μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, εύρημα που συμφωνεί με τη μελέτη των Chen&Cheng (2010). Όπως καταγράφηκε στη παρούσα έρευνα, σκοπός είναι η γενίκευση των διδασκόμενων επιθυμητών συμπεριφορών και των κοινωνικών δεξιοτήτων εκτός του πλαισίου της μάθησης, κάτι που είναι σύμφωνο με τη μελέτη των Blair, Kim&Lim, (2014). Επίσης στη παρούσα έρευνα ανέκυψε και η μέθοδος των κοινωνικών ιστοριών με τη χρήση της τεχνολογίας των tablets για τη διδασκαλία των εναλλακτικών συμπεριφορών, μέθοδος που αναφέρεται από τους Gul&Vuran, (2010).

Παρόλα αυτά, τα πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι περιορισμένα λόγω της μη συστηματικής ένταξής τους στη διδασκαλία και του περιοριστικού προγράμματος σπουδών. Επίσης, υπάρχουν πολλές προκλήσεις κυρίως λόγω της ελλιπούς μόρφωσης των εκπαιδευτικών αλλά και των περιορισμών στον υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Ένα από τα ευρήματα της έρευνας είναι ότι η λάθος εφαρμογή των μεθόδων αυτών στη διδασκαλία μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην απόδοση της διδασκαλίας, κάτι που υποστηρίζουν και οι Chen&Cheng (2010).

Σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό οι στάσεις των εκπαιδευτικών είναι σαφώς θετικές. Τα πλεονεκτήματα σχετίζονται με την μετάδοση κοινωνικών δεξιοτήτων, την ενίσχυση της ακαδημαϊκής απόδοσης αλλά και την βελτίωση στην αναγνώριση συναισθημάτων. Αυτό το εύρημα είναι σύμφωνο με τους Embregts, (2000) και McEwen, (2014).

Το σημαντικότερο μειονέκτημα που αναφέρθηκε από τους εκπαιδευτικούς της παρούσας έρευνας είναι η πιθανότητα προσκόλλησης των μαθητών στο ηλεκτρονικό μέσο και ανάπτυξη εμμονής, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της ανθρώπινης επαφής.

Αυτό αποτελεί χαρακτηριστική τάση των ατόμων με αυτισμό όπως παρατηρεί και η Μανγροπούλου, (2007).

5.2 *Ανησυχίες/προβληματισμοί*

Σχετικά με τη γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας υποδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται για τον αυτισμό από βιβλία, σεμινάρια και το διαδίκτυο, ενώ για τη χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό κυρίως από το διαδίκτυο αλλά και από επιμορφωτικές ημερίδες που γίνονται από τον σχολικό σύμβουλο. Σε πολλούς εκπαιδευτικούς το διαδίκτυο αποτελεί το κυριότερο μέσο επιμόρφωσης για τον αυτισμό και την χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Τα αίτια είναι ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα είναι πολλές φορές θεωρητικά, και δεν εστιάζουν στη πράξη, είναι διεκπεραιωτικά και δεν έχουν οργάνωση και συστηματικότητα, ενώ έχουν και υψηλό κόστος. Το σημαντικότερο αίτημα των εκπαιδευτικών είναι η διαμόρφωση επιμορφωτικών προγραμμάτων με λίγους συμμετέχοντες, τα οποία να εστιάζουν στη πράξη χρησιμοποιώντας παραδείγματα από το εξωτερικό και λαμβάνουν χώρα μέσα στη τάξη. Δεδομένης της απογοήτευσης των περισσότερων εκπαιδευτικών από την υποστήριξη που λαμβάνουν καθώς και τη συχνότητα και ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη επιμορφωτικών προγραμμάτων που να αναφέρονται στις σύγχρονες, καθημερινές και πρακτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών.

Άλλος σημαντικός προβληματισμός είναι η έλλειψη που αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Χωρίς τον κατάλληλο υλικοτεχνικό εξοπλισμό είναι πολύ δύσκολο να ενταχθούν οι ΤΠΕ στη διδασκαλία. Τα άτομα με αυτισμό χρειάζονται ένα χώρο κατάλληλα εξοπλισμένο και σταθερό, ώστε να αναπτύσσουν με ασφάλεια κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα. Επίσης είναι απαραίτητος ο επαρκής χρόνος μέσω του αναλυτικού προγράμματος, για τη καλύτερη αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, αμφισβητείται η δυνατότητα παροχής στον εκπαιδευτικό των απαραίτητων εργαλείων για την κατάλληλη εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό.

6. Συμπεράσματα

Στη παρούσα εργασία υλοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με στόχο να καταγράψει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα και την παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό καθώς και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για την ενίσχυση της ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική. Με εργαλείο συλλογής δεδομένων τη δομημένη συνέντευξη, ο ερευνητής σύλλεξε ποιοτικά δεδομένα από 13 αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής και εξήγαγε ευρήματα σχετικά με τρεις θεματικούς άξονες.

6.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων της παρούσας έρευνας

Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας είναι τα εξής:

- Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής επιμορφώνεται στις ΤΠΕ μέσω βιβλίων, διαδικτύου και σεμιναρίων που αφορούν τις ΤΠΕ και την εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική πρακτική, ενώ υπάρχουν κι εκείνοι που επιλέγουν να επιμορφωθούν σε βάθος πάνω σ' αυτόν τον τομέα, παρακολουθώντας κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα.
- Η προσωπική επιμόρφωση για τη χρήση ΤΠΕ στην διδασκαλία ατόμων με αυτισμό γίνεται μέσω διαδικτύου. Στο διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός έχει πρόσβαση τόσο σε μελέτες και έρευνες, όσο και σε διάφορα εργαλεία/εφαρμογές σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην διδασκαλία. Ωστόσο, παρά την αποτελεσματικότητά του, αυτός ο τρόπος επιμόρφωσης δεν μπορεί να δώσει τα ίδια αποτελέσματα με μία "δια ζώσης" επιμόρφωση, καθώς δεν υπάρχει η αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευτικών που επιμορφώνονται αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών και του εκάστοτε επιμορφωτή, με στόχο την ανάδειξη συγκεκριμένων προβλημάτων, στη χρήση των ΤΠΕ, που χρίζουν βελτίωσης.
- Η ύπαρξη αρνητικής στάσης απέναντι στις ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς μεγαλύτερης ηλικίας σε σχέση με τους νεότερους.

- Η ανάγκη περεταίρω επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών με στόχο την εξάλειψη της ανασφάλειας που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί, όταν πρόκειται ή τους ζητείται, να κάνουν χρήση των ΤΠΕ στην τάξη. Το βήμα αυτό θα λειτουργούσε θετικά και στην αντιστροφή του αρνητικού κλίματος που ίσως δημιουργείται στους μαθητές απέναντι στον εκπαιδευτικό, λόγω της περιορισμένης χρήσης των ΤΠΕ που συνήθως αποτελούν ισχυρό κίνητρο για την εστίαση της προσοχής των μαθητών.
- Η ανάγκη να βρεθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ΤΠΕ θα αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό.
- Η ανάγκη να αποσυνδεθούν οι ΤΠΕ, στο μυαλό των παιδιών, από τη διασκέδαση, με σκοπό να γίνουν πιο αποτελεσματικές στη μάθηση, καθώς και να ενταχθούν στη χρήση των ΤΠΕ παιδιά που δυσκολεύονται να τις χρησιμοποιήσουν για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα οι κινητικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.
- Η ανάγκη επιμόρφωσης και των διευθυντών των σχολικών μονάδων πάνω στη χρήση των ΤΠΕ και τη χρησιμότητα τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς προς την κατεύθυνση της όλο και πιο συχνής χρήσης των ΤΠΕ, καθώς παρατηρείται να μη προβαίνουν συστηματικά στην προώθηση τους.
- Η έλλειψη κατάλληλα στελεχωμένων χώρων για την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία, γεγονός που αποτρέπει τους εκπαιδευτικούς από τη χρήση των ΤΠΕ.
- Η ύπαρξη προκαταλήψεων από την πλευρά των εκπαιδευτικών, όσον αφορά την ικανότητα των μαθητών με αυτισμό να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Σημαντική πρόκληση που καταγράφουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ είναι η έλλειψη γνώσεων από το σύνολο των εκπαιδευτικών η οποία οδηγεί άλλοτε στην αδυναμία εμπλοκής των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και άλλοτε στη λανθασμένη χρήση τους, η έλλειψη υποστήριξης από τους συναδέλφους και τη διεύθυνση, η περιορισμένη μόρφωση και οι διαστρεβλωμένες αντιλήψεις των γονέων αλλά κυρίως η έλλειψη του κατάλληλου

υλικοτεχνικού εξοπλισμού, γεγονός που οδηγεί τους εκπαιδευτικούς είτε στην απόρριψη της σκέψης για εμπλοκή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, είτε στην περιορισμένη χρήση τους μέσω προσωπικών συσκευών. Τέλος μία ακόμη σημαντική πρόκληση που επισημαίνουν οι εκπαιδευτικοί και αφορά τη χρήση των ΤΠΕ αποτελεί ο περιορισμένος χρόνος που έχουν στη διάθεση τους ώστε να εφαρμόσουν μεθόδους διδασκαλίας που να βασίζονται στις ΤΠΕ.

- Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν το Video-Modeling και ειδικότερα μοντελοποίηση της ζητούμενης κοινωνικής δεξιότητας, παροχή ανατροφοδότησης με Video και προβολή video μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή για την ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων, τη γενίκευση των διδασκόμενων επιθυμητών συμπεριφορών και των κοινωνικών δεξιοτήτων εκτός του πλαισίου της μάθησης, αλλά και τη μέθοδο των κοινωνικών ιστοριών με τη χρήση της τεχνολογίας των tablets για τη διδασκαλία των εναλλακτικών συμπεριφορών.
- Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πολύ βοηθητικές τις ΤΠΕ στη διδασκαλία, καθώς ενθουσιάζουν τα παιδιά και τα εμπλέκουν στη μάθηση, ενώ τα βοηθούν να συγκεντρώνονται και να μαθαίνουν πιο γρήγορα. Επίσης θεωρούν ότι συμβάλλουν στη διεύρυνση του επιπέδου αυτονομίας των παιδιών στον τομέα της συμμετοχής στο μάθημα αλλά και στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, πράγμα που λειτουργεί με θετικό τρόπο ως προς την ενεργοποίηση τους κατά τη διαδικασία του μαθήματος. Ωστόσο, υπάρχουν κι εκείνες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες αναπτύσσεται ένα είδος προσκόλλησης και εμμονής των μαθητών με αυτισμό με το ψηφιακό εργαλείο, γεγονός που αποτελεί λόγο ανησυχίας των εκπαιδευτικών σχετικά με την αποτελεσματικότητα και εν τέλει τη χρησιμότητα των ΤΠΕ.
- Σε γενικές γραμμές, τα επιμορφωτικά προγράμματα για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία θα πρέπει να εστιάζουν στη πράξη και στη πραγματικότητα των ελληνικών σχολείων, όχι να αναλώνονται σε θεωρίες. Επίσης οι εκπαιδευτικοί ζητούν μεγαλύτερη οργάνωση, καθοδήγηση και συχνότητα των επιμορφωτικών προγραμμάτων.
- Οι προϋποθέσεις που πρέπει να υλοποιηθούν ώστε να υπάρξει ουσιαστική ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι η συχνότερη και

αποτελεσματικότερη συνεργασία των εκπαιδευτικών, η πιο εποικοδομητική συνεργασία με τους γονείς ώστε να υπάρχει πιο ομαλή ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, η εξατομίκευση της διδασκαλίας στο κάθε παιδί ανάλογα με τις ανάγκες του, η προσπάθεια από πλευράς εκπαιδευτικού να κάνει τους γονείς να κατανοήσουν τις πραγματικές δυνατότητες του παιδιού τους και εν συνεχεία να λειτουργήσουν επικουρικά στην προσπάθεια ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία του παιδιού και τέλος η προσπάθεια από πλευράς εκπαιδευτικού να εισάγει τη διαθεματικότητα στη διδασκαλία του με στόχο την ευκολότερη εμπλοκή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

6.2 Προτάσεις με βάση την έρευνα

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας και τα ευρήματα αυτής, παρατίθενται προτάσεις σχετικά με τη βελτίωση ορισμένων παραγόντων που φαίνεται να επηρεάζουν τις στάσεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σε ότι αφορά τις ΤΠΕ και τη χρήση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι προτάσεις αυτές συνοψίζονται ως εξής:

- ❖ Είναι σημαντικό να υπάρξει πιο συστηματική ένταξη των ΤΠΕ στην διαδικασία της διδασκαλίας μαθητών που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού. Η επίτευξη του στόχου αυτού μπορεί να γίνει μέσω της μεγαλύτερης μέριμνας από την πλευρά του Υπουργείου Παιδείας για την προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία όσον αφορά την ειδική αγωγή.
- ❖ Είναι απαραίτητη η συχνότερη διοργάνωση ημερίδων, που το κόστος τους θα βαραίνει την πολιτεία και όχι τους εκπαιδευτικούς, με σκοπό την προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς και ειδικότερα από τους εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής.
- ❖ Θα έπαιξε σημαντικό ρόλο η επανεξέταση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (ΑΠΣ) το οποίο απευθύνεται στους μαθητές με αυτισμό, στοχεύοντας στον εμπλουτισμό του με δραστηριότητες που εμπλέκουν τη χρήση των ΤΠΕ,

- καθώς οι ΤΠΕ φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ελκυστικές για τους μαθητές που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού.
- ❖ Θα γινόταν χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών, τόσο της γενικής αγωγής όσο και της ειδικής αγωγής, η στοχευμένη και πρακτική επιμόρφωση τους πάνω στη χρησιμότητα των ΤΠΕ στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό και στη διαχείριση νέων τεχνολογικών συσκευών και λογισμικών.
  - ❖ Σπουδαίο ρόλο θα διαδραμάτιζε και η ενίσχυση των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής με σκοπό τη διατήρηση των θετικών απόψεων που καταγράφουν σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την παροχή της κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής αλλά και μέσω της ηθικής αναγνώρισης και επιβράβευσης από την πλευρά της διοίκησης, είτε μιλάμε σε επίπεδο σχολείου είτε ακόμη και σε ευρύτερο επίπεδο.

6.3 Περιορισμοί της έρευνας

Ένας περιορισμός της έρευνας είναι το μέγεθος του δείγματος, καθώς μέσα από την εξέταση των απόψεων και των στάσεων ενός μικρού αριθμού εκπαιδευτικών, όπως είναι το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας, δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα που να αφορούν το σύνολο των εκπαιδευτικών ειδική αγωγής. Άλλος περιορισμός αναφέρεται στο γεγονός ότι το σύνολο των συμμετεχόντων είναι αναπληρωτές και η πλειονότητα έχει περιορισμένη προϋπηρεσία κάτω των 5 ετών. Το γεγονός αυτό αποτελεί πρόβλημα, διότι οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί έχοντας δουλέψει λίγα χρόνια στον τομέα της ειδικής αγωγής και πιθανόν σε διαφορετικά σχολεία κάθε χρόνο, δεν μπορούν να έχουν μία σφαιρική άποψη για τον τρόπο λειτουργίας του συνόλου των σχολικών μονάδων της χώρας, τόσο στον τομέα της συλλογικότητας στη δουλειά και στο βαθμό παροχής υποστήριξης από τον προϊστάμενο του κάθε σχολείου, όσο και στον τομέα της χρήσης των ΤΠΕ στη εκπαιδευτική διαδικασία. Η έρευνα υλοποιήθηκε με τη μέθοδο της δομημένης συνέντευξης η οποία απεστάλη στους συμμετέχοντες και συμπληρώθηκε χωρίς τη παρουσία του ερευνητή. Αυτή η μέθοδος από τη μία πλευρά οδηγεί σε πιο αξιόπιστα αποτελέσματα καθώς αφαιρεί τη μεροληψία του ερευνητή αλλά δεν δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να εντοπίσει θέματα που προκύπτουν από τη συνέντευξη και

δεν ανήκουν στις προκαθορισμένες κατηγορίες. Ως αποτέλεσμα, δεν καταγράφει σε μεγάλο βάθος τις στάσεις, αντιλήψεις και την εμπειρία των συμμετεχόντων, σε σύγκριση με την ημι-δομημένη συνέντευξη.

6.4 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Οι προβληματισμοί που ανέκυψαν από τη παρούσα έρευνα σχετίζονται με τη ποιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Η προσωπική επιμόρφωση γίνεται κυρίως μέσω διαδικτύου, κάτι που θα περίμενε κανείς να αποτελεί συμπληρωματική και όχι κύρια πηγή επιμόρφωσης. Προτείνεται η μελλοντική έρευνα να εξετάσει τις πηγές και το είδος του υλικού που βρίσκουν οι εκπαιδευτικοί μέσω διαδικτύου και αν έχουν τις κατάλληλες προσβάσεις σε επιστημονικά άρθρα και περιοδικά. Μελλοντική έρευνα θα πρέπει να εξετάσει και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε το αναλυτικό πρόγραμμα να αφήσει περισσότερο χρόνο για διδασκαλία με τη χρήση των ΤΠΕ. Επίσης, μελλοντική έρευνα με τη ποσοτική μέθοδο, θα μπορούσε να καταγράψει με μεγαλύτερη αξιοπιστία τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το περιεχόμενο και τη μεθόδευση της επιμόρφωσης που θεωρούν ως καταλληλότερη για τις ανάγκες τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγαλιώτης, Ι. (2008). Υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή προβλήματα συμπεριφοράς. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε 14 Δεκεμβρίου 2016 από: <http://repository.edulll.gr/1124>

Αγγελίδης, Π. (2011). *Παιδαγωγικές της Συμπερίληψης*. Αθήνα: Διάδραση.

Αγγελίδης, Π. και Κωνσταντίνου, Κ. (2005). Συμπεριληπτική Εκπαίδευση. Από το περιθώριο στη Συμπερίληψη. *Κατανοώντας το Σύνδρομο Asperger μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας*, (10), σελ. 154-171. Λευκωσία: Εκδόσεις Κυπροέπεια.

Adams, L., Klinger, L.G. & Mesibov, G.B., (1997). *Autism. Understanding the disorder*. New York: Plenum Press.

Αθανασίου, Λ. (2007). Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής: ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις. Ιωάννινα: Εφύρα.

Allen, J., Baron-Cohen, S. & Gillberg, C. (1992). Can autism be detected at 18 months? The needle, the haystack, and the CHAT. *British Journal of Psychiatry*, Vol 161, 839-843.

Asperger's Association of New England (2002). What is Asperger's Syndrome? <http://aane.autistics.org/description.html>

Asperger, H. (1991). Autism psychopathy in Childhood. *Autism and Asperger's Syndrome*. Cambridge: Cambridge University Press.

Attwood, T. (2003). *Asperger's Syndrome. A guide for parents and professionals*. Jessica Kingsley Publishers.

AutismDikepsy (2014). Αυτισμός Δέξου Κατανόησε και Ψάξε. <http://www.autismdikepsy.gr/el/page/intervention/aba/>

Avcioğlu, H. (2013). Effectiveness of Video Modelling in Training Students with Intellectual Disabilities to Greet People When They Meet. *Educational Sciences: Theory & Practice*, pp. 466-477.

Barton, L. (2004). Η πολιτική της ένταξης (inclusion). Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις, Τόμ. Α΄*, σσ. 55-68. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bear G.G. & Minke, K.M., (1996). Teachers' experiences with inclusive classrooms: Implications for special education reform. *Journal of Special Education*, 30, 152-187.

Beckman, P.J., Hanson, M.J., Horn, E., Lieber, J., Odom, S.L., Sandall, S.R., Schwartz, I.S., & Wolery, R. (2000). Key influences on the initiation and implementation of inclusive preschool programs. *Exceptional Children*, 67, 83-98.

Berger, E., Feuser, G. & Mutschlechner, R. (2004). Η διαδικασία της ένταξης για τα αυτιστικά παιδιά. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Β΄)*(σσ. 89-101). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Beveridge, S., & Beveridge, S. (2004). Children, families and schools: Developing partnerships for inclusive education. *London: Routledge-Falmer Press*.

Blair, K. & Kim, M. & Lim, K. (2014). Using tablet assisted Social Stories™ to improve classroom behavior for adolescents with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, pp. 2241-2251

Bolyard, J.J., & Moyer, P.S., & Spikell, M.A. (2002). What Are Virtual Manipulatives?. *Teaching Children Mathematics*, 372-377.

Bosseler, A., & Light, J., & Massaro, D.W. (2003). Development and Evaluation of a Computer-Animated Tutor for Language and Vocabulary Learning. *Perceptual Science Laboratory, Department of Psychology University of California*, 143-146.

Bosseler, A., & Massaro, D.W. (2003). Development and Evaluation of a Computer-Animated Tutor for Vocabulary and Language Learning in Children with Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 33, 6, 653-672.

Burack, J. A., Root, R., & Zigler, E. (1997). Inclusive education for students with autism: Reviewing ideological, empirical, and community considerations. In: D. J. Cohen & F. R. Cohen (Eds.), *Handbook of autism and pervasive developmental disorders (2nd ed)* (pp. 796-807). New York: Wiley.

Γενά, Α. (2002). Αυτισμός και Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές: Εφαρμογές ενός θεραπευτικού και παιδαγωγικού μοντέλου. Αθήνα: Έκδοση της συγγραφέως.

Γιαννόπουλος, Γ. (2006). Μελέτη Περίπτωσης παιδιού με Αυτισμό. *ΕπιστημονικόΒήμα*. (6). Σελ. 191-198.

Γκονέλα, Ε.(2006). Αυτισμός: αίνιγμα και πραγματικότητα. Αθήνα: Οδυσσέας

Γκούμας, Σ., Σαββίδου, Κ. & Συμεωνίδης, Σ. (2014). Τρία χρόνια μετά την επιμόρφωση β επιπέδου: Οι εκπαιδευτικοί κάνουν χρήση και αξιοποιούν τις Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στην εκπαιδευτική-διδακτική διαδικασία; Η περίπτωση του νομού Καβάλας. *e-Journal of Science & Technology*, 2, 9.

Calvert, S., & Moore, M. (2000). Brief Report: Vocabulary Acquisition for Children with Autism: Teacher or Computer Instruction. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30, 4, 359-362.

Chai,C.S. & Tsai, C.C. (2012). The “third”-order barrier for technology-integration instruction: Implications for teacher education. *Australian Journal of Educational Technology*, 28, 1057-1060.

Chen, S. & Cheng, Y. (2010). Improving social understanding of individuals of intellectual and developmental disabilities through a 3D-facial expression intervention program. *Research in Developmental Disabilities*, pp. 1434-1442

Cihak, D.F., & Coleman-Martin, M.B., & Irvine, K.L., & Wolff Heller, K. (2005). Using Computer-Assisted Instruction and the Nonverbal Reading Approach to Teach

Creswell, J. W. (2011). Εκπαιδευτική έρευνα: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας. Αθήνα: Έλλην.

Croll, P., & Moses, D. (2000). Ideologies and Utopias: education professionals' views of inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 15, 1-12.

Collia, & Faherty, C (1999). Κατανόηση του Αυτισμού. Στο C. Collia-Faherty, Β.Παπαγεωργίου & Ν.Παπαδοπούλου, *Αυτισμός. Ένας Ύμνος στην Επικοινωνία* (σσ. 15-65). Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.

Dettmer, P., Dyck, N. J. & Thurston, L. P. (2005). Consultation, collaboration and teamwork for students with special needs. Boston: Allyn and Bacon.

Drasgow, E., Karvonen, M., Resaglia, A. & Stoxen, C.C. (2003). Promoting a life time of inclusion. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 18, 140-149.

DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) (1994). Washington: American Psychiatric Association. Available from: <http://www.psychiatryonline.com/DSMPDF/dsm-iv.pdf>

Embregts, P. (2000). Effectiveness of video feedback and selfmanagement on inappropriate social behavior of youth with mild mental retardation. *Research in Developmental Disabilities*, pp. 409-423.

- Ertmer, P.A., Ottenbreit-Leftwich, A.T., Sadik, O., Sendurur, E. & Sendurur, P. (2012). Teachers beliefs and technology integration practices: A critical relationship. *Computers & Education*, 59, 423-435.
- Fullerton, A. (1996). Who are higher functioning young adults with autism? In: A. Fullerton, J. Stratton, P. Coyne, & C. Gray (Eds.), Higher functioning adolescents and young adults with autism. *A Teacher's Guide* (pp. 1-20). Austin, Texas: Pro-Ed.
- Gillberg, C., & Heimann, M., & Nelson, K.E., & Tjus, T. (1995). Increasing Reading and Communication Skills in Children with Autism Through an Interactive Multimedia Computer Program. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 25, 5, 459-480.
- Gorder, L.M. (2008). A Study of Teacher Perceptions of Instructional Technology Integration in the Classroom. *The Delta Pi Epsilon Journal*, L,2.
- Greenway, C. (2000). Autism and Asperger Syndrome. Strategies to promote prosocial behaviors. *Educational Psychology in Practice*, 16 (3), pp. 469-486.
- Gul, S. O. & Vuran, S. (2010). An Analysis of Studies Conducted Video Modeling in Teaching Social Skills. *Educational Sciences: Theory & Practice*, pp. 249-274.
- Happe, F. (2003). Αυτισμός. Σύγχρονη Ψυχολογική Θεώρηση. Μτφ. Στασινός, Δ. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Handleman, J. S. & Harris, S. L. (1997). Helping children with autism enter the mainstream. In: D. J. Cohen & F. R. Cohen (Eds.), *Handbook of autism and pervasive developmental disorders (2nd ed)* (pp. 665-675). New York: Wiley.
- Idol, L. (2006). Toward inclusion of special education students in general education. *Remedial and Special Education*, 27, 77-94.

Ingersoll, B. & Wainer, A. (2011). The use of innovative computer technology for teaching social communication to individuals with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, pp. 96-107.

Jenkinson, J. C. (1997). *Mainstream or Special? Educating Students with Disabilities*. London: Routledge.

Jones, M., Pennington, R.C., Sanders, A., Schuster, J.W. (2010). Using Simultaneous Prompting and Computer-Assisted Instruction to Teach Story Writing to Students with Autism. *Assistive Technology Outcomes and Benefits Focused Issue: Assistive Technology and Writing*.

Καραγιάννη, Π. (2004). Εκπαιδευτικές πρακτικές για την ένταξη παιδιών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Β')*(σσ. 233-250). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καρτσιώτου, Θ. & Ρούσσο, Π. (2011). Κατασκευή και Ψυχομετρικός έλεγχος εργαλείου μέτρησης της χρήσης υπολογιστή από εκπαιδευτικούς για διδασκαλία. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 4(1-3), 117-130.

Κασίδης, Δ. (2014). Η εκπαίδευση παιδιών με διαταραχές αυτιστικού φάσματος στο γενικό σχολείο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Λευκωσία, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας: *Διπλωματική εργασία*.

Κάκουρος, Ε. και Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και Εφήβων. Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Kamps, D., Maher, J., Rotholz, D.A. & Walker, D. (1992). Academic and environmental effects of small group arrangements in classrooms for students with autism and other developmental disabilities. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 22, 277-293.

Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217-250.

Klin, A., Schultz Retcoll & Volkmar, F., (1996). Asperger's Syndrome. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psychiatry*. 35 (5).

Klinger, J. K., & Vaughn, S. (2002). The changing roles and responsibilities of an LD specialist. *Learning Disability Quarterly*, 25, 19-31.

Kvale& Brinkman. (2008). *InterViews*, 2nd Edition. Thousand Oaks: SAGE. ISBN 978-0-7619-2542-2

Lampropoulou, V. & Padeliadu, S. (1997). Attitudes of special and regular teachers towards school integration. *European Journal of Special Needs Education*, 12, 173-183.

Lerman, D. & Tetreault, A. (2010). Teaching Social Skills to Children with Autism using Point-of-View Video Modeling. *Education And Treatment of Children*, pp. 395-419.

Leonard, A. & Mitchell, P. & Parsons, S. (2006). Virtual environments for social skills training: comments from two adolescents with autistic spectrum disorder. *Computers & Education*, pp. 186-206.

Lindlof&Taylor. (2002). *QualitativeCommunicationResearchMethods*, 2ndEdition. ThousandOaks: SAGE. ISBN 978-0-7619-2494-4

Μαυροπούλου, Σ. (2007). *Η κοινωνική ένταξη σε σχολείο και η μετάβαση σε χώρο εργασίας για τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού: Θεωρητικά ζητήματα και εκπαιδευτικές παρεμβάσεις*. Βόλος, ΓΡΑΦΗΜΑ.

McDonnell, J. (1998). Instruction for students with severe disabilities in general education settings. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 33, 199-215.

McEwen, R. (2014). Mediating sociality: the use of iPod Touch™ devices in the classrooms of students with autism in Canada. *Information, Communication & Society*, pp. 1264-1279.

Menard, E., Mottron, L. & Peretz, I. (2000). Local and global processing of music in high-functioning persons with autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 1057-1068.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Myles, B.S., & Simpson, R.L. (2002). Asperger syndrome: An overview of characteristics. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 17, 132-137.

National Autistic Society (2002). What is Asperger syndrome? <http://www.autism.co.uk/pups/asd/aspleaf.html>

Νικολαΐδου, Μ. & Νότας, Σ. (2006). Αυτισμός και Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές: Ολιστική Διεπιστημονική Προσέγγιση. (*Πρακτικά Δημερίδας*).

Noell, G.H., & Wiott, J.C. (1999). When does consultation lead to intervention implementation. *Journal of Special Education*, 33, 29-36.

Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε. (2004). Πρακτική εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης παιδιών με αισθητηριακές διαταραχές. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Β')* (σσ. 151-180). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παντελιάδου, Σ. (1995). Η θέση των μαθητών με ειδικές ανάγκες στην εκπαιδευτική διαδικασία: Μία ερευνητική προσέγγιση. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 82-83, 90-96.

Παντελιάδου, Σ. (2005). Σχολική ένταξη και αρτιμελισμός στην εκπαίδευση. Στο: Π. Αγγελίδης (Επιμ.), *Συμπεριληπτική εκπαίδευση: Από το περιθώριο στη συμπερίληψη* (σσ. 107-122). Λευκωσία: Κυπροέπεια.

Πέννα, Α. (2008). *Στάσεις και ετοιμότητα δασκάλων ως προς την ένταξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο*. Φλώρινα, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας: Διδακτορική διατριβή.

Peeters, T. (2000). Αυτισμός. Από τη θεωρητική κατανόηση στην εκπαιδευτική παρέμβαση. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.

Roeyers, H. (1996). The influence of non-handicapped peers on the social interactions of children with a pervasive developmental disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 26, 303-320.

Ρούσσο, Π. & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Τόπος.

Σαραφίδου, Γ. Ο. (2011). *Συνάρθρωση Ποσοτικών και Ποιοτικών Προσεγγίσεων: η εμπειρική έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.

Smith, B.R., & Spooner, F., & Wood, C.L. (2013). Using embedded computer-assisted explicit instruction to teach science to students with autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7, 433-443.

Στασινός, Δ.Π. (2013). *Η Ειδική Εκπαίδευση 2020. Για μια συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση στο νέο- ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές*. Αθήνα: Παπαζήση

Thousand, J.S. & Villa, R.A. (2003). Making inclusive education work. *Educational Leadership*, 61, 19-23.

Vlachou, A. & Zoniou-Sideri, A. (2006). Greek teachers' belief systems about disability and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, 10, 379-394.

Watkins, A. (2004). Ενταξιακή εκπαίδευση: πληροφορίες σχετικές με την πολιτική και την πρακτική σε δεκαεπτά χώρες της Ευρώπης. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Α')*(σσ. 105-135). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Watson, L.R. (1989). The TEACCH Communication Curriculum, in E. Schopler & G.B. Mesibov (eds.). *Communication Problems in Autism*, New York: Plenum Press.

William, K. (1995). Understanding the student with Asperger Syndrome: Guidelines for teachers. *Focus on Autistic Behavior*, 10 (2), pp. 1-10

Wing, L. (1996). Autistic spectrum disorders. *British Medical Journal*, Vol 312, 327-328.

Wing, L. (2000). *Το Αυτιστικό Φάσμα. Ένας οδηγός για τους γονείς και επαγγελματίες*. μτφρ. Παντελής Πρώιος. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.

Winters, K. *The Misunderstood Child*.

Word Identification. Focus on Autism and other Developmental Disabilities, 20 , 80-90.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004α). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Β')*(σσ. 45-57). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004β). Η αναγκαιότητα της ένταξης: προβληματισμοί και προοπτικές. Στο: Α. Ζώνιου-Σιδέρη (Επιμ.), *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις (Τόμ. Α')*(σσ. 29-53). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

(Συνοδευτική επιστολή)

I - Συνοδευτική επιστολή

Αγαπητέ συμμετέχοντα,

Τα τελευταία χρόνια προωθείται ιδιαίτερα η διδασκαλία ατόμων με αυτισμό με τη χρήση του Video Modelling, των tablet, των τεχνολογιών χειρός που βασίζονται στην αφή και γενικά των ΤΠΕ. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος της Διπλωματικής μου Εργασίας με τίτλο «Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού» η οποία πραγματοποιείται στα πλαίσια απόκτησης Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών στην Ειδική Αγωγή.

Σκοπός της έρευνας είναι να καταγράψει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα και την παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό καθώς και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για την ενίσχυση της ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική.

Διασφαλίζεται η ανωνυμία σας και όλα τα δεδομένα που θα αποκαλυφθούν μέσω της διαδικασίας της συνέντευξης θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς και δη αυτούς της συγκεκριμένης έρευνας.

Η συμβολή σας στην έρευνα είναι πολύ σημαντική και σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

Ο ερευνητής,

Βότσης Κωνσταντίνος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

e-mail: kwsvots@gmail.com

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ
(Συνεπτεύξει)

II – Συνεντεύξεις

Συνέντευξη I

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: ΓΥΝΑΙΚΑ
- Ηλικία: 27
- Μορφωτικό επίπεδο: ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ, ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά:3
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος);ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Η επιμόρφωση σχετικά με τον αυτισμό πραγματοποιείται μέσα από διάφορους τρόπους, όπως προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία έτσι ώστε να υπάρχει μια συνολική εικόνα γύρω από το θέμα καθώς υπάρχουν συνεχώς νέα δεδομένα και θεωρίες.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια που επιλέγω η ίδια να παρακολουθήσω από διάφορους ιδιωτικούς φορείς.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα παιδιά με αυτισμό και να μπορέσουμε να καλλιεργήσουμε τις ικανότητες τους χρειάζεται διαρκής ενημέρωση και επιμόρφωση. Οι γνώσεις γύρω από το θέμα ποτέ δεν είναι αρκετές και δεν ολοκληρώνεται έπειτα από την απόκτηση ενός σχετικού πτυχίου , μεταπτυχιακού κλπ. Επομένως, θεωρώ αναγκαία τη συνεχή επιμόρφωση και θα συμμετείχα με μεγάλο ενδιαφέρον κυρίως σε εκείνες που θα σχετίζονταν με τους τρόπους.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Μέσα από την προβολή κινουμένων σχεδίων και βίντεο, γίνεται προσπάθεια καλλιέργειας τους προφορικού λόγου, διδασκαλίας λεξιλογίου και γραμματικής καθώς και της συναισθηματικής καλλιέργειας.

5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Σήμερα ολοένα και περισσότερο γίνεται χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό καθώς αποτελούν ένα σημαντικό μέσο διδασκαλίας καθότι εγείρει το ενδιαφέρον των παιδιών. Για το λόγο αυτό τα περισσότερα σχολεία στελεχώνονται με τα αντίστοιχα μέσα. Ωστόσο θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό και να ενταχθούν περισσότερο στη διαδικασία της διδασκαλίας, κάτι που αρκετές φορές δε συμβαίνει λόγω της πίεσης του αναλυτικού προγράμματος, αλλά και της ελλιπής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

- 6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Χρησιμοποιώντας βίντεο και εκπαιδευτικά λογισμικά το μάθημα γίνεται πιο άμεσο και αποτελεσματικό, ωστόσο δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι και τα μέσα στο σχολείο έτσι ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες.

- 7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Λόγω της ελλιπούς επιμόρφωσης και ενασχόλησης με τα ΤΠΕ πολλοί εκπαιδευτικοί αποφεύγουν τη χρήση τους καθώς δεν αισθάνονται σίγουροι για τον εαυτό τους.

- 8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Πιστεύω πως οι αλλαγές στο ψυχικό και συναισθηματικό κόσμο των παιδιών είναι ιδιαίτερα έντονες μετά από τη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ, κάτι το οποίο έχει παρατηρηθεί μέσα στη σχολική κοινότητα. Παιδιά με χαμηλή αυτοπεποίθηση μπόρεσαν να εκτιμήσουν τις ικανότητές τους και να τις αναδείξουν κάτι που μετέπειτα τους βοήθησε στην κοινωνική τους αλληλεπίδραση και συναναστροφή με τους συνομηλίκους τους.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Η αξία των ΤΠΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική στα στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών με αυτισμό, καθώς η ενασχόληση των ίδιων με τον Η/Υ τα κάνει να νιώθουν πιο αυτόνομα, είναι πιο συγκεντρωμένα και κατακτούν πιο εύκολα τη μάθηση.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό επηρεάζεται σημαντικά από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών, διότι αποτελούν ένα σημαντικό μέσο μάθησης για τα ίδια, διότι κατανοούν και κατακτούν πιο εύκολα τις καινούργιες έννοιες μέσα από αυτό, καλλιεργούν τις ικανότητες τους και αποκτούν νέα ενδιαφέροντα.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Όταν τα παιδιά με αυτισμό εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία μέσω των ΤΠΕ, τους δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξουν και να αναδείξουν τις ικανότητες τους. Αυτό με τη σειρά τους τα βοηθά να πιστέψουν στον εαυτό τους, να τα ενισχύσει συναισθηματικά και να αλληλεπιδρούν με τους άλλους. Ωστόσο, η συνεχής ενασχόληση μόνο με τις ΤΠΕ ελλοχεύει τον κίνδυνο απομόνωσης.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Μέσα από κοινωνικές ιστορίες και συναισθηματικά βίντεο το παιδί με αυτισμό μπορεί σιγά σιγά να αναπτύξει την ενσυναίσθηση και να καταλάβει πως πρέπει και το ίδιο να συμπεριφερθεί, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται μέσω του οπτικοακουστικού μέσου.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η χρήση των ΤΠΕ στη τάξη σίγουρα διευκολύνει τη διαδικασία μάθησης, προσφέρει οπτικοακουστικό υλικό κάτι που κεντρίζει την προσοχή και το ενδιαφέρον των παιδιών, κάνοντάς τα να θέλουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία ολόενα και περισσότερο.

- 6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η τεχνολογία σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να αντικαταστήσει την ανθρώπινη επαφή. Είναι πολύ πιθανό, η χρήση των υπολογιστών να αποτελέσει έμμονη ιδέα, για αυτό χρειάζεται να υπάρχουν όρια και να γίνεται έλεγχος ως προς τις ώρες που διανύει ένα παιδί μπροστά από τον υπολογιστή και με ποιον τρόπο τον αξιοποιεί, ώστε να μην αποξενωθούν και περιθωριοποιηθούν από τα άλλα παιδιά.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

- 1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Θεωρώ ότι η σχετική υποστήριξη δεν είναι ακόμη επαρκής και μπορεί να βελτιωθεί εφόσον γίνονται περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ.

- 2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Πολλές φορές δεν υπάρχουν οι κατάλληλα στελεχωμένοι χώροι και τα μέσα ώστε να διευκολυνθεί η χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία στην τάξη. Κάθε τάξη είναι απαραίτητο να έχει το δικό της Η/Υ, προτζέκτορα, διαδραστικό πίνακα και οτιδήποτε άλλο μέσο μπορεί ο κάθε εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει.

- 3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Τα επιμορφωτικά σχετικά προγράμματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά μιας και η τεχνολογία ολοένα και εξελίσσεται και θα πρέπει ο κάθε εκπαιδευτικός να είναι ενημερωμένος πάνω στα νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης των ΤΠΕ και να μην εφησυχάζεται.

- 4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Για να μπορέσει η διδασκαλία να προσφέρει ουσιαστικά θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες του κάθε παιδιού, με τη διαμόρφωση του Αναλυτικού Προγράμματος και τη χρήση ελκυστικών μέσων εκπαίδευσης που θα κάνουν πιο άμεση και διασκεδαστική την όλη διαδικασία. Επίσης, δεν αρκούν αυτά διότι η ελλιπής στελέχωση και οργάνωση των σχολείων με τα μέσα που απαιτούνται και με μη καταρτισμένους εκπαιδευτικούς φέρνει τα αντίθετα αποτελέσματα.

- 5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Για να υπάρξει ουσιαστική αξιοποίηση των υπολογιστών στην εκπαίδευση των παιδιών με αυτισμό, απαιτείται εξίσου εξειδικευμένο προσωπικό όχι μόνο ως προς το αντικείμενο σπουδών του, αλλά και ως προς τον διδακτικό τρόπο έναντι αυτών των ατόμων.

- 6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

Θεωρώ ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα θα πρέπει να εστιάσουν περισσότερο στο πρακτικό κομμάτι και λιγότερο στη θεωρία. Επίσης, μπορούν να πραγματοποιούνται και μέσα στην τάξη για πιο άμεση κατανόηση.

Συνέντευξη II

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Άρρεν
- Ηλικία: 28
- Μορφωτικό επίπεδο: απόφοιτος παιδαγωγικού τμήματος ΑΠΘ, κάτοχος μεταπτυχιακού στην ειδική αγωγή και μεταπτυχιακού στη σχολική ψυχολογία
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 3
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); αναπληρωτής

Αξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1. Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Είμαι κάτοχος 2 μεταπτυχιακών , το πρώτο στην ειδική αγωγή και το δεύτερο στη σχολική ψυχολογία. Παράλληλα για τη σωστή διδασκαλία ενημερώνομαι συνεχώς σχετικά με τον αυτισμό, μέσω του διαδικτύου καθώς και με επιμορφώσεις από τον σχολικό σύμβουλο της ειδικής αγωγής.

2. Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Ενημερώνομαι μέσω των επιμορφώσεων στις οποίες καλούμαι από τον σχολικό σύμβουλο, καθώς και με προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο, πάνω στις καινοτόμες δράσεις.

3. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Θεωρώ ότι πρέπει να γίνουν αρκετά βήματα μπροστά για να ανέβει το επίπεδο των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ, διότι υπάρχει άγνοια των περισσότερων πάνω στη σωστή εφαρμογή τους και η πλειοψηφία είναι μεγαλύτερης ηλικίας πράγμα που σημαίνει ελάχιστη επαφή με τις ΤΠΕ. Εννοείται πως θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμορφώσεις, το περιεχόμενο των οποίων θα ήθελα να αφορούσε το video modeling.

4. Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Χρησιμοποιώ το προσωπικό μου laptop και ένα προτζέκτορα, μέσω των οποίων εφαρμόζω το video modeling , με σκοπό την ανάπτυξη των αισθητηριακών ικανοτήτων. Προσπαθώ να το εφαρμόζω αρκετά συχνά μέσα στην εβδομάδα, με στόχο την ενίσχυση του οπτικοακουστικού τομέα των αυτιστικών μαθητών και σταδιακά τη γενίκευση στην καθημερινότητα τους.

5. Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;
Σήμερα οι ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι ελλιπέστατη. Η βελτίωση θα επέλθει με συνεχή σεμινάρια και επιμορφώσεις και με προώθηση του προγράμματος αυτού από τους διευθυντές των σχολικών μονάδων.

6. Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;
Η χρήση των ΤΠΕ στην τάξη κάνει πιο εύκολη και κατανοητή τη διδασκαλία του μαθήματος, διότι η εικόνα αποτελεί θέλγητρο για τους μαθητές με αυτισμό. Ακόμη, οι ΤΠΕ επιταχύνουν τη διάρκεια της διδασκαλίας.

7. Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;
Θεωρώ ότι αυτό εξαρτάται από την ηλικία του εκπαιδευτικού. Οι νεότεροι σίγουρα θα έχουν καλύτερη επαφή με τις ΤΠΕ. Συνεπώς η εμπιστοσύνη των νεότερων συναδέλφων στη χρήση των ΤΠΕ είναι και αυτή που θα ωθήσει τη μετάδοση αυτού του εγχειρήματος και στους υπόλοιπους συναδέλφους τους.

8. Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.
Πιστεύω ότι η σημερινή κατάσταση δεν αγγίζει τα επιθυμητά αποτελέσματα, διότι στα περισσότερα σχολεία υπάρχει έλλειψη εποπτικού υλικού. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ότι θετικό συμβαίνει σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ μέσα στην τάξη οφείλεται στα προσωπικά εποπτικά υλικά που διαθέτει ο κάθε εκπαιδευτικός και συνεπώς στη διάθεση που θα επιδείξει.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Έχουν τεράστια εκπαιδευτική αξία , διότι τα παιδιά μέσω των ΤΠΕ προσκολλώνται στην εικόνα, όπου είναι και κύριο χαρακτηριστικό τους, μιμούνται αυτά που βλέπουν και συνεπώς μπορούν να τα γενικεύσουν χρησιμοποιώντας τα στην καθημερινότητα τους.

2. Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Οι ΤΠΕ βοηθούν σε αρκετά μεγάλο βαθμό τα παιδιά με αυτισμό, διότι μέσω του video modeling μπορούν να παραδειγματιστούν πολύ εύκολα και στη συνέχεια να μιμηθούν αυτά που παρακολούθησαν, όταν τύχει να βρεθούν σε μια παρόμοια κατάσταση , όπως π.χ. ένας τσακωμός. Το γενικό αποτέλεσμα θα είναι η ορθότερη και ομαλότερη κοινωνικοποίηση τους.

3. Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Θεωρώ ότι επηρεάζεται στο μέγιστο βαθμό, γιατί μέσω αυτών μαθαίνουν να διαχειρίζονται καταστάσεις πιο εύκολα και πιο ευχάριστα, αφού αρωγός είναι η εικόνα. Μαθαίνουν να κοινωνικοποιούνται μέσω του video modeling και έτσι να εντάσσονται στο σύνολο.

4. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό , διότι όπως προείπα , η εικόνα κερδίζει τις εντυπώσεις σε σχέση με την μετωπική διδασκαλία. Τα παιδιά μέσω του video modeling μπορούν να καταλάβουν τα συναισθήματα που αλληλεπιδρούν και να έρχονται έτσι στην κατάσταση της ενσυναίσθησης.

5. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Ότι τα παιδιά μέσω αυτών προσελκύνονται και είναι θετικά στο να διδαχθούν, καθώς τα παιδιά με αυτισμό λειτουργούν αισθητηριακά και συνεπώς η αίσθηση της όρασης ενισχύεται με τις ΤΠΕ.

6. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Ότι μπορεί να προσκολληθούν σε ένα λάπτοπ ή tablet και σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα όπου δεν θα υπάρχει χρήση των ΤΠΕ , να μη συμμετέχουν και να αντιδρούν.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Σίγουρα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Θα πρέπει να γίνουν βήματα μπροστά από το διδακτικό προσωπικό. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με περισσότερες επιμορφώσεις από τους συμβούλους καθώς και μέσα από τους συλλόγους του διδακτικού προσωπικού , όπου θα προωθούνταν η διαθεματικότητα γι' αυτά τα παιδιά. Ακόμη θα μπορούσε ο διευθυντής του σχολείου να καλεί ειδικούς επιστήμονες , που θα μιλούσαν στο διδακτικό προσωπικό, μοιράζοντάς τους παράλληλα έντυπο και διαδικτυακό υλικό.

2. Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είμαι δυσαρεστημένος σ' αυτό τον τομέα , διότι λόγω της οικονομικής κρίσης που μας ταλανίζει υπάρχουν ελλείψεις σε εποπτικό υλικό , όπως π.χ. προτζέκτορες , laptop, tablets και όσα υπάρχουν δεν επαρκούν για όλους. Ότι προσπάθεια γίνεται είναι με δικά μας εποπτικά υλικά, ιδιωτικά δηλαδή.

3. Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είναι πάρα πολύ εποικοδομητικά , αν και λίγα. Θεωρώ ότι είναι χρέος των συμβούλων ειδικής αγωγής να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για περισσότερα

επιμορφωτικά προγράμματα , καλώντας ειδικούς επιστήμονες με μεγάλη εμπειρία σ' αυτά. Ακόμη θα πρέπει τα επιμορφωτικά σεμινάρια να είναι όλα υποχρεωτικής παρουσίας και μέσα σε αυτά να προβάλλονται μέθοδοι από διάφορες χώρες με περισσότερη ευαισθητοποίηση σ' αυτό τον τομέα.

4. Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Οι παράγοντες που βελτιώνουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη είναι τα εποπτικά υλικά και η διαθεματικότητα , ενώ οι παράγοντες που την παρεμποδίζουν είναι η ελλιπής επιμόρφωση καθώς και η μη κατανόηση των πραγματικών δυνατοτήτων των παιδιών από τους γονείς τους. Θεωρώ δηλαδή ότι μπορούν να κάνουν περισσότερα, σε σχέση με την πραγματικότητα. Μη αποδοχή της κατάστασης των παιδιών τους.

5. Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Η σωστή χρήση των ΤΠΕ μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων ή και πτυχίων από τους εκπαιδευτικούς , καθώς και η σωστή συνεργασία με το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό, καθώς και με τους γονείς. Ακόμη η παροχή του απαραίτητου εποπτικού υλικού μέσω του υπουργείου παιδείας ή μέσα από ευρωπαϊκά κονδύλια για την απόκτηση αυτών των μέσων.

6. Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

Αυτό που θα άλλαζα θα ήταν να είναι πιο συχνά κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς , καθώς και υποχρεωτική πρακτική πάνω στη χρήση των ΤΠΕ σε πραγματικές συνθήκες εργασίας.

Συνέντευξη III

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 27
- Μορφωτικό επίπεδο: Παιδαγωγικό Ειδικής Αγωγής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 5
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); αναπληρώτρια

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

- 1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;
  - *Τα προγράμματα- σεμινάρια δεν αποτελούν τον βασικό τρόπο επιμόρφωσης καθώς κοστίζουν αρκετά. Η γνώση και κατά συνέπεια η επιμόρφωση, έρχονται μετά από έρευνα στο διαδίκτυο κυρίως (εύχρηστο εργαλείο). Τοποθετώντας λέξεις κλειδιά, ή και αυτούσιες ερωτήσεις, ανακαλύπτει κανείς πληθώρα πληροφοριών.*
- 2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.
  - *Βασικό μέσο ενημέρωσης για την χρήση των ΤΠΕ για παιδιά με αυτισμό, αποτελεί κυρίως το ίδιο το διαδίκτυο. Για παράδειγμα, γίνεται αναζήτηση δημοσιεύσεων (papers) και μέσα από αυτές τις μελέτες προκύπτει η ενημέρωση.*
- 3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;
  - *Αναμφίβολα υπάρχει η παραπάνω ανάγκη σε μεγάλο βαθμό, καθώς οι Η/Υ γίνονται ολοένα και περισσότερο βασικό εργαλείο δουλειάς για τους ίδιους τους ειδικούς παιδαγωγούς. Θεωρώ ότι είναι χρέος του κάθε δασκάλου , αν θέλει να λέγεται εκπαιδευτικός, να προάγει τη γνώση πρώτα-πρώτα στον εαυτό του. Συνεπώς, θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμόρφωση με βασικό περιεχόμενο την διδασχή των κοινωνικών ιστοριών , που αποτελεί βασική ανάγκη για τα παιδιά που βρίσκονται το φάσμα του αυτισμού.*
- 4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);
  - *Χρησιμοποιούνται κυρίως τεχνολογίες που αφορούν στην ψυχοκινητική ανάπτυξη/ολοκλήρωση, καθώς αυτή αποτελεί βασικό στόχο για τα παιδιά με αυτισμό. Αυτές οι τεχνολογίες χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά και είναι προγράμματα με ήχο και εικόνα, τα οποία κινητοποιούν τα παιδιά να ανακαλύψουν μέρη του σώματός αλλά και του περιβάλλοντος χώρου.*

- 5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;
- *Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Η/Υ είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής όλων μας, η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό κυμαίνεται σε αρκετά καλά επίπεδα, καθώς μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες του κάθε παιδιού. Σαφώς και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, τα οποία μπορεί να είναι ελεύθερες πλατφόρμες και προγράμματα, χωρίς κόστος εγγραφής ή κάτι αντίστοιχο και σαφώς η χορήγηση Η/Υ σε κάθε τάξη ειδικού σχολείου ή τμήματος ένταξης και tablets για παιδιά με αυτισμό που βρίσκονται σε γενικά σχολεία. Με αυτόν τρόπο θα είναι πιο εύκολη η πρόσβαση.*
- 6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;
- *Κάθε τι καινούριο προκαλεί ανασφάλεια. Η χρήση των ΤΠΕ αποτελεί σωσίβια λέμβο σε δύσκολες καταστάσεις (κρίσεις), όπου το οπτικοακουστικό θέαμα μαγνητίζει τα παιδιά, περνά ακόμη και υποσυνείδητα μηνύματα και κυρίως δεν καταστρέφεται εύκολα, όπως για παράδειγμα πλαστικοποιημένοι κανόνες συμπεριφοράς, που μπορεί να γίνουν φύλο και φτερό. Παράλληλα όμως, η χρήση των ΤΠΕ χωρίς σύνεση μπορεί να γυρίσει μπουόμεραγκ στον εκπαιδευτικό, καθώς μπορεί να δημιουργήσει εμμονή – ρουτίνα στον μαθητή με αυτισμό και να πάψει να έχει την αρχική του αξία.*
- 7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;
- *Η εμπιστοσύνη του εκπαιδευτικού στον εαυτό του είναι το Α και το Ω στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός νιώθει ανασφάλεια να διδάξει με ΤΠΕ, αυτό θα γίνει αντιληπτό από τον μαθητή και πιθανά να δημιουργήσει φόβο ή και απέχθεια στον μαθητή για ό,τι μπορεί να αφορά τα ΤΠΕ.*
- 8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

- Παρότι είναι νέα μέθοδος και δύσκολη να την διαχειριστούν τόσο οι παλαιότεροι όσο και οι νεότεροι εκπαιδευτικοί, η χρήση των ΤΠΕ έχει απόλυτα πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, καθώς μέσα από την μίμηση (αν πρόκειται για βίντεο) ή μέσα από τις εναλλαγές εικόνων (αν πρόκειται για PDF), μπορούν να ενισχυθούν οι επιθυμητές συμπεριφορές.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

- 1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;
  - Σε μεγάλο, καθώς περιέχουν δυνατότητες που τραβούν το ενδιαφέρον των παιδιών αυτών, μέσω της οθόνης, των πλήκτρων, της γρήγορης εναλλαγής εικόνων και την πληθώρα ήχων και χρωμάτων.
- 2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;
  - Σύννηθες φαινόμενο είναι το παιδί με αυτισμό, λειτουργικό ή μη, να έχει υψηλά επίπεδα άγχους. Μέσα από τις καινοτόμες τεχνολογίες η διδακτική πρακτική γίνεται πιο ευχάριστη, μπορεί μέσα από μια εικόνα στην οθόνη του υπολογιστή να δηλωθεί το πρόγραμμα της ημέρας και να μειωθεί το άγχος. Επιπλέον, μέσα από τους Η/Υ μπορεί η διδασκαλία να γίνει πιο ευχάριστη για το μαθητή συγκεντρώνοντας πολλά ερεθίσματα.
- 3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;
  - Οι ΤΠΕ επηρεάζουν την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό σε μεγάλο βαθμό. Αυτό συμβαίνει γιατί μέσα από τις ΤΠΕ μπορούν τα παιδιά αυτά, να διδαχθούν κοινωνικές ιστορίες και χάρη στην ποικιλία που υπάρχει, εστιάζεται τον ενδιαφέρον τους στην «ταινία» που κάθε φορά βλέπουν και μπορούν να απομονώσουν και να μιμηθούν συμπεριφορές μέσα από αυτή τη διαδικασία.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

➤ Σε μεγάλο βαθμό. Αυτό συμβαίνει καθώς μέσω των ΤΠΕ το παιδί με αυτισμό μπορεί να έρθει σε επαφή με την έννοια των συναισθημάτων, το πλαίσιο γύρω από αυτά (να δει τί συνέβη πριν εμφανιστεί το όποιο συναίσθημα, τί οδήγησε τον άνθρωπο να νιώσει έτσι) και έτσι πέρα από το να ονοματίζει και να αντιστοιχεί τα συναισθήματα με τα ονόματά τους, μπορεί να μάθει περισσότερα για αυτά αλλά και για τον ίδιο του τον εαυτό.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

➤ Η χρήση ΤΠΕ μπορεί να επιτρέψει στον μαθητή να γίνει αυτόνομος* δηλαδή να προχωρήσει με τους δικούς του ρυθμούς, μπορεί να υπάρξει μεγάλη βελτίωση της συμπεριφοράς τους εντός της τάξης, μείωση επιθετικότητας, ηχολαλίας, υπερκινητικότητας και στερεοτυπικών συμπεριφορών και τέλος, μπορεί να δράσει ως ένα μέσο διασκέδασης, δημιουργώντας παράλληλα συναισθήματα ευχαρίστησης.

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

➤ Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι χώρες αναφορικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην ειδική αγωγή είναι η έλλειψη ενός σταθερού πλαισίου υποστήριξης προς τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς. Δεν υπάρχει ξεκάθαρη πολιτική για τις νέες τεχνολογίες στην ειδική αγωγή άρα και οι ανάλογοι πόροι και το ανάλογο προσωπικό γι' αυτό το υποστηρικτικό πλαίσιο. Αντίστοιχα, τίθεται θέμα αναφορικά με την κατάλληλη υποδομή (εξοπλισμό, διαδίκτυο, λογισμικά). Η επάνδρωση όλων των ειδικών σχολικών μονάδων με νέες τεχνολογίες και η ανεύρεση του αναγκαίου κονδυλίου αποτελεί προτεραιότητα.

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι χρήστες των ΤΠΕ στην ειδική αγωγή αλλά και οι εμπειρογνώμονες σε πολλές χώρες είναι το κατά πως

οι ΤΠΕ μπορούν να αποδώσουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαιδευτική εμπειρία των μαθητών με ειδικές ανάγκες (Ευρωπαϊκός Οργανισμός, 2001).

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

➤ *Αρκετά ευχαριστημένη. Περιθώρια βελτίωσης σαφώς και υπάρχουν και είναι η στελέχωση των όλων σχολείων με Η/Υ που θα μπορεί το παιδί με αυτισμό να χειριστεί (αν όχι να έχει έναν δικό του) και η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο σύνολό τους.*

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

➤ *Σε μεγάλο, καθώς παρά τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες της χώρας, το προσωπικό του σχολείου κάνει ότι μπορεί για να παρέχει ΤΠΕ ως διδακτική πρακτική στα παιδιά με αυτισμό. Περιθώρια βελτίωσης υπάρχουν, αλλά άπτονται οικονομικών καταστάσεων. Το απόλυτο θα ήταν το κάθε παιδί με αυτισμό να έχει το δικό του Η/Υ.*

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

➤ *Αρκετά βοηθητικά. Αν θα μπορούσαν να βελτιωθούν θα ήταν καλό να υπάρχει κάποιος «μέντορας» κοντά στον εκπαιδευτικό στις πρώτες εφαρμογές των προγραμμάτων. Επιπλέον, η συχνότητα των προγραμμάτων αυτών δεν παίζει καταλυτικό ρόλο όσο παίζει η ποιότητα. Πάγιο αίτημα των εκπαιδευτικών που εργάζονται με τα παιδιά αυτά είναι η εκπαίδευσή τους στην πράξη και όχι ώρες επί ωρών μπροστά σε διαφάνειες.*

- 4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;
- *Παράγοντες που βελτιώνουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη είναι η ύπαρξη Η/Υ υπολογιστών στην τάξη και η σταθερότητα στα πρόσωπα και στο χώρο που περιβάλλουν το παιδί. Από την άλλη, παράγοντες που παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, είναι η συνεχής εναλλαγή προσώπων και χώρων (μη σταθερότητα) και η έλλειψη οργάνωσης χώρου όπου δραστηριοποιείται το παιδί.*
- 5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;
- *Αφενός η ύπαρξη Η/Υ για να υπάρξουν οι ΤΠΕ και η συνεχής επιμόρφωση, ενημέρωση και εκπαίδευση των ατόμων που θα τις εφαρμόσουν στα παιδιά με αυτισμό.*
- 6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;
- *Θα χρησιμοποιούσα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το πάγιο αίτημα των συναδέλφων για ουσιαστική, ενεργητική εκπαίδευση(μέσα στην τάξη, μαζί με το παιδί και τον «μέντορα») και όχι απλά παθητική (απλές διαφάνειες και διάλεξη).*

Συνέντευξη IV

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 30
- Μορφωτικό επίπεδο: Τριτοβάθμια εκπαίδευση, μεταπτυχιακή εκπαίδευση
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 9
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); αναπληρώτρια

Αξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

- 1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα /σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Συμμετείχα σε σχετικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα πριν από δύο χρόνια και διαβάζω άρθρα από το διαδίκτυο σε μηνιαία βάση.

- 2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Από άρθρα στο διαδίκτυο που περιγράφουν εφαρμογές, εκπαιδευτικά παιχνίδια κλπ που χρησιμοποιούνται για τη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό.

- 3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Θεωρώ ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών για χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση των μαθητών με αυτισμό. Προσωπικά θα συμμετείχα σε σχετική επιμόρφωση αλλά με την προϋπόθεση το περιεχόμενο της επιμόρφωσης να έχει πρακτική εφαρμογή στο σχολείο.

- 4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Χρησιμοποιώ μόνο κάποιες εκπαιδευτικές εφαρμογές σε tablet.

- 5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Θα τον χαρακτηρίζα ελλιπή, επειδή –κυρίως στα γενικά σχολεία- το πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα άκαμπτο, δηλαδή δεν αφήνει πολλά περιθώρια για διαφοροποίηση της διδασκαλίας και χρήση ΤΠΕ στην εκπαίδευση των μαθητών με αυτισμό. Υπάρχουν συνεπώς πολλά περιθώρια βελτίωσης. Θα μπορούσαν για παράδειγμα να υπάρχουν ώρες μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα που να προβλέπουν τη χρήση αυτών των μέσων. Και φυσικά να υπάρχουν στα σχολεία εύχρηστες εφαρμογές για υπολογιστές και tablet που το παιδί με αυτισμό να μπορεί να χρησιμοποιήσει και να αναπτύξει τις δεξιότητές του.

6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Οι ΤΠΕ διευκολύνουν το έργο μου επειδή κατά τη διάρκεια της χρήσης του tablet, ο μαθητής με αυτισμό ηρεμεί και μαθαίνει πράγματα χωρίς να αισθάνεται την πίεση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τους δασκάλους του. Αλλά συναντώ τις δυσκολίες που ανέφερα στην προηγούμενη απάντηση.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Είναι πολύ σημαντική επειδή αν δε νιώθει ότι έχει εμπιστοσύνη στις γνώσεις και τις ικανότητες χειρισμού των ΤΠΕ είναι πολύ πιθανό να μην τις επιλέξει ως μέσο διδασκαλίας.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Εφόσον οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ελλιπώς για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, δεν θεωρώ ότι μπορούν να έχουν εμφανή αποτελέσματα στο να αναπτύξουν οι μαθητές με αυτισμό τις δεξιότητές τους.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Οι ΤΠΕ έχουν ιδιαίτερη γνωστική και παιδαγωγική αξία για τους μαθητές με αυτισμό επειδή τα παιδιά μαθαίνουν ότι είναι απαραίτητο γι αυτά χωρίς να απαιτείται η –δύσκολη για αυτά- κοινωνική αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευτικό.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Επειδή οι μαθητές με αυτισμό αισθάνονται πιο οικείο το προγραμματιστικό περιβάλλον του υπολογιστή από ότι το περιβάλλον μιας τάξης με μαθητές και εκπαιδευτικούς, μαθαίνουν απερίσπαστοι ό, τι τους διδάσκεται, συνεπώς βελτιώνεται η ακαδημαϊκή τους πρόοδος.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό αυξάνεται επίσης με τη χρήση των ΤΠΕ επειδή υπάρχουν εφαρμογές που έχουν σχεδιαστεί για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών, οπότε οι μαθητές μαθαίνουν να «εκτίθενται» στην κοινωνική αλληλεπίδραση αρχικά σε ένα πιο «ασφαλές» γι αυτά περιβάλλον.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Οι μαθητές με αυτισμό μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα συναισθήματά τους μέσα από τις ΤΠΕ επειδή υπάρχουν εφαρμογές που έχουν δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό, δηλαδή εκπαιδευτικά παιχνίδια όπου ο μαθητής καλείται να αναγνωρίσει τα συναισθήματα των

ηρώων σε μικρές ιστορίες ή εικόνες, να συνδέσει αίτιο- αποτέλεσμα σε μικρές ιστορίες που έχουν να κάνουν με συναισθήματα κλπ. Την επιτυχία τους την αποδίδω και πάλι στο «ασφαλές» περιβάλλον για το μαθητή.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

- Περιβάλλον απαλλαγμένο από την επίπονη για αυτά κοινωνική αλληλεπίδραση
- Δομή εκπαιδευτικών διαδικασιών πολύ σταθερή, κάτι που παραδοσιακά χρησιμοποιείται για την εκπαίδευση μαθητών με αυτισμό.

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Είναι πιθανό οι μαθητές να μη γενικεύσουν τις γνώσεις που απέκτησαν σε αυτό το πλαίσιο, σε άλλα πλαίσια της ζωής τους.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Στα γενικά σχολεία υπάρχει μία τάση εξομοίωσης των μαθητών με αυτισμό με όλους τους υπόλοιπους μαθητές, οπότε θεωρείται ότι πρέπει να διδάσκονται ό, τι και οι συμμαθητές του. Οπότε δεν υπάρχουν οι ώρες και τα μέσα για να διδαχθεί μέσω των ΤΠΕ. Οποιαδήποτε χρήση ΤΠΕ γίνεται με δικά μου μέσα (tablet). Οπότε δεν θεωρώ ότι λαμβάνω στήριξη στη χρήση των ΤΠΕ. Αυτός ο τομέας έχει πολλά περιθώρια βελτίωσης. Θα έπρεπε να υπάρχουν στα σχολεία εύχρηστες εφαρμογές για υπολογιστές και tablet που το παιδί με αυτισμό να μπορεί να χρησιμοποιήσει και να αναπτύξει τις δεξιότητές του.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Κι εδώ η απάντησή μου καλύπτεται από την προηγούμενη απάντηση.

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είναι πολύ χρήσιμα και βοηθητικά τα προγράμματα αυτά. Όμως θα έπρεπε να εστιάζονται περισσότερο σε μέσα που πραγματικά διαθέτουν τα σχολεία.

4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Η διδασκαλία των μαθητών με αυτισμό παρεμποδίζεται σημαντικά από την έλλειψη των κατάλληλων μέσων όπως αυτά που προαναφέρθηκαν. Όμως, η πολιτική της ένταξης (σε γενικά σχολεία) που εφαρμόζεται όλο και για μεγαλύτερο αριθμό παιδιών με αυτισμό ή άλλες αναπηρίες, «αναγκάζουν» το μαθητή να έρθει σε επαφή με τους συμμαθητές του τυπικής ανάπτυξης. Οι τελευταίοι αποτελούν ένα πολύ καλό «μέσο» για την διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων. Μέσα από τη διοργάνωση παιχνιδιών από τον εκπαιδευτικό, τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης βοηθούν ουσιαστικά τους μαθητές με αυτισμό να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες.

5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Να υπάρχουν οι κατάλληλες ΤΠΕ ειδικά για παιδιά με αυτισμό, να είναι εύχρηστες για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και να υπάρχει στήριξη από όλο το προσωπικό του σχολείου ώστε να δέχονται τη χρήση τους εντός της τάξης.

6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

Να απευθύνονται κάθε φορά σε πολύ μικρότερο αριθμό εκπαιδευτικών (έως 10 εκπαιδευτικούς) και να γίνεται χρήση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς με τη βοήθεια των εκπαιδευτών.

Συνέντευξη V

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: γυναίκα
- Ηλικία: 26
- Μορφωτικό επίπεδο: τριτοβάθμια εκπαίδευση (ειδική αγωγή)
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 5
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); αναπληρωτής

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Με σεμινάρια που πραγματοποιούνται για τον αυτισμό καθώς επίσης και με βιβλία. Ανάλογα με το πόσα σεμινάρια θα γίνουν στην πόλη μου. Συνήθως 2 με 3 τον χρόνο.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Με ημερίδες που διοργανώνουν οι σχολικοί σύμβουλοι.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε μεγάλο βαθμό Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Ναι. Πως το παιδί με αυτισμό μπορεί να μάθει μέσα του ΤΠΕ.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Μάθηση μέσω του υπολογιστή και διάφορων εφαρμογών. 3 με 4 φορές την εβδομάδα.

Ο στόχος διαμορφώνεται ανάλογα με την περίπτωση του παιδιού.

5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα;

Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά; Ικανοποιητικός ο τρόπος ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό. Δεν γνωρίζω τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν.

6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Ως ένα σημείο διευκολύνουν τον έργο μου. Τους αρέσει να δουλεύουν μέσω του ΤΠΕ και πολλές φορές είναι και ένας τρόπος επιβράβευσης αλλά πολλές φορές υπάρχει προσκόλληση και θέλουν να κάνουν μάθημα μόνο εκεί.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Πολύ σημαντική διότι πρέπει να ξέρει με ποιόν τρόπο θα διδάξει σε αυτά τα παιδιά.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;

Δώστε παραδείγματα. Εξαρτάται από τα παιδιά. Σε γενικές γραμμές η χρήση του ΤΠΕ είναι αποτελεσματική. Τα παιδιά με αυτισμό μαθαίνουν πιο εύκολα μέσω της χρήσης ΤΠΕ.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Υπάρχουν λογισμικά που μπορούν να κάνουν σχεδόν όλα τα μαθήματα μέσω του ΤΠΕ.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Δεν γνωρίζω.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Σε μεγάλο βαθμό. Ορισμένα παιδιά απομονώνονται διότι αντικαθιστούν το παιχνίδι με τα παιδιά με τον υπολογιστή.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Δεν νομίζω ότι επηρεάζεται τρομερά.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Μαθαίνουν πιο εύκολα. Γίνεται πιο διασκεδαστικό και ενδιαφέρον το μάθημα. Έχουν θέληση για μάθουν.

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Δυσκολία στην χρήση του ΤΠΕ. Προσκόλληση. Δεν υπάρχει η επαφή και η ομαδική συνεργασία με τους συμμαθητές του

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Καθόλου ικανοποιημένη. Δεν έχουν τις ανάλογες γνώσεις για να διδάσκουν σε παιδιά με αυτισμό. Να παρακολουθήσουν σεμινάρια και να ενημερωθούν για το πως πρέπει να γίνεται η διδασκαλία των ΤΠΕ σε παιδιά με αυτισμό.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Αρκετά ικανοποιημένη.

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Πολύ βοηθητικά. Να πραγματοποιηθούν βιωματικά σεμινάρια.

4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν την διδασκαλία αυτιστικών μαθητών στην πράξη; Βελτιώνουν:

Σταθερότητα στο πρόγραμμα, σύντομες ασκήσεις, μαθαίνουν καλύτερα με εικόνες, να έχει ατομικό χρόνο και ελεύθερη ώρα μετά από την ολοκλήρωση των ασκήσεων. Παρεμποδίζουν: όταν του δίνονται πολλές πληροφορίες μαζί δεν μπορεί να τις επεξεργαστεί όλες μαζί, η φασαρία, η έλλειψη ενδιαφέροντος και αλλαγές τους προγράμματος του.

5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Να μάθουν τα παιδιά να χειρίζονται τους υπολογιστές.

6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη εκπαίδευση;

Βασικά να γίνονται επιμορφωτικά προγράμματα διότι δεν έχω παρακολουθήσει επιμορφωτικό πρόγραμμα για ΤΠΕ.

Συνέντευξη VI

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 28
- Μορφωτικό επίπεδο: Τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 4
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); αναπληρωτής

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;
Σεμινάρια – Συνέδρια, 1-2 φορές το χρόνο.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Σε εβδομαδιαία βάση, με τη χρήση του ίντερνετ ανατρέχω σε συμπτωματολογία ή τρόπους διαχείρισης, ανάλογα με το τι έχει προκύψει.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε μεγάλο βαθμό Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Μεγάλη ανάγκη για επιμόρφωση σχετικά με τις ΤΠΕ. Θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμόρφωση. Περιεχόμενο: Υλικό και εκπαίδευση στη χρήση του μέσα στην τάξη.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);
Χρήση ipad, επιλεκτικά κάποιες εβδομάδες το μήνα για ανάπτυξη συγκεκριμένης ικανότητας, κυρίως επίτευξη συγκεκριμένου μαθησιακού στόχου.

5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Δεν χρησιμοποιούνται ευρέως οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό. Περιθώρια βελτίωσης υπάρχουν εφόσον επιμορφωθούν κατάλληλα οι εκπαιδευτικοί.

6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Είναι δύσκολη η χρήση τους ακόμη και με εξειδικευμένο λογισμικό. Τα παιδιά έχουν συνδέσει τη χρήση τάμπλετ/ υπολογιστή με το παιχνίδι και είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν για να ολοκληρώσουν διαφορετική δραστηριότητα.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Ιδιαίτερα σημαντική εφόσον αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Δύσκολο να έχει πρακτικά αποτελέσματα λόγω της μη συστηματικής χρήσης τους από τους εκπαιδευτικούς και ενδεχομένως την έλλειψη εξειδικευμένων λογισμικών που να χρησιμοποιούνται για να καλύψουν ανάγκες σε πολλούς και ποικίλους τομείς.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Πιθανόν να έχουν ως προς την εκπαίδευση σε πολύ συγκεκριμένες δεξιότητες, π.χ. Κοινωνικές Ιστορίες.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Η παρουσίαση και εκμάθηση συγκεκριμένων μαθημάτων γίνεται με συνδυασμό εικόνας και ήχου, γεγονός που οδηγεί τους μαθητές να προσέχουν περισσότερο.

- 3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;
Έχω δει βελτίωση κατά τη χρήση κοινωνικών ιστοριών του ΙΕΠ. Πιθανώς ο συνδυασμός εικόνας και ήχου να εντείνει την προσοχή και την κατανόησή τους.
- 4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;
Τα παιδιά με αυτισμό έχουν μεγάλο έλλειμμα στην αναγνώριση συναισθημάτων των άλλων και δε θεωρώ πως παρέχονται ιδιαίτερα μαθησιακά αποτελέσματα που δε θα μπορούσαν να επιτευχθούν και με άλλα υλικά.
- 5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;
Πιθανόν τους εντείνει την προσοχή για παρακολούθηση.
- 6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;
Η έλλειψη υποδομής, υλικών και γνώσεων.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

- 1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
Δεν είχα καμία υποστήριξη σε κανένα σχολείο στο οποίο έχω εργαστεί.
- 2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
Από τα σχολεία στα οποία έχω εργαστεί δεν μου παρείχαν καμία δυνατότητα για χρήση ΤΠΕ. Μόνο με τη δική μου πρωτοβουλία και εξοπλισμό έχει γίνει κατά περιόδους προσπάθεια για την ένταξη και χρήση τους.

- 3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;
- Θεωρώ πως θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητικά αν το περιεχόμενο τους ανταποκρινόταν στις ρεαλιστικές ανάγκες των εκπαιδευτικών μέσα στην τάξη. Προς στιγμήν παρέχουν καθαρά θεωρητικό υπόβαθρο χωρίς άμεση και πρακτική σύνδεσή του με τη σχολική πραγματικότητα.*
- 4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν την διδασκαλία αυτιστικών μαθητών στην πράξη;
- Βελτιώνουν: δεν γνωρίζω κάποιον.*
- 5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;
- Τη δημιουργία κατάλληλων λογισμικών και την εκπαίδευση όσων πρόκειται να ασχοληθούν.*
- 6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη εκπαίδευση;
- Για αρχή θα πρόσθετα προγράμματα επιμόρφωσης σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ, μιας και τώρα αν υπάρχουν είναι ελάχιστα. Και φυσικά το περιεχόμενό τους θα φρόντιζα να παρέχει ουσιαστικές γνώσεις για την άμεση αξιοποίηση στην τάξη.*

Συνέντευξη VII

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 28
- Μορφωτικό επίπεδο: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης/
Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 3
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος): Αναπληρώτρια

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

- *Ενημέρωση από το διαδίκτυο, ακόμα και σε εβδομαδιαία βάση, επικεντρωμένη κατά κύριο λόγο σε νέες μελέτες και τρόπους διδασκαλίας μαθητών με αυτισμό.*
- *Συμμετοχή σε σεμινάρια 1-2 φορές το χρόνο.*

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Η ενημέρωση προέρχεται από το διαδίκτυο, βασισμένη σε έρευνες και μελέτες που έχουν γίνει, αποδεικνύοντας με δεδομένα τα αποτελέσματα της χρήσης των ΤΠΕ.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;

Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Κρίνεται απαραίτητη η περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό ώστε να πετύχουν μια εξειδικευμένη και ουσιαστική διδακτική προσέγγιση και αλληλεπίδραση των παιδιών με τον υπολογιστή. Φυσικά και θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμόρφωση, σχετικά με το πώς οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να αναπτύξουν τις κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες μαθητών με αυτισμό.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Δυστυχώς, η υποδομή του σχολείου και τα μέσα που διαθέτει δεν μου επιτρέπουν να χρησιμοποιώ ιδιαίτερα καινοτόμες τεχνολογίες στην τάξη μου σε συχνά χρονικά διαστήματα. Παρόλα αυτά γίνεται ενίοτε χρήση του Η/Υ με σκοπό την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων.

- 5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα στα ελληνικά σχολεία γίνεται με αργά και σταθερά βήματα οπότε σαφώς υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης αναφορικά με το διαθέσιμο υλικό που παρέχεται στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης και την εξειδίκευση του προσωπικού.

- 6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Η χρήση του Η/Υ αποτελεί ένα πολύτιμο εκπαιδευτικό εργαλείο στα χέρια του δασκάλου που μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη κινητοποίηση και ενθουσιασμό των αυτιστικών μαθητών, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς και πιο αποτελεσματική εκμάθηση.

Από την άλλη όμως, υπάρχουν δυσκολίες που συναντά ο εκπαιδευτικός που έχουν να κάνουν με την αναγνώριση της κατάλληλης ιδιότητας και του κατάλληλου λογισμικού της ειδικής τεχνολογίας που θα δώσει λύση στο πρόβλημα του μαθητή σε συνδυασμό με την αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μέσων διδασκαλίας.

- 7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι ιδιαίτερα σημαντικός διότι αφενός πρέπει να είναι εκπαιδευμένος στις νέες τεχνολογίες και να τις αξιοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αφετέρου όμως η τεχνολογία δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ανθρώπινη επαφή οπότε πρέπει να θέσει όρια ως προς τη χρήση των υπολογιστών, με σκοπό τη μη αποξένωση και περιθωριοποίηση των αυτιστικών ατόμων. Όση περισσότερη εμπιστοσύνη έχει ο δάσκαλος τις ικανότητες του να χειριστεί αυτά τα περιβάλλοντα μάθησης, τόσο πιο θετικό θα είναι το αποτέλεσμα.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Κατά την άποψή μου, η χρήση των ΤΠΕ όπως γίνεται σήμερα, δρα περισσότερο ως ένα μέσο διασκέδασης δημιουργώντας συναισθήματα ευχαρίστησης, χωρίς να έχει άμεσα πρακτικά αποτελέσματα λόγω της μη συστηματικής εφαρμογής της.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Για τους μαθητές με αυτισμό, η χρήση του Η/Υ συμβάλλει σημαντικά στη διαδικασία της μάθησης παρέχοντας πλούσιες εκπαιδευτικές εμπειρίες. Αυτό συμβαίνει γιατί πολλά προγράμματα είναι πολυαισθητηριακά, δηλαδή συμπεριλαμβάνουν το οπτικό, ακουστικό και κιναισθητικό στοιχείο, απαραίτητα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων των αυτιστικών ατόμων.

- 2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Οι μαθητές παίρνουν στα χέρια τους την ίδια τους τη μάθηση και εργάζονται με τους δικούς τους ρυθμούς. Τα ηλεκτρονικά εξαρτήματα και το εκπαιδευτικό λογισμικό αποκαθιστούν τις φυσικές αδυναμίες των παιδιών και βοηθούν στην πρόσβαση της πληροφορίας και επομένως στην εκπαίδευσή τους. Επιπλέον, τα προγράμματα μπορεί να χρησιμοποιηθούν πολλές φορές κι έτσι μπορεί να επιτευχθεί επανάληψη της μάθησης και ενδυνάμωση της προηγούμενης.

- 3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Τα αυτιστικά άτομα, μέσω της χρήσης του υπολογιστή, είναι σε θέση να ελέγχουν καλύτερα τις αλληλεπιδράσεις τους, να γίνονται κοινωνικοί και να έρχονται σε επαφή με άλλα άτομα καθώς μπορεί να αισθανθούν άνετα με τους υπολογιστές και να αναπτύξουν καλή σχέση με κάποιον άλλο που δουλεύει στον υπολογιστή μαζί τους ή δίπλα τους.

- 4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Τα συστήματα εικονικής πραγματικότητας, μέσω των οποίων εκφράζονται συναισθήματα, βοηθάνε τα άτομα με αυτισμό να κατανοήσουν καλύτερα, να αναγνωρίσουν και να αναπτύξουν συναισθήματα.

- 5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Οι υπολογιστές αποτελούν ένα κίνητρο για τα παιδιά με αυτισμό, εξαιτίας της προβλεψιμότητας και της συνέπειάς τους, σε αντίθεση με την απρόβλεπτη ανθρώπινη φύση καθώς προτιμούν ένα περιβάλλον σταθερό, ελεγχόμενο, με σαφή όρια και περιορισμένα ερεθίσματα. Είναι το «ιδανικό μέσο», που επιτρέπει την αλληλεπίδραση αγνοώντας τα εξωτερικά γεγονότα, με την περιοχή συγκέντρωσης να περιορίζεται στα όρια της οθόνης. Το παιδί με αυτό τον τρόπο μπορεί να συγκεντρωθεί, να αποκτήσει τον έλεγχο και να γίνει ένας «ανεξάρτητος μαθητής».

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Είναι πολύ πιθανό η χρήση των υπολογιστών από τα αυτιστικά άτομα να γίνει έμμονη ιδέα. Χρειάζεται να υπάρξει έλεγχος τόσο ως προς τις ώρες που διανύει ένα παιδί μπροστά από τον υπολογιστή, όσο και ως προς τη προβολή κατάλληλου υλικού.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Αναφορικά με τους συναδέλφους, οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται πολλά χρόνια τείνουν να είναι ουδέτεροι ή αρνητικοί στην ένταξη των τεχνολογιών ενώ οι γυναίκες εκφράζουν μειωμένη αυτοπεποίθηση στη χρήση του υπολογιστή. Από την άλλη, νέοι συναδέλφοι, εξοικειωμένοι με τα μέσα τεχνολογίας, υποστηρίζουν τη χρήση του σε άτομα με αυτισμό καθώς η τεχνολογία των πολυμέσων ανοίγει ένα νέο δρόμο για τη μάθηση με βάση την προσωπική ανακάλυψη και εμπειρία. Επιπλέον, υπάρχουν καταρτισμένοι επιστήμονες που μπορούν να μας δώσουν ουσιαστική καθοδήγηση για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης

των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό αλλά τις περισσότερες φορές αυτό υπόκεινται στην προσωπική θέληση του καθενός να ανανεώνει τον γνωστικό του εξοπλισμό και όχι με πρωτοβουλία των δημόσιων φορέων μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Δυστυχώς, οι δυνατότητες που παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική είναι περιορισμένες. Τα σχολεία δεν διαθέτουν το αναγκαίο υποστηρικτικό υλικό ώστε οποιαδήποτε στιγμή επιθυμεί ο δάσκαλος να κάνει χρήση των νέων τεχνολογιών. Θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό να υπάρχει σε κάθε τάξη η γωνιά του υπολογιστή, ο οποίος θα βρίσκεται συνδεδεμένος στο διαδίκτυο έτσι ώστε να είναι ενταγμένος στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική για ποικίλες δραστηριότητες.

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν το πολυδιάστατο πρόβλημα των ανθρώπων με αυτισμό, εφαρμόζοντας τις νέες τεχνολογίες στην Ειδική Αγωγή, σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα της ψυχολογίας, της παιδαγωγικής και των άλλων επιστημών. Συνεπώς, η συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα δεν είναι μόνο βοηθητική αλλά και αναγκαία με σκοπό να εντάξουν αποτελεσματικά στην εκπαιδευτική διαδικασία τον

H/Y, να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν δραστηριότητες προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή.

- 4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Ένα ζωτικής σημασίας στοιχείο που βελτιώνει τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη είναι ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο υλικό με ρεαλιστικό χαρακτήρα, επιλέγοντας δραστηριότητες που υλοποιούνται πρώτα στον χώρο της τάξης και μετά εμφανίζονται στην οθόνη του υπολογιστή. Αυτό θα βοηθήσει το μαθητή να κατανοήσει ότι η οθόνη του υπολογιστή και το περιεχόμενό της αφορά την απεικόνιση του πραγματικού κόσμου και όχι κάτι εξωπραγματικό.

Από την άλλη, τα λεκτικά μηνύματα που προσλαμβάνει κανείς από τον υπολογιστή δεν είναι παρά μονότονοι ρυθμοί απ' όπου λείπει η αμεσότητα και ο αυθορμητισμός, καθώς λειτουργεί χωρίς συνείδηση και συναισθηματικούς τόνους, γεγονός που ενδέχεται να ενισχύσει στερεοτυπικές τάσεις των μαθητών.

- 5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Για να εισάγουμε τις ΤΠΕ στις αίθουσες των σχολείων, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας σημαντικούς άξονες όπως τον εξοπλισμό, τα κατάλληλα λογισμικά που θα εξυπηρετούν την εκπαιδευτική παρέμβαση καθώς και την θετική αυτοαποτελεσματικότητα των δασκάλων τόσο για την προσωπική χρήση του H/Y όσο και για τη διδακτική αξιοποίηση.

- 6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

Κατά την άποψή μου, τα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό πρέπει να δομούνται σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη, να πραγματοποιείται επιμόρφωση στη χρήση βασικών εφαρμογών πληροφορικής ενώ στην δεύτερη να σχεδιαστεί η επιμόρφωση σε θέματα αξιοποίησης του εκπαιδευτικού λογισμικού και ένταξης πακέτων λογισμικού σε επιμέρους αντικείμενα. Σε όλα αυτά, καλό θα ήταν να συμπεριλαμβάνονται ώρες πρακτικής άσκησης καθώς και επανάληψη των μαθημάτων μετά από κάποιο χρονικό διάστημα.

Συνέντευξη VIII

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: θηλυκό
- Ηλικία: 27
- Μορφωτικό επίπεδο: κάτοχος μεταπτυχιακού στην ειδική αγωγή
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 1^ο
- Καθεστώς εργασίας: αναπληρώτρια

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

- 1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Για να γνωρίσω καλύτερα τον αυτισμό παρακολουθώ σεμινάρια. Περισσότερο όμως λόγω πίεσης χρόνου ενημερώνομαι από το διαδίκτυο (άρθρα, βίντεο και σελίδες σχετικές για τον αυτισμό) και από βιβλία για την ειδική αγωγή.

- 2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Κυρίως από το διαδίκτυο. Παρακολουθώ βίντεο για την χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό όπως εφαρμόζονται προς το παρόν σε μεγαλύτερο βαθμό στο εξωτερικό. Επίσης, μέσα από το μεταπτυχιακό είχα τη δυνατότητα να μάθω εφαρμογές και προγράμματα για τον υπολογιστή για τη διδασκαλία διαφόρων αντικειμένων.

- 3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Υπάρχει άμεση ανάγκη για ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών, γιατί γνωρίζοντας παιδιά με αυτισμό και βλέποντας πως ανταποκρίνονται στη διδασκαλία με ΤΠΕ, θεωρώ πως τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά. Τα παιδιά μαθαίνουν πιο εύκολα με εικόνες, βίντεο και ήχο, ενθουσιάζονται με τις δυνατότητες που παρέχουν τα ΤΠΕ, τα οποία κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους και συγκεντρώνουν (όσο γίνεται) την προσοχή τους στο αντικείμενο της διδασκαλίας. Θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμόρφωση και θα ήθελα να γνωρίσω περισσότερο και καλύτερα προγράμματα και εφαρμογές που έχουν δημιουργηθεί αποκλειστικά για παιδιά με αυτισμό και να τα δω πως λειτουργούν στην πράξη.

- 4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Όσο είναι δυνατό στο ελληνικό δημόσιο σχολείο, χρησιμοποιούμε υπολογιστές για να αυξήσουμε την αυτοπεποίθηση του μαθητή, να ενισχύσουμε την αντίληψη, την οπτική μνήμη, τις αισθητηριακές και τις γνωστικές ικανότητες. Το Video Modelling μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιοδήποτε μάθημα και να κάνει πιο εύκολη και ενδιαφέρουσα την παρουσίασή του αντικειμένου διδασκαλίας. Επιπλέον, οι υπολογιστές κάνουν πιο ενδιαφέρουσα την ανάπτυξη μιας εργασίας για ένα παιδί με αυτισμό από ότι να την ολοκληρώσει σε ένα φύλλο χαρτί, ειδικά αν ο μαθητής δεν έχει αναπτύξει γραφοκινητικές δεξιότητες.

- 5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Δεν έχουν ενταχθεί τα ΤΠΕ σε ικανοποιητικό βαθμό στην διδασκαλία (ειδικά στην ελληνική εκπαίδευση) των παιδιών με αυτισμό. Δεν υπάρχουν σε όλα τα σχολεία εξειδικευμένοι δάσκαλοι, δεν υπάρχει εξοπλισμός και δεν έχουν τα σχολεία τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί η χρήση των ΤΠΕ (internet κ.τ.λ.). Σαφώς και υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης (εξειδικευμένο προσωπικό, κατάλληλοι χώροι, παροχή κατάλληλου εξοπλισμού) και χρειάζεται πολύς χρόνος για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο.

- 6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Ο μαθητής μου χειρίζεται αρκετά καλά τους υπολογιστές και έχει όρεξη να κάνει πολλά πράγματα. Η διάθεσή του αλλάζει, ψάχνει, διαβάζει, γράφει και δημιουργεί ωραία πράγματα και εργασίες. Επιπλέον, η δασκάλα της τάξης κάνει το μάθημα της Ιστορίας και της Ευέλικτης ζώνης με Video Modelling, και παρουσιάσεις power point και ο μαθητής μου ενθουσιάζεται και παρακολουθεί το μάθημα με θετική διάθεση και συμπεριφορά.

Παρόλα αυτά, πληροφορική έχουμε μία ώρα την εβδομάδα και αυτό δεν είναι αρκετό, ή κάποιες φορές ο μαθητής θεωρεί πως ο υπολογιστής είναι μόνο για να παίζει και όχι για μάθημα, γιατί έτσι του το έχουν περάσει σαν ιδέα από το σπίτι και έχουμε γκρίνια όταν θέλει μόνο να παίζει.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στον εαυτό του όταν αποφασίζει να φέρει σε επαφή ένα παιδί με αυτισμό με τα ΤΠΕ. Πρέπει να είναι πολύ καλά προετοιμασμένος, γιατί τα ΤΠΕ δίνουν απεριόριστες δυνατότητες και ο μαθητής πρέπει να κατανοήσει τα όρια που επιτρέπονται από την αρχή. Πρέπει να μπορεί να τον καθοδηγεί και να τον μάθει να ξεχωρίζει την ώρα της διδασκαλίας από την ελεύθερη ώρα του παιχνιδιού και της διασκέδασης.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Όπως προανέφερα στην ερώτηση (6) η εμπειρία μου με τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι θετική και μπορεί να εξελιχθεί ακόμα πιο πολύ. Αυτό μπορεί να συμβεί αν τα σχολεία και το Αναλυτικό Πρόγραμμα επιτρέψουν να τα χρησιμοποιούμε περισσότερο (πιο πολλές ώρες την εβδομάδα). Επομένως, με έναν καλύτερο προγραμματισμό, περισσότερο και καλύτερο εξοπλισμό, προγράμματα και εφαρμογές, ένας δάσκαλος που είτε είναι ήδη εξειδικευμένος είτε θέλει να αρχίσει να το προσπαθεί περισσότερο, να έχει τη δυνατότητα να το κάνει.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Σε μεγάλο βαθμό, τα ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό. Τα ενθαρρύνουν, εξάπτουν τη φαντασία τους, τα βοηθούν να γράψουν αν δεν έχουν αναπτύξει γραφοκινητικές δεξιότητες και κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Αν η αξιοποίησή τους γίνεται με μέτρο, όρια και σοβαρότητα, η επίδοση των μαθητών μπορεί να ανέβει και ο μαθητής να κερδίσει πολλά εφόδια.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Όταν τα παιδιά δείχνουν ενδιαφέρον για τα ΤΠΕ και συμμετέχουν πιο ενεργά στο μάθημα, αλληλεπιδρούν περισσότερο με τους συμμαθητές τους. Για παράδειγμα, όταν παρακολουθούν όλα μαζί ένα βίντεο, συζητούν και ανταλλάσσουν απόψεις και εντυπώσεις. Ωστόσο, όταν ένας μαθητής είναι μόνος του μπροστά από έναν υπολογιστή, ίσως απομονώνεται, γι' αυτό το λόγο, θεωρώ πως τα παιδιά πρέπει να κάθονται δυάδες στους υπολογιστές και να μοιράζονται τις υποχρεώσεις μιας εργασίας, βοηθώντας το ένα το άλλο όποτε χρειάζεται. Με αυτόν τον τρόπο και η χαρά της ολοκλήρωσης της εργασίας είναι μεγαλύτερη.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ επηρεάζεται σαφώς από το αν η χρήση τους γίνεται ομαδοσυνεργατικά ή ατομικά. Αν ο μαθητής ασχολείται μόνο με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ή το tablet χωρίς να αλληλεπιδρά με κάποιο συμμαθητή του ή τον δάσκαλο, τότε συναισθηματικά δεν εκδηλώνεται ούτε μαθαίνει να αναγνωρίζει συναισθήματα.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

- *Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος*
- *Ενίσχυση αυτοπεποίθησης*
- *Βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες*
- *Όρεξη για αναζήτηση πληροφοριών*

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Αν η χρήση τους δεν γίνει σωστά, οι μαθητές μπορεί να:

- *Βγουν εκτός ορίων και να χρησιμοποιήσουν με λάθος τρόπους τις ελευθερίες που παρέχουν τα ΤΠΕ*
- *Να απομονωθούν συναισθηματικά*
- *Να χάσουν την έννοια της διδασκαλίας μια της μάθησης και να το χαρακτηρίσουν αποκλειστικά διασκέδαση*

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Δεν είμαι ικανοποιημένη ούτε από τους συναδέλφους (πέρα από την δασκάλα της πληροφορικής), ούτε από τη διεύθυνση και κυρίως από την οικογένεια του μαθητή και τον τρόπο που αντιμετωπίζει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στην περίπτωσή μας. Φυσικά και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ξεκινούν με την ενημέρωση όσων σχετίζονται με το παιδί, με την εκπαίδευσή τους, συμφωνώντας όλοι να συνεχίσουμε με κοινούς όρους και κανόνες. Εξίσου σημαντικό είναι να παρέχεται στα σχολεία ο

απαραίτητος εξοπλισμός για να χρησιμοποιείται όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο από τους εκπαιδευτικούς.

- 2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Δεν μου παρέχονται δυνατότητες χρήσης ΤΠΕ. Η μόνη ευκαιρία που έχουμε είναι η μια ώρα την εβδομάδα, η ώρα της πληροφορικής και όποτε η δασκάλα της τάξης αποφασίσει να χρησιμοποιήσει στην τάξη Video Modelling ή power point. Αν υπήρχε καλύτερη επικοινωνία με τη διεύθυνση, την οικογένεια του παιδιού και τους συναδέλφους, θα βελτιωνόταν πολύ η διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ.

- 3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είναι αρκετά βοηθητικά, αλλά πρέπει να σου δίνουν περισσότερο τη δυνατότητα να εφαρμόσεις πρακτικά όσα μαθαίνεις και να γίνονται πιο συχνά.

- 4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Την διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην τάξη βελτιώνουν :

- *Η αύξηση χρήσης ΤΠΕ*
- *Η καλύτερη επικοινωνία μεταξύ διεύθυνσης, συναδέλφων και οικογένειας*
- *Κατάρτιση, ενημέρωση και εκπαίδευση όλων όσων σχετίζονται με τον μαθητή.*

Την διδασκαλία παρεμποδίζουν:

- *Οι προκαταλήψεις και τα άσχημα και γρήγορα συμπεράσματα, ότι δηλαδή αυτός ο μαθητής δεν θα μάθει με τίποτα γιατί δεν μπορεί άρα τον αφήνουμε στην άκρη να παίζει.*

- *Η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ του κοινωνικού περιβάλλοντος του παιδιού*
- *Η έλλειψη πόρων (υπολογιστών, tablet κ.τ.λ.) που βοηθούν μαθητές με αυτισμό να μάθουν και να ενεργοποιηθούν*

5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

- *Επικοινωνία διεύθυνσης, συναδέλφων και οικογένειας ώστε να υπάρχουν κοινοί κανόνες και όρια στη χρήση τους*
- *Κατάλληλος εξοπλισμός*
- *Εξειδικευμένο προσωπικό*
- *Σωστό πρόγραμμα με σαφή όρια και κανόνες*

6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

- *Περισσότερη πρακτική εξάσκηση και επαφή με τα ΤΠΕ*
- *Να γίνονται πιο συχνά*

Συνέντευξη ΙΧ

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 27
- Μορφωτικό επίπεδο: Πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος, Μεταπτυχιακό στην Ειδική Αγωγή
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 2
- Καθεστώς εργασίας: αναπληρωτής

1^{ος} άξονας

1. Αφότου τελείωσα το μεταπτυχιακό μου πριν δύο χρόνια, απ' όπου πήρα και τις βασικές μου γνώσεις γύρω από τον αυτισμό, εξακολουθώ να παρακολουθώ σχετικά σεμινάρια ή ημερίδες με συχνότητα περίπου δύο φορές το χρόνο. Πολύ συχνότερα ενημερώνομαι μέσω διαδικτύου, δηλαδή σχεδόν σε μηνιαία ή εβδομαδιαία βάση και μέσω βιβλίων σπανιότερα (περίπου μία ή δυο φορές το εξάμηνο)
2. Και πάλι τις βασικές μου γνώσεις γύρω από τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό τις έλαβα μέσω ενός συγκεκριμένου μαθήματος που προσφερόταν στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών μου, όπου για παράδειγμα γνώρισα χρήσιμα λογισμικά και εφαρμογές αλλά πλέον προσπαθώ να ενημερώνομαι και μόνη μου μέσω διαδικτύου ή συζητώντας με συναδέλφους που θεωρώ πως μπορούν να με βοηθήσουν.
3. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη θεωρώ. Ένας μικρός αριθμός εκπαιδευτικών στα σχολεία γενικής αγωγής (όπου έχω εργαστεί μέχρι τώρα) είναι επαρκώς ενημερωμένος και αξιοποιεί τις ΤΠΕ γενικά στη διδασκαλία στην τάξη του, πόσο μάλλον σε κάτι τόσο πιο εξειδικευμένο όπως στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό. Κι εγώ η ίδια, προσωπικά θα ήθελα να συμμετάσχω σε κάποια περαιτέρω επιμόρφωση που θα προσανατολιζόταν κυρίως στο να μου δώσει κατευθύνσεις (προτάσεις για λογισμικά ή εφαρμογές) για την καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών με αυτισμό και τη διαχείριση της συμπεριφοράς που θεωρώ πως είναι και το πιο σημαντικό κομμάτι στη διδασκαλία των μαθητών αυτών.
4. Προσωπικά χρησιμοποιώ υπολογιστή καθημερινά στη διδασκαλία μου (τις περισσότερες φορές συμπληρωματικά σε αυτή) για την άντληση πληροφοριών από το διαδίκτυο, για την προβολή εικόνων και βίντεο, για τη χρήση λογισμικών και εφαρμογών, καθώς και διαδραστικό πίνακα, με σκοπό κυρίως την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων (διότι εκεί επικεντρώνονται και οι βασικές ανάγκες του μαθητή μου τη φετινή χρονιά) και δευτερευόντως και ψυχοκινητικών.
5. Κατά την άποψή μου είναι ακόμη σε πρώιμο στάδιο διότι δεν υπάρχει στα σχολεία το αναγκαίο και γιατί οι εκπαιδευτικοί διστάζουν να εντάξουν τις ΤΠΕ

καθώς δεν έχουν όλοι επαρκείς γνώσεις ή δεν έχουν εξασκηθεί πάνω σε αυτές. Εννοείται ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης μέσω της παροχής του απαραίτητου εξοπλισμού στα σχολεία και τη διεξαγωγής των απαιτούμενων επιμορφώσεων, ώστε οι εκπαιδευτικοί να είναι και να νιώθουν έτοιμοι να εντάξουν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία τους.

6. Σίγουρα η διδασκαλία με τη χρήση των ΤΠΕ διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό το διδακτικό μας έργο μας λόγω των πλεονεκτημάτων που παρέχει ωστόσο χρειάζεται σίγουρα η αφιέρωση αρκετού προσωπικού χρόνου για την αναζήτηση του υλικού (εφόσον δεν υπάρχει και η κατάλληλη ενημέρωση) που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του μαθητή και το μαθησιακό στόχο που θέλουμε να επιτύχουμε, και παράλληλα θα του κινήσει το ενδιαφέρον γιατί μου έχει τύχει πολλές φορές να απορρίπτει το υλικό που έχω ετοιμάσει επειδή δεν του αρέσει ή λόγω της προτίμησης, της «εμμονής» που έχει με κάποιο άλλο. Τέλος μια πρόκληση αποτελεί σίγουρα και η αναζήτηση των απαραίτητων υποδομών που δεν είναι δεδομένες σε κάθε σχολική αίθουσα.
7. Θεωρώ την εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του γενικότερα κατά τη διδασκαλία πολύ σημαντική επειδή συνδέεται άμεσα με καλύτερη διάθεση από μέρους του, με αυτοπεποίθηση, με την υιοθέτηση μιας θετικής προοπτικής ότι στο τέλος θα καταφέρει να επιτύχει τους διδακτικούς του στόχους ακόμη και με κάποιον άλλο τρόπο, όταν κάποια μέθοδος δεν έχει δουλέψει στο βαθμό που θα ήθελε, άρα συνδέεται και με την επιμονή και συνεπώς με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.
8. Αν και οι ΤΠΕ δε χρησιμοποιούνται ακόμη σε μεγάλο βαθμό στη διδασκαλία μαθητών με αυτισμό, τουλάχιστον στην Ελλάδα, θεωρώ ότι η χρήση τους επιφέρει πολύ θετικά πρακτικά αποτελέσματα καθώς στις περιπτώσεις που εφαρμόζονται μπορούμε να δούμε πολύ μεγάλη πρόοδο τόσο σε συμπεριφορικό

όσο και σε μαθησιακό επίπεδο. Οι μαθητές ελκύονται από τα μέσα της τεχνολογίας σε τέτοιο βαθμό που μπορούμε να πούμε πως «ανυπομονούν» για τη μαθησιακή διαδικασία, συμμετέχουν περισσότερο σε αυτή, είναι πολύ πιο ήρεμοι και παρακολουθούν με ευχαρίστηση με αποτέλεσμα να αποκομίζουν πολλά οφέλη.

2^{ος} άξονας

1. Οι ΤΠΕ έχουν μεγάλη αξία κατά τη γνώμη μου για τη διδασκαλία των συγκεκριμένων μαθητών γιατί τους δίνουν τη δυνατότητα να δουλέψουν σε ένα ελκυστικό περιβάλλον, που αποτελεί κίνητρο για αυτούς, τους βοηθά να συγκεντρωθούν, να μαθαίνουν ευχάριστα χωρίς να δυσανασχετούν και παράλληλα τους προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα που στην πραγματικότητα ίσως να ήταν δύσκολο ή ακόμη και επικίνδυνο να συναντήσουν.
2. Οι καινοτόμες τεχνολογίες έχουν μεγάλη δύναμη και θετική επιρροή στην ακαδημαϊκή πρόοδο των μαθητών αυτών, η οποία πιστεύω ότι κρύβεται κατ' αρχάς σίγουρα στα κίνητρα που τους παρέχει όπως και προανάφερα, αλλά και στη διευκόλυνση που τους παρέχει. Η χρήση εικόνων, συμβόλων, ο συνδυασμός τους με ήχο μπορεί για παράδειγμα να τους βοηθήσει να μάθουν μία έννοια για την οποία δε μπορούν να διαβάσουν γραπτό κείμενο ή από την άλλη να τους βοηθήσει στη βελτίωση των αναγνωστικών τους δεξιοτήτων, και όλα αυτά σε ένα περιβάλλον που τους υποστηρίζει, τους καθοδηγεί, τους δίνει τη δυνατότητα να προχωρούν με το δικό τους ρυθμό, να επαναλαμβάνουν τις προσπάθειές τους χωρίς το άγχος του λάθους.
3. η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό μπορεί να επηρεαστεί πολύ θετικά από τη χρήση των ΤΠΕ αρχικά μέσα από λογισμικά και εφαρμογές που αξιοποιούν κοινωνικές ιστορίες ή εικονικά περιβάλλοντα για να καλλιεργήσουν τις κοινωνικές δεξιότητες και δευτερευόντως μέσα από τη συνεργασία τους με άλλα άτομα κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας όπως για παράδειγμα ο διδάσκοντας ή ένας συμμαθητής τους με τον οποίο θα μοιράζονται τον υπολογιστή τους. Επίσης η βελτίωση των κοινωνικών τους αλληλεπιδράσεων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από συνομιλίες, ίσως, σε

πλατφόρμες με άτομα που βρίσκονται μακριά, κάτι που τους παρέχει και την ασφάλεια και τα σαφή όρια που έχουν ανάγκη.

4. Θεωρώ πως έχουν θετική επίδραση και αυτό αποδίδεται και πάλι στη μεγάλη δύναμη της εικόνας και των αναπαραστάσεων που παρέχουν οι ΤΠΕ.
5. Ό,τι έχω αναφέρει και παραπάνω στις ερωτήσεις 1 και 2.
6. Αν υπάρχει κάποιο μειονέκτημα στη χρήση των ΤΠΕ αυτό είναι ότι πρέπει να βρισκόμαστε συνεχώς σε εγρήγορση ως εκπαιδευτικοί ώστε να είμαστε σίγουροι πως το υλικό που χρησιμοποιούμε (λογισμικό ή οτιδήποτε άλλο) είναι κατάλληλο για το μαθητή και τις ανάγκες του, γίνεται ορθή χρήση του με σαφή όρια ώστε να μη γίνεται «εμμονή» η χρήση του υπολογιστή και «χάνεται» η ουσία και ο σκοπός της μάθησης, ότι δεν τον αφήνουμε ανεξέλεγκτο αλλά του παρέχουμε καθοδήγηση και φυσικά πως δεν αντικαθιστούμε πλήρως την παρουσία μας ή την παρουσία άλλου είδους εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. βιβλίων) με έναν υπολογιστή.

3^{ος} άξονας

1. Είμαι ικανοποιημένη από τη διάθεσή τους να βοηθήσουν όμως θεωρώ ότι υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης και επιμόρφωσης και των ίδιων (κυρίως συναδέλφων και διευθυντών) για να μπορέσουν να είναι περισσότερο υποστηρικτικοί. Επίσης θεωρώ πως υπάρχουν κάποια περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά την παροχή ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για το σχετικό ηλεκτρονικό υλικό που έχει (αν έχει) στη διάθεση του το σχολείο, η οποία ενημέρωση δε θεωρείται δεδομένη αλλά γίνεται μόνο εφόσον ζητηθεί λόγω έλλειψης χρόνου κυρίως των διευθυντών, των συναδέλφων κλπ. Για παράδειγμα θα ήταν καλό να υπάρχει ένας κατάλογος του υλικού και των δεξιοτήτων που καλλιεργεί σε κάθε σχολείο, εύκολα προσβάσιμος σε όλους.
2. Από τη μικρή μου εμπειρία δεν είμαι ιδιαίτερα ικανοποιημένη καθώς οι απαραίτητες υποδομές στις περισσότερες, αν όχι όλες τις σχολικές αίθουσες που μέχρι τώρα έχω γνωρίσει, είναι ελλιπείς καθώς δε φιλοξενούν καν ηλεκτρονικό υπολογιστή.

3. Θεωρώ τα επιμορφωτικά προγράμματα πολύ βοηθητικά ωστόσο θα ήθελα να είναι περισσότερα σε αριθμό και να υπάρχει περισσότερη πληροφόρηση για την πραγματοποίησή τους αρχικά, ώστε να μπορούν περισσότεροι εκπαιδευτικοί να τα παρακολουθούν. Θα ήθελα επίσης να παρέχουν περισσότερη πρακτική εξάσκηση.
4. Η έλλειψη κατάλληλων μέσων , όπως το κατάλληλο εποπτικό υλικό , αλλά και η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση των ΤΠΕ στη διαδικασία της διδασκαλίας, είναι παράγοντες αποτρεπτικοί για τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη, ενώ η προσωπική προσπάθεια των εκπαιδευτικών , χρησιμοποιώντας ακόμη και προσωπικό εξοπλισμό, είναι οι παράγοντες που ίσως ενισχύουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη.
5. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι αρχικά η βελτίωση των υποδομών των σχολικών μονάδων ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ, έπειτα ο σχεδιασμός περισσότερων λογισμικών στα ελληνικά που θα απευθύνονται σε μαθητές με αυτισμό και η δωρεάν διάθεσή τους (στο βαθμό που είναι εφικτό) σε σχολεία και τέλος όσα ανέφερα στην ερώτηση 6 του 2^{ου} άξονα.
6. Θα ήθελα να είναι δωρεάν και υποχρεωτικά στο πλαίσιο της γενικότερης επιμόρφωσης που παρέχεται κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους από σχολικούς συμβούλους, να δίνουν κατευθύνσεις για την αναζήτηση υλικού και εξάσκηση στην εκπαιδευτική πράξη και τέλος ίσως να δείχνουν στον εκπαιδευτικό τρόπους με τους οποίους μπορούν να σχεδιάσουν μόνοι τους δικό τους υλικό που θα ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε μαθητή με μία προϋπόθεση: ότι θα υπάρχει κάποιος έλεγχος ή η τήρηση κάποιων κριτηρίων ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία μιας πληθώρας υλικού το οποίο όμως δε θα είναι κατάλληλο.)

Συνέντευξη X

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 26
- Μορφωτικό επίπεδο: Πτυχιούχος ΑΕΙ
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: Τέσσερα 4 έτη
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); Αναπληρώτρια

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Κύρια πηγή ενημέρωσης και επιμόρφωσης είναι το διαδίκτυο, έπειτα τα βιβλία και τέλος τα σεμινάρια. Σε κάθε αναζήτηση στο διαδίκτυο συγκεντρώνω υλικό που θα με βοηθήσει μετέπειτα, που σημαίνει αρκετά συχνά καθώς αυτός είναι ο πιο προσιτός τρόπος. Τα προγράμματα και τα σεμινάρια πολλές φορές δεν γνωστοποιούνται εγκαίρως για να προωθήσουν τη συμμετοχή, ή γίνονται σε περιοχή δύσκολα προσβάσιμη.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Ενημερώνομαι είτε ανακαλύπτοντας μόνη μου διάφορα λογισμικά στο διαδίκτυο, είτε από συναδέλφους με μεγαλύτερη εμπειρία.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Η ενασχόληση των παιδιών με αυτισμό με τις εφαρμογές ΤΠΕ είναι πολύ βοηθητικές για την ανάπτυξη διαφόρων ικανοτήτων τους, οι οποίες με απλό έντυπο υλικό δεν θα ήταν επιτεύξιμες. Θεωρώ λοιπόν, πως η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών πάνω στο θέμα είναι αρκετά μεγάλη.

Σίγουρα θα συμμετείχα σε μια επιμόρφωση σχετικά με τις ΤΠΕ και ιδιαίτερα σε κάποια που θα προσέφερε τρόπους χρήσης των ΤΠΕ για την ανάπτυξη της επικοινωνίας των παιδιών με αυτισμό.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Μέχρι τώρα έχω κάνει χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή με τη βοήθεια βίντεο προβολέα και του κινητού τηλεφώνου. Η χρήση τους έγινε περισσότερο για την οπτικοποίηση του

γνωστικού αντικειμένου και την κατανόηση δύσκολων εννοιών, όπως επίσης και για την ανάπτυξη των αισθητηριακών ικανοτήτων.

5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, δεν είναι όμως εύκολη η χρήση τους. Αυτό γιατί τα περισσότερα σχολεία είναι ελλιπώς εξοπλισμένα και οι εκπαιδευτικοί μη καταρτισμένοι. Έτσι γίνεται μια λανθασμένη χρήση τους από τους εκπαιδευτικούς. Μια βελτίωση στη χρήση τους θα ήταν η σωστή κατάρτιση των εκπαιδευτικών και βασικότερο η εύκολη πρόσβαση στις εφαρμογές ΤΠΕ, όπως επίσης και η ανάπτυξη νέων τεχνικών και μεθόδων που θα είναι εύχρηστες.

6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Γενικά η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία είναι πολύ βοηθητική. Διευρύνει τον τρόπο με τον οποίο ένας εκπαιδευτικός θα δίδασκε ένα γνωστικό αντικείμενο. Όμως κάποιες φορές το λειτουργικό περιβάλλον των προγραμμάτων μπορεί να καταστεί διασπαστικός παράγοντας.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός τους ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Ο εκπαιδευτικός που θα αποφασίσει να χρησιμοποιήσει τους ΤΠΕ στη διδασκαλία του θα πρέπει να γνωρίζει πώς να το κάνει, έτσι ώστε να κάνει σωστή χρήση τους. Αν δεν έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του τότε η χρήση τους θα έχει αρνητικά αποτελέσματα και για το παιδί αλλά και για τον ίδιο.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και σημαντικά αποτελέσματα καθώς βοηθά τα παιδιά να συμμετέχουν στη γνωστική διαδικασία με έναν πιο ενδιαφέρον και διαδραστικό τρόπο. Τα παιδιά έχουν άμεση ανατροφοδότηση από τα διάφορα προγράμματα και αυτό τους κινεί το ενδιαφέρον και τα ενεργοποιεί.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Υπάρχουν προγράμματα σχεδιασμένα ειδικά για τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό, με αποτέλεσμα να είναι στοχευμένα στην εκπαιδευτική πρακτική και στην ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων των παιδιών. Γι' αυτό και είναι πολύ σημαντική η χρήση τους.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Οι ηλεκτρονικές συσκευές τύπου Η/Υ, tablet, διαδραστικοί πίνακες κα δίνουν την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να καλύψει ένα ευρύ φάσμα των αναγκών του μαθητή [λόγος, επικοινωνία, κοινωνικές ιστορίες κα] με κινούμενα σχέδια, εικόνες, ήχους και ερεθίσματα, τα οποία χωρίς τη βοήθεια της τεχνολογίας θα ήταν δύσκολο ή αδύνατο να παρουσιαστούν. Επομένως με όλες αυτές τις μεθόδους οι μαθητές έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας στους στόχους που του έχουν τεθεί.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Η ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των παιδιών με αυτισμό συνήθως έχει ποικίλες εκφάνσεις και βελτιώνεται μέσα από συνεχή προσπάθεια και εύρος δραστηριοτήτων, από τη φυσική και λεκτική καθοδήγηση ως την εκμάθηση κοινωνικών συνθηκών και κανόνων. Σε όλο αυτό το κομμάτι οι ΤΠΕ αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην προετοιμασία των μαθητών να βγούνε στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς όμως να αντικαθιστούν τις πραγματικές συνθήκες κοινωνικής ζωής.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Στον τομέα της αναγνώρισης των συναισθημάτων οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν σε σημαντικό βαθμό, καθώς μπορούν να παραστήσουν με κατανοητό τρόπο το φάσμα των συναισθημάτων. Από πού προέρχονται, τι σημαίνουν και πως πρέπει να αντιδρούμε σε κάθε περίπτωση. Και έπειτα μπορούν να εφαρμόσουν αυτές τις γνώσεις στον εαυτό τους.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά, τους προσελκύουν τα χρώματα, οι ήχοι κλπ, κατανοούν σε μεγάλο βαθμό τι βλέπουν και τι πρέπει να κάνουν και χαίρονται με τις επιβραβεύσεις όταν κάνουν κάτι σωστά. Προωθούν την αυτόνομη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων, όπως, συγκεκριμένα βήματα- εκφώνηση οδηγιών- άμεση διόρθωση ή επιβράβευση. Κατά συνέπεια υπάρχει λιγότερη παρέμβαση από τον εκπαιδευτικό.

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Μπορούν να γίνουν διασπαστικός παράγοντας για τα παιδιά με σύνοδες δυσκολίες πχ ΔΕΠ/Υ, καθώς δεν διεξάγονται σωστά οι δραστηριότητες. Πολλά παιδιά με κινητικά προβλήματα δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν τις διάφορες συσκευές, όπως ποντίκι Η/Υ ή tablet. Και η κατάσταση δυσχεραίνει μιας και δεν παρέχεται εύκολα εξοπλισμός για διευκόλυνση.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Μέχρι τώρα είχα την τύχη να συνεργαστώ με καταρτισμένους συναδέλφους, τους οποίους μπορούσα να εμπιστευτώ και να βασιστώ στη βοήθεια τους. Παρόλα αυτά, κατά κύριο λόγο έπρεπε να βασιστώ στις δικές μου γνώσεις και θέληση να ασχοληθώ και να ενημερωθώ. Δε μου αρνήθηκε κανείς τη βοήθεια, οπότε κατά τη γνώμη μου η υποστήριξη ήταν ικανοποιητική.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είμαι αρκετά ευχαριστημένη με τις δυνατότητες που μου έχουν δοθεί να χρησιμοποιήσω τις εφαρμογές ΤΠΕ στην διδασκαλία. Παρόλα αυτά πιστεύω ότι δε θα πρέπει να αρκεστούμε απλά στην χρήση ενός Η/Υ αλλά να υπάρξει εμπλουτισμός με νέες τεχνολογίες στα σχολεία και να έχουν φροντίσουν να είναι εφοδιασμένα με τα κατάλληλα λογισμικά. Αυτό γιατί, πολλά λογισμικά απαιτούν χρηματική αγορά και δεν είναι εύκολο να αποκτηθούν από τους εκπαιδευτικούς.

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Γενικά τα επιμορφωτικά προγράμματα δεν είναι ιδιαίτερα βοηθητικά, καθώς είναι αρκετά ασαφή και ελλιπή. Επίσης είναι πιθανό οι εφαρμογές που παρουσιάζουν είναι ήδη γνωστές ή εύκολα αποκτηθείσες. Κάθε πρόγραμμα θα πρέπει να στοχεύει σε μια συγκεκριμένη μέθοδο εκμάθησης και σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο, αντί να προσπαθούν να καλύψουν μεγάλο εύρος αυτών χωρίς ιδιαίτερη επεξήγηση.

4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Το περιορισμένο και ελεγχόμενο περιβάλλον των Η/Υ και tablet βοηθά τα παιδιά με αυτισμό να συγκεντρωθούν με μεγαλύτερη ευκολία αγνοώντας τους εξωτερικούς παράγοντες. Παρόλα αυτά κάποιες από αυτές τις συσκευές δεν είναι κατάλληλα σχεδιασμένες και εμποδίζουν τους μαθητές από τη χρήση τους.

5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται σύγχρονες και αναβαθμισμένες συσκευές, οι οποίες να λειτουργούν σωστά. Ποικιλία λογισμικών προγραμμάτων για μεγαλύτερο εύρος επιλογών. Κατάλληλες υλικοτεχνικές υποδομές, ώστε να γίνεται σωστή χρήση με το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

Δεν έχω παρακολουθήσει αρκετά επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να είμαι σε θέση να εκφέρω γνώμη. Παρόλα αυτά ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα θα πρέπει να επεξεργάζεται ένα συγκεκριμένο θέμα κάθε φορά και να δίνει αρκετές και αναλυτικές πληροφορίες πάνω σε αυτό.

Συνέντευξη XI

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Γυναίκα
- Ηλικία: 28
- Μορφωτικό επίπεδο: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης/
Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 3
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος): Αναπληρώτρια

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα/σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

- Η συμμετοχή σε σεμινάρια και εκπαιδευτικά προγράμματα (περίπου 2 φορές το χρόνο)
- Η συστηματική ενημέρωση από το διαδίκτυο σε έρευνες και μελέτες που αφορούν τρόπους διδασκαλίας μαθητών με αυτισμό καθώς και την ανάγνωση σχετικών βιβλίων.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Μέσω του διαδικτύου γίνεται κυρίως η ενημέρωση για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών και είναι βασισμένη στα αποτελέσματα και στα συμπεράσματα ερευνών και πλάνων διδασκαλίας που έχουν γίνει αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ.

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό;

Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Η επιμόρφωση και η περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ θεωρείται αναγκαία και υποχρεωτική μιας και έτσι θα καταφέρουν να σχεδιάζουν ένα εξατομικευμένο και εξειδικευμένο διδακτικό πρόγραμμα των μαθητών με τον υπολογιστή.

Θα συμμετείχα σε περαιτέρω επιμόρφωση αναφορικά με το πώς οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές, γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών με αυτισμό.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιον στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Ο διαδραστικός πίνακας είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιώ σχεδόν καθημερινά στην τάξη μιας και παρουσιάζει ποικίλα οφέλη καθώς οι μαθητές φαίνεται να χρησιμοποιούν τις φυσικές και αντιληπτικές τους ικανότητες με έναν τρόπο που είναι συμβατός προς αυτούς, ενώ χρησιμοποιούν εκφραστικές μορφές επικοινωνίας για να υποδείξουν το ενδιαφέρον τους και να καλέσουν και άλλους να συμμετάσχουν. Η λεπτή και αδρή κινητικότητα αναπτύσσεται, επίσης, σε σημαντικό βαθμό, με οφέλη να παρουσιάζονται στην εστίαση της προσοχής, στο συμβολικό παιχνίδι και στην εκφραστική χρήση της γλώσσας.

5) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;

Παρά τη ραγδαία πρόοδο της τεχνολογίας, η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών γίνεται με ρυθμούς αργούς. Τα περιθώρια βελτίωσης βέβαια είναι μεγάλα όσον αφορά το προσφερόμενο τεχνολογικό υλικό που θα πρέπει να υπάρχει διαθέσιμο ανάλογα με την εκάστοτε εκπαιδευτική βαθμίδα, όσο και στην περαιτέρω κατάρτιση και εξειδίκευση του προσωπικού.

6) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Αναμφίβολα η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών μαθητών διευκολύνει το έργο του εκπαιδευτικού. Πιο συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό αυτό εργαλείο βοηθά στην πολυαισθητηριακή προσέγγιση των διδακτικών αντικειμένων, στην απόκτηση ικανοτήτων επίλυσης προβλημάτων και κοινωνικών δεξιοτήτων και παράλληλα αυξάνει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των αυτιστικών μαθητών με τους συμμαθητές τους και τους εκπαιδευτικούς. Υπάρχουν βέβαια και δυσκολίες που ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αντιμετωπίσει όπως η προσκόλληση των αυτιστικών μαθητών στα εικονικά περιβάλλοντα και η αδυναμία ένταξης του σε ένα παραδοσιακό εκπαιδευτικό περιβάλλον.

7) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Η εμπιστοσύνη του εκπαιδευτικού στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ αυτιστικούς μαθητές είναι ασφαλώς σημαντική μιας και μόνο έτσι θα μπορέσει να σχεδιάσει τα κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα ανταποκρίνονται στις εκάστοτε εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.

8) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών γίνεται με ρυθμούς αργούς και χωρίς συστηματική εφαρμογή συνεπώς δεν αποφέρει τα εποικοδομητικά στοιχεία που δίνονται να λάβουν οι μαθητές .

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Για τους αυτιστικούς μαθητές, η χρήση των ΤΠΕ είναι καθοριστικής σημασίας μιας και συμβάλλουν στην ανάπτυξη διαφόρων τομέων όπως γνωστικό, κοινωνικό και επικοινωνιακό μέσω διαφόρων πολυαισθητηριακών προγραμμάτων.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Η συστηματική και μεθοδευμένη χρήση των ΤΠΕ αδιαμφισβήτητα είναι ένας εν δυνάμει ευεργετικός παράγοντας που ενισχύει το γνωστικό και επιστημονικό επίπεδο των μαθητών μέσω των πολυαισθητηριακών προγραμμάτων καθώς και της επαναλαμβανόμενης χρήσης των διαφόρων εκπαιδευτικών λογισμικών.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Οι αυτιστικοί μαθητές βελτιώνουν σημαντικά την κοινωνική τους αλληλεπίδραση μέσω της χρήσης του υπολογιστή και πολλές φορές είναι σε θέση να μεταφέρουν αυτή τους τη συμπεριφορά και στην καθημερινή τους ζωή.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Μέσα από τη χρήση των διαφόρων εκπαιδευτικών λογισμικών που αφορούν την έκφραση συναισθημάτων οι αυτιστικοί μαθητές αρχίζουν να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τα διάφορα συναισθήματα καθώς και τους λόγους που οδήγησαν στην εκδήλωσή τους.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η αλληλεπίδραση των αυτιστικών μαθητών με τους υπολογιστές έχει πολλά οφέλη για αυτούς γιατί οι τελευταίοι λειτουργούν με ένα συγκεκριμένο τρόπο και καθορισμένους κανόνες καθώς και γιατί τα ερεθίσματα που λαμβάνουν είναι σταθερά, προβλέψιμα και ελεγχόμενα. Ακόμη, οι υπολογιστές μπορούν να προσφέρουν ένα περιβάλλον με συνοχή και σταθερότητα, κάτι το οποίο επιθυμούν οι μαθητές με αυτισμό λόγω των προβλέψιμων αντιδράσεων, της μονότονης και χωρίς συναισθήματα ομιλίας που προέρχεται από τους υπολογιστές και των περιορισμένων κοινωνικών ερεθισμάτων . Επίσης, η χρήση κατάλληλων ειδικών εκπαιδευτικών λογισμικών δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές με αυτισμό να ασχοληθούν με διδακτικούς στόχους και δραστηριότητες ανάλογες με το επίπεδο των ικανοτήτων τους .

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η συστηματική χρήση των ΤΠΕ στην διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών είναι πολύ πιθανό να τους γίνει έμμονη ιδέα με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να μην είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν άλλα εκπαιδευτικά εργαλεία, να περιορίζουν τον επικοινωνιακό τους λόγο και να στερούνται τη δυνατότητα συνεργασίας με τους συμμαθητές τους λόγω αυτής της προσκόλλησης.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις-προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Τόσο οι εξειδικευμένοι συνάδερφοι, όσο και η διεύθυνση και οι ειδικοί επιστήμονες παρέχουν μία ικανοποιητική υποστήριξη αναφορικά με τη διδασκαλία των αυτιστικών μαθητών με τη χρήση των ΤΠΕ. Βέβαια πάντα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης μιας και η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται και ακολούθως και το διαθέσιμο τεχνολογικό εκπαιδευτικό υλικό.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Σαφώς ως ένα βαθμό είμαι ευχαριστημένη από τις δυνατότητες που μου παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών με αυτισμό, όμως θα ήταν ωφέλιμο να διατίθενται περισσότεροι πόροι για τον εξοπλισμό των σχολείων με τα κατάλληλα τεχνολογικά και εποπτικά μέσα.

3) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Αδιαμφισβήτητα είναι υψίστης σημασίας μιας και αν δεν υπάρχει η προαπαιτούμενη γνώση, δε θα είναι εφικτή η δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων διδασκαλίας που θα περιλαμβάνουν τη χρήση ΤΠΕ.

4) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;

Βελτιώνουν: Η σταθερότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος, το πλούσιο εποπτικό υλικό, το διαθέσιμο παιδαγωγικό υλικό και ο περιορισμός των διασπαστικών παραγόντων

Παρεμποδίζουν: Ο μεγάλος αριθμός των μαθητών ανά τάξη, η απουσία κατάλληλου τεχνολογικού υλικού (υπολογιστές, διαδραστικοί πίνακες), η έλλειψη συγκρότησης από τον εκπαιδευτικό καθημερινού ωρολογίου προγράμματος

5) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

- Εργαστήριο πληροφορικής
- Διαθεσιμότητα και επάρκεια τεχνολογικού υλικού
- Απαραίτητες γνώσεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση του διαθέσιμου εκπαιδευτικού λογισμικού

6) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;

- Συστηματικότερη και πιο εντατική διοργάνωση και παρακολούθηση τέτοιων προγραμμάτων
- Δωρεάν η συμμετοχή των εκπαιδευτικών
- Περισσότερη οργάνωση
- Πρακτική εξάσκηση

Συνέντευξη XII

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 28
- Μορφωτικό επίπεδο: Τριτοβάθμια εκπαίδευση, Μεταπτυχιακό Επιστήμες Αγωγής-ειδική αγωγή
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: 2
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); Αναπληρωτής

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

9) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Μέσω βιβλίων και του διαδικτύου. Πολύ συχνά.

10) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Αγοράζω και διαβάζω σχετικά βιβλία και ενημερώνομαι μέσα από έγκυρες ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

11) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε μεγάλο βαθμό Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Είναι πάρα πολύ σημαντικό να υπάρχει ενημέρωση και συνεχής ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ, καθώς με την άνοδο της τεχνολογίας, μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια του εκάστοτε εκπαιδευτικού. Ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα σχετικά με τις ΤΠΕ και τα παιδιά με αυτισμό, θα ήταν το κατά πόσο θα μπορούσε η διδακτέα ύλη ή οι διάφοροι γνωστικοί στόχοι να πετυχαίνονται εξολοκλήρου μέσα από τις ΤΠΕ.

12) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων);

Χρησιμοποιώ Η/Υ και tablet (για λόγους ευκολίας στην κίνηση) για την επίτευξη γνωστικών, συναισθηματικών και κοινωνικών στόχων.

13) Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα;

Το στάδιο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό είναι ακόμα πρωταρχικό. Λόγω της ελλιπούς ενημέρωσης των εκπαιδευτικών η χρήση των ΤΠΕ στην διδακτική πραγματικότητα ακόμα δεν έχει ουσιαστική εφαρμογή.

14) Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;

Μέσα από διάφορα κοινωνικά και συναισθηματικά βίντεο, εκπαιδευτικά λογισμικά και την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του διαδικτύου, το μάθημα γίνεται πολύ πιο αποτελεσματικό, ελκυστικό και άμεσο. Οι διάφοροι στόχοι μέσα από την πολυδραστηριακή μάθηση επιτυγχάνονται με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Η δυσκολία σε όλο αυτό το εγχείρημα είναι η έλλειψη κατάλληλων χώρων και μέσων από το σχολείο έτσι ώστε ο εκάστοτε εκπαιδευτικός να μπορεί να ‘εκμεταλλεύεται’ τα θετικά των ΤΠΕ.

15) Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;

Είναι ένα μεγάλο ζήτημα αυτό, καθώς είναι και ο λόγος που πολλοί εκπαιδευτικοί αποφεύγουν τη χρήση των ΤΠΕ στη διδακτική τους παρέμβαση. Για να μπορέσει κάποιος να διδάξει μέσω των ΤΠΕ θα πρέπει πρώτα να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του ότι ξέρει να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία που μπορεί να προκύψει.

16) Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.

Θεωρώ ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν χρησιμοποιήσει τις ΤΠΕ έχουν δει μεγάλες θετικές αλλαγές τόσο στον γνωστικό όσο και στον συναισθηματικό- κοινωνικό τομέα των παιδιών με αυτισμό. Μαθητές με ελλειμματική προσοχή μπορούν να επικεντρωθούν στο μάθημα, άλλοι με συναισθηματικές αδυναμίες μπόρεσαν και ανέπτυξαν ομαλά τον συναισθηματισμό τους, όπως επίσης μαθητές με πολύ χαμηλό γνωστικό επίπεδο βελτίωσαν τις δυσκολίες τους. Ωστόσο, το σύνολο των δυνατοτήτων που μπορούν να προσφέρουν οι ΤΠΕ ακόμη δεν έχει εφαρμογή.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

7) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Έχουν μεγάλη αξία καθώς πέρα από το γνωστικό αντικείμενο που προσδίδει με έναν πιο άμεσο και κατανοητό τρόπο, η παράδοση είναι πιο ευχάριστη και έτσι οι μαθητές έχουν όρεξη για μάθημα, νιώθουν αναπόσπαστο μέλος της όλης διδακτικής διαδικασίας και αναπτύσσουν κίνητρα για μάθηση.

8) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Αν υπάρχει σωστή χρήση των ΤΠΕ μπορεί η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό να επηρεαστεί σημαντικά. Η διαθεματική και συμπεριληπτική παρέμβαση με τις ΤΠΕ μπορεί να αποτελέσει εφελκύριο για την ομαλή ακαδημαϊκή πρόοδο των παιδιών αυτών.

9) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Οι ΤΠΕ μέσα από τις διάφορες κοινωνικές ιστορίες και τις ασκήσεις κοινωνικού συναισθηματισμού μπορούν να βοηθήσουν να ολοκληρωθεί κοινωνικά ένα παιδί με αυτισμό. Ελλοχεύει όμως και ο κίνδυνος της υπερβολικής χρήσης των ΤΠΕ με αντικοινωνικές συνέπειες.

10) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Ως ένα σημείο μπορεί να βοηθήσει θετικά. Μέσω βίντεο για τα συναισθήματα, μπορεί ο μαθητής να αναγνωρίζει τα διάφορα συναισθήματα αλλά και να αναπτύξει την ενσυναίσθηση. Η χρήση της εικόνας και του ήχου μπορεί να εμβαθύνει μέσα στον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών και να περάσει μηνύματα.

11) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η αμεσότητα, η μεγάλη ποικιλία πληροφοριών προς επεξεργασία, ο ήχος και η εικόνα, αλλά και η μεγάλη ευελιξία στη χρήση διαφόρων εργαλείων, συναρπάζουν τους μαθητές και τους αναπτύσσουν το πιο σημαντικό αγαθό, τη χαρά για μάθηση.

12) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Η μεγάλη έλξη που έχει η οθόνη, πολλές φορές αποπροσανατολίζει τους μαθητές με αυτισμό από τους πραγματικούς στόχους που τίθενται, με αποτέλεσμα να μη δέχονται μετά να κάνουν κάτι άλλο εκτός από την ενασχόληση τους με τις ΤΠΕ.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

7) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Η βοήθεια και η συνεργασία με το σχολείο και τους αρμόδιους φορείς είναι πολύ καλή.

8) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Ως ένα βαθμό ναι, καθώς υπάρχει ηλεκτρονικός υπολογιστής. Αλλά θα ήταν ακόμη πιο λειτουργικό αν υπήρχε και προτζέκτορας ή διαδραστικός πίνακας.

9) Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Είναι πολύ χρήσιμα για άτομα που δεν έχουν σχέση με την τεχνολογία και τους δίνουν τη δυνατότητα να εντάξουν τις ΤΠΕ στη διδακτική τους παρέμβαση. Θα μπορούσε να γίνουν βέβαια και πιο εξειδικευμένα σεμινάρια εκμάθησης εκπαιδευτικών λογισμικών στα οποία θα παρέχεται και κατάλληλο διδακτικό υλικό.

10) Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν την διδασκαλία αυτιστικών μαθητών στην πράξη;

Η χρήση των ΤΠΕ, η κατάλληλη διάταξη της τάξης και η ομαδική εργασία είναι κάποιοι από τους θετικούς παράγοντες που βοηθούν στη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην τάξη. Η έλλειψη των παραπάνω, όχι μόνο αποκλείει την ομαλή διδασκαλία των παιδιών αυτών, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις την καθιστά αδύνατη.

11) Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;

Η ύπαρξη κατάλληλων δομών έτσι ώστε να μπορούν οι ΤΠΕ να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το σημαντικότερο όμως είναι η συχνή ενημέρωση των εκπαιδευτικών για θέματα ΤΠΕ.

12) Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη εκπαίδευση;

Θα ήθελα να γίνονται περισσότερα δωρεάν επιμορφωτικά προγράμματα για τους εκπαιδευτικούς, με ενδιαφέρον και καινοτόμες ιδέες.

Συνέντευξη XIII

Οδηγός συνέντευξης

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Φύλο: _____ *γυναίκα*
- Ηλικία: ____ *38*
- Μορφωτικό επίπεδο: *πτυχίο ειδικής αγωγής και μεταπτυχιακό στην ειδική αγωγή*
- Έτη προϋπηρεσίας στη διδασκαλία γενικά: ____ *15*
- Καθεστώς εργασίας (μόνιμος, αναπληρωτής, ωρομίσθιος); ____ *15*

Άξονες συνέντευξης

1^{ος} άξονας (γνώση και χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Μπορείτε να περιγράψετε τον τρόπο (προγράμματα / σεμινάρια, διαδίκτυο, βιβλία κ.λπ.) με τον οποίο επιμορφώνεστε σχετικά με τον αυτισμό και πόσο συχνά;

Οι σπουδές καθώς και το μεταπτυχιακό μου είναι πάνω στην εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό. Έχω παρακολουθήσει σεμινάριο 400 ωρών καθώς και πολλές ημερίδες-πάνω στην εκπαίδευση ατόμων με αυτισμό. Τουλάχιστον 1 ημερίδα ετησίως. Το διαδίκτυο χρησιμοποιείται σε μεγάλη συχνότητα – άρθρα ,έρευνες σε μηνιαία βάση καθώς και ιδέες για κατασκευή οπτικού διδακτικού υλικού σε εβδομαδιαία βάση. Σε βιβλία ανατρέχω σπανιότερα όταν προκύψει ανάγκη να συμβουλευτώ για κάτι.

2) Με ποιο τρόπο ενημερώνεστε για τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα;

Εξειδικευμένο σεμινάριο για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό συγκεκριμένα έχω παρακολουθήσει μόνο ένα στα δεκαπέντε χρόνια προϋπηρεσίας μου. Η ενημέρωσή μου περιορίζεται στην ανάγνωση άρθρων και ερευνών και στην προσωπική αναζήτηση διαθέσιμου υλικού και εφαρμογών

3) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Προσωπικά θα συμμετείχατε σε περαιτέρω επιμόρφωση και με τι περιεχόμενο;

Η ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση ειδικών παιδαγωγών είναι γεγονός δεδομένης της απουσίας ενός αναλυτικού προγράμματος στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό κ της ιδιαίτερου γνωστικού προφίλ αυτών των παιδιών. Φυσικά και θα παρακολουθούσα σχετικές επιμορφώσεις για παράδειγμα με την διδασκαλία μέσω video modeling,την επιμόρφωση γύρω από διαθέσιμα λογισμικά και εφαρμογές για τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό.

4) Ποιες καινοτόμες τεχνολογίες χρησιμοποιείτε στην τάξη σας, πόσο συχνά και με ποιο στόχο (π.χ. ανάπτυξη αισθητηριακών, ψυχοκινητικών ή/και γνωστικών ικανοτήτων); Έχω προσπαθήσει να διδάξω δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης (π. βούρτσισμα δοντιών, πλύσιμο χεριών)βιντεοσκοπώντας είτε τον εαυτό μου (video modeling) ακόμη χρησιμοποίησα ηλεκτρονικό υπολογιστή για την προβολή κοινωνικών

ιστοριών που υπάρχουν διαθέσιμες στο διαδίκτυο για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά με αυτισμό.

5) *Πως θα χαρακτηρίζατε τον τρόπο ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό σήμερα; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και ποια είναι αυτά;*

Αποσπασματικό, ελλιπή και επαναπαυμένο στην διάθεση και το μεράκι κάθε εκπαιδευτικού να το ψάξει μόνος του προκειμένου να μπορέσει να βοηθήσει όσο περισσότερο μπορεί του μαθητές του.

6) *Πως βιώνετε εσείς τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Σε ποια σημεία διευκολύνουν ή επιβαρύνουν το έργο σας, ποιες είναι προκλήσεις που συναντάτε;*

θεωρώ ότι η τεχνολογία είναι πολύ βοηθητικό μέσο διδασκαλίας ωστόσο ως εκπαιδευτικός αισθάνομαι ελλιπή την επιμόρφωση που έχω γύρω από το πώς μπορώ να την αξιοποιήσω με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Στα περισσότερα σχολεία που υπηρέτησα δεν υπήρχε καν υπολογιστής μέσα στην τάξη και έπρεπε να φέρνω το δικό μου λαπτοπ ή ακόμη και αν υπήρχαν υπολογιστές δεν είχαμε ούτε σύνδεση στο διαδίκτυο ή το εργαστήριο υπολογιστών ήταν αχρησιμοποίητο από το φόβο των διευθυντών να μην το καταστρέψουν οι μαθητές που δεν ήταν τόσο λειτουργικά.

7) *Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η εμπιστοσύνη που έχει ο εκπαιδευτικός στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ τα παιδιά με αυτισμό και γιατί;*

Εξαιρετικά σημαντική διότι ένας εκπαιδευτικός με ανασφάλεια στις ικανότητες του να διδάξει με ΤΠΕ το πιθανότερο είναι ότι δε θα διδάξει με ΤΠΕ τους μαθητές του.

8) *Μέσα από την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι η χρήση ΤΠΕ, όπως γίνεται σήμερα, έχει πρακτικά αποτελέσματα στην διδασκαλία παιδιών με αυτισμό; Δώστε παραδείγματα.*

Για να υπάρχουν ουσιαστικά αποτελέσματα στους μαθητές μας θα έπρεπε να υπάρχει στο κάθε σχολείο οργανωμένο εργαστήριο πληροφορικής για παιδιά με διαδ καθώς και εφαρμογές και λογισμικό προσβάσιμο ανά πάσα στιγμή από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό. Εκπαιδευτικοί πληροφορικής μόνιμοι και επιμορφωμένοι γύρω από καινοτόμα προγράμματα να βοηθούν με την άρτια κατάρτιση τους το έργο του εκπαιδευτικού της τάξης. Να οργανώνονται επιμορφώσεις στις οποίες να

παρουσιάζονται λογισμικά και να δίνεται δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να τα δουλέψει έχοντας υπολογιστή μπροστά του.

2^{ος} άξονας (στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνωστική και παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό)

1) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ έχουν εκπαιδευτική αξία ως προς τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό και γιατί;

Οι υπολογιστές αποτελούν ένα κίνητρο για τα παιδιά με αυτισμό, εξαιτίας της προβλεψιμότητας και της συνέπειάς τους. Επιτρέπει την αλληλεπίδραση αγνοώντας τα εξωτερικά γεγονότα, με την περιοχή συγκέντρωσης να περιορίζεται στα όρια της οθόνης. Το παιδί με αυτό τον τρόπο μπορεί να συγκεντρωθεί, να αποκτήσει τον έλεγχο και να γίνει αυτόνομος.

2) Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ακαδημαϊκή πρόοδος των παιδιών με αυτισμό από την αξιοποίηση των καινοτόμων τεχνολογιών με βάση τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στη διδακτική πρακτική;

Ο υπολογιστής μεταφέρει πληροφορίες δια της οπτικής οδού την οποία χρησιμοποιεί κατά κόρον ο μαθητής με αυτισμό προκειμένου να μάθει. Επιπλέον βοηθά το άτομο να διατηρήσει την προσοχή και συγκέντρωσή του σε μία δραστηριότητα να κατανοήσει ευκολότερα διάφορες έννοιες ή να αποκτήσει ακόμα και νέες δεξιότητες.

3) Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών με αυτισμό όταν συμπεριλαμβάνονται οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και που το αποδίδετε αυτό;

Σε μεγάλο βαθμό επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα της λεκτικής ή μη λεκτικής επικοινωνίας, μέσω της χρήσης συμβόλων. Με τον τρόπο αυτό η κοινωνική αλληλεπίδραση καθίσταται λιγότερο στρεσογόνα.

4) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως επηρεάζεται ο τομέας της αναγνώρισης των συναισθημάτων μέσω των ΤΠΕ και που το αποδίδετε αυτό;

Σε μεγάλο βαθμό επηρεάζεται θεωρώ καθώς τα παιδιά με αυτισμό ως γνωστόν έχουν ελλείψεις στη θεωρία του νου και στην ενσυναίσθηση αλλά μέσω του υπολογιστή εισάγονται με έναν τρόπο προβλέψιμο και σταθερό στην συναισθηματική συνθήκη χωρίς αυτό να είναι καθόλου στρεσογόνο για τα παιδιά.

5) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Προσδίδουν σαφήνεια στη διδασκαλία αξιοποιώντας το οπτικό μαθησιακό προφίλ των παιδιών με αυτισμό καθώς και προβλεψιμότητα ως προς τι απαιτείται από εκείνα να κάνουν μέσα σε ένα περιβάλλον με περιορισμένο άγχος . Δρώντας σε μία τέτοια μαθησιακή συνθήκη είναι λογικό να υπάρξει βελτίωση της συμπεριφοράς τους εντός της τάξης, μείωση επιθετικότητας, ηχολαλίας, υπερκινητικότητας και στερεοτυπικών συμπεριφορών.

6) Ποια θεωρείτε ότι είναι τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας των αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ;

Είναι πολύ πιθανό, η χρήση των υπολογιστών από τα αυτιστικά άτομα να γίνει έμμονη ιδέα. Χρειάζεται να υπάρξει έλεγχος τόσο ως προς τις ώρες που διανύει ένα παιδί μπροστά από τον υπολογιστή.

3^{ος} άξονας (προϋποθέσεις - προτάσεις για ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική ατόμων με αυτισμό)

1) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την υποστήριξη που λαμβάνετε από τους συναδέλφους, τη διεύθυνση και ειδικούς επιστήμονες κατά την προσπάθεια διδασκαλίας αυτιστικών μαθητών/τριών με τη χρήση των ΤΠΕ; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Καθόλου ικανοποιημένη δεν νιώθω. Θα ήθελα υποστήριξη από συναδέλφους καταρτισμένους να αναλάβουν την επιμόρφωση των συναδέλφων εκπαιδευτικών και από τη διοίκηση θα ήθελα μια συνεχόμενη και όχι αποσπασματική επιμόρφωση καθώς τη διάθεση εκπαιδευτικού λογισμικού στα σχολεία.

2) Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από τις δυνατότητες που σας παρέχονται για τη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία των μαθητών/τριών με αυτισμό στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;

Καθόλου ευχαριστημένη δεν νιώθω. Θα ήθελα να μπορώ να έχω ηλεκτρονικό υπολογιστή στην τάξη μου ή να υπάρχει οργανωμένο εργαστήριο πληροφορικής ή μόνιμος εξειδικευμένος συνάδελφος πληροφορικής στο σχολείο.

3) *Πόσο βοηθητικά θεωρείτε τα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των ατόμων με αυτισμό; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και, αν ναι, ποια;*

Θεωρώ ότι μια επιμορφωτική ημερίδα που παρακολούθησα είχε χαρακτήρα διεκπεραιωτικό, έγινε δηλαδή για να γίνει ήταν θεωρητική και γενική χωρίς να δίνεται στον εκπαιδευτικό η δυνατότητα να δουλέψει λογισμικά .

4) *Κατά τη γνώμη σας, ποιοι παράγοντες βελτιώνουν και ποιοι παρεμποδίζουν τη διδασκαλία των παιδιών με αυτισμό στην πράξη;*

Οι παράγοντες που βελτιώνουν τη διδασκαλία των παιδιών με ΤΠΕ είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ή ύπαρξη εκπαιδευτικού υλικού και οργανωμένου εργαστηρίου ενώ η απουσία αυτών των παραγόντων παρεμποδίζουν τη χρήση τους.

5) *Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μία αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία αυτιστικών ατόμων;*

Χρειάζεται να γίνουν συνεχής επιμορφώσεις ενδοσχολικές προσανατολισμένες στην εκπαιδευτική πράξη από καταρτισμένο και εξειδικευμένο προσωπικό. Χρειάζεται να δημιουργηθούν κατάλληλες υποδομές δηλ. πλήρως εξοπλισμένα εργαστήρια σε κάθε σχολείο συνδεδεμένα σε πανελλήνιο σχολικό δίκτυο και με τεχνική υποστήριξη. Χρειάζεται τέλος να δημιουργηθούν και κυρίως να διατεθούν στα σχολεία εκπαιδευτικά λογισμικά και εφαρμογές.

6) *Τι θα αλλάζατε στα επιμορφωτικά προγράμματα των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ατόμων με αυτισμό;*

Για αρχή θα έπρεπε να έχουν συνεχόμενο χαρακτήρα και όχι να γίνουν μία φορά και να είναι αποσπασματικά. Δεύτερον θα πρέπει να είναι προσανατολισμένα στην εκπαιδευτική πράξη και όχι να είναι γενικά αόριστα και θεωρητικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

(Ατομικοί πίνακες κωδικοποίησης ποιοτικής ανάλυσης)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 1 (Δήμητρα)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 27 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακό στις Επιστήμες της Αγωγής Έτη προϋπηρεσίας: 3 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια) ▫ ΕΞΕΡΕΥΝ – συνεχής εξέλιξη της έρευνας στον αυτισμό
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΕΜΙΦ – μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια από ιδιωτικούς φορείς ▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση στις ΤΠΕ ▫ ΕΠΙΜΤΡΧΡ – επιμόρφωση σχετικά με τους τρόπους χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΞΣΧΟΛ–στα σχολεία υπάρχουν τα αντίστοιχα μέσα ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ–η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΚΜΠΡ –προβολή κινούμενων σχεδίων και

	<p>βίντεο για καλλιέργεια προφορικού λόγου</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΑΜΑΠ- ενίσχυση αμεσότητας και αποτελεσματικότητας του μαθήματος ▫ ΣΥΝΕΚΠ- η έλλειψη υποδομών περιορίζει τη πλήρη αξιοποίηση
<p>5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΨΥΧΣΥΝ- έντονες αλλαγές στον ψυχικό και συναισθηματικό κόσμο ▫ ΕΝΑΥΤ- ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΕΝΚΟΙΝΔΕΞ- ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων
<p>Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ</p>	
<p>1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
<p>2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΟΠΤΥΛ- το οπτικοακουστικό υλικό κεντρίζει τη προσοχή των παιδιών και αυξάνει την επιθυμία συμμετοχής
<p>3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να

	οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη ▫ ΒΕΛΕΠΙΜ- βελτίωση με περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΣΤΧΩ - η έλλειψη στελεχωμένων χώρων
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	▫ ΛΟΓΤΡΑΞ - εκμάθηση για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης ΤΠΕ
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΞΑΤ- εξατομίκευση διδασκαλίας στο κάθε παιδί ▫ ΕΞΕΙΔ- περισσότεροι εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί τόσο στην ειδική αγωγή όσο και στη διδασκαλία με ΤΠΕ
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΤΟΠΔΙΕΞ-διεξαγωγή στην τάξη για πιο άμεση κατανόηση

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 2 (Δημήτρης)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: Άνδρας Ηλικία: 28 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακό στην Ειδική Αγωγή και τη Σχολική Ψυχολογία Έτη προϋπηρεσίας: 3 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια) ▫ ΕΞΕΡΕΥΝ – συνεχής εξέλιξη της έρευνας στον αυτισμό ▫ ΣΧΟΛΣΥΜΒ – επιμορφώσεις από τον σχολικό σύμβουλο ▫ ΜΕΤΣΠΟΥΔ– μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο ▫ ΕΠΣΧΣΥΜΒ – επιμορφώσεις για ΤΠΕ από τον σχολικό σύμβουλο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΞΟΠΑ– έλλειψη εξοπλισμού με αποτέλεσμα τη χρήση προσωπικών μέσων του εκπαιδευτικού ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΕΠΙΜΔΙΕΥΘ–ανάγκη για επιμόρφωση των διευθυντών των σχολικών μονάδων

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΗΛΙΚΕΚΠ–η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΚΜΠΡ –video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων ▫ ΕΝΑΜΑΠ– ενίσχυση αμεσότητας και αποτελεσματικότητας του μαθήματος ▫ ΕΝΤΑΧ– οι ΤΠΕ επιταχύνουν τη διδασκαλία
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΠΟΤ- περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων εποπτικού υλικού
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΟΠΤΥΛΟΡ- το οπτικοακουστικό υλικό ενισχύει την αίσθηση της όρασης

<p>3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής
<p>Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ</p>	
<p>1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη ▫ ΒΕΛΕΠΙΜ- βελτίωση με περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ ▫ ΡΟΛΔΙΕΥΘ- πρωτοβουλίες διευθυντή για επιμόρφωση εκπαιδευτικών από εξειδικευμένο προσωπικό
<p>2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΣΤΧΩ- η έλλειψη στελεχωμένων χώρων
<p>3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΠΟΙΚΛΙΓ- εποικοδομητικά αλλά λίγα
<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΠΟΠΤ- επιμόρφωση εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠ- συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΡΟΛΓΟΝ- κατανόηση των πραγματικών δυνατοτήτων των παιδιών από τους γονείς τους ▫ ΕΠΟΠΤ- χρήση εποπτικού υλικού ▫ ΔΙΑΘ- διαθεματικότητα
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη

<p>για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΑΡΕΞ-παραδείγματα από το εξωτερικό όπου υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση ▫ ΥΠΠΑΡ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι υποχρεωτικής παρουσίας ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά
--	--

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 3 (Ζωή)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: Γυναίκα Ηλικία: 30 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακή εκπαίδευση Έτη προϋπηρεσίας: 9 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	☐ ΜΕΤΣΠΟΥΔ – μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο ☐ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	☐ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	☐ ΕΛΛΕΠΕΚΠ –η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ☐ ΠΑΝΠΡΟΓ –η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	☐ ΔΙΕΥΚΛΙΔ – οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία ☐ ΠΑΝΠΡΟΓ –η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	☐ ΠΕΡΑΠΟΤΓΝΧΡ - περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων στις γνώσεις των εκπαιδευτικών και της έλλειψης χρόνου

Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση ▫ ΣΤΑΘΔΟΜ- πολύ σταθερή δομή εκπαιδευτικών διαδικασιών
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΙΘΜΗΓΕΝ- πιθανότητα μη γενίκευσης των γνώσεων σε άλλα πλαίσια
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη ▫ ΒΕΛΕΦΑΡΜ- βελτίωση μέσω προμήθειας εφαρμογών για Η/Υ και tablet
2. Προβλήματα στη καθημερινή	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΣΤΧΩ- η έλλειψη στελεχωμένων χώρων

εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΣΤΜΕΣΑ- εποικοδομητικά αλλά δεν εστιάζουν στα μέσα που διαθέτουν πραγματικά τα σχολεία
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στσυγκη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΥΝΕΚΠ- συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΑΡΕΚΠ-μικρότερος αριθμός εκπαιδευτικών
6. Παράγοντες που επιδρούν στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΞΟΠ-η έλλειψη εξοπλισμού και μέσων παρεμποδίζει τη διδασκαλία ▫ ΕΞΟΜ- η αλληλεπίδραση παιδιών με αυτισμό με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης βοηθά στην κοινωνικοποίηση

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 4 (Θεανώ)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 27 Μορφωτικό επίπεδο: Παιδαγωγικό Ειδικής Αγωγής Έτη προϋπηρεσίας: 5 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΦΟΒΑΠ–η ανασφάλεια του εκπαιδευτικού μπορεί να προκαλέσει φόβο και απέχθεια στον μαθητή για τις ΤΠΕ
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΤΕΧΝΨΥΧ – τεχνολογίες για ψυχοκινητική ανάπτυξη/ολοκλήρωση ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΚΟΙΝΔΕΞ- ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την

	υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΑΝΣΥΝ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αναγνώριση των συναισθημάτων
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΟΛ- έλλειψη κατάλληλης πολιτικής για τις νέες τεχνολογίες στην ειδική αγωγή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) ▫ ΑΣΑΦΑΠ- δεν έχει ακόμα διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ΤΠΕ αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαίδευση
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	▫ ΒΕΛΕΠΙΜ - βελτίωση με περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ

<p>2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ</p>	<p>▫ ΕΛΛΣΤΑΘ- η έλλειψη σταθερών προσώπων και χώρων</p>
<p>3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<p>▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ- τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά</p>
<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<p>▫ ΕΞΑΤ- εξατομίκευση διδασκαλίας στο κάθε παιδί ▫ ΕΞΕΙΔ- περισσότεροι εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί τόσο στην ειδική αγωγή όσο και στη διδασκαλία με ΤΠΕ</p>
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<p>▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΤΟΠΔΙΕΞ-διεξαγωγή στην τάξη για πιο άμεση κατανόηση</p>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 5 (Ιλιάννα)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 26 Μορφωτικό επίπεδο: τριτοβάθμια εκπαίδευση (ειδική αγωγή) Έτη προϋπηρεσίας: 5 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια) ▫ ΚΟΣΤΟΣΣΕΜ– τα σεμινάρια έχουν υψηλό κόστος
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	▫ ΕΠΣΧΣΥΜΒ – επιμορφώσεις για ΤΠΕ από τον σχολικό σύμβουλο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΑ– οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	▫ ΕΝΜΑΘ - η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	▫ ΕΝΜΑΘ - η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση

2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ - η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	▫ ΒΕΛΕΠΙΜ - βελτίωση με περισσότερες ημερίδες, σεμινάρια και εξειδικευμένες επιμορφώσεις σχετικές με τη χρήση των ΤΠΕ
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΣΤΑΘ - η έλλειψη σταθερών προσώπων και χώρων ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ -η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ - τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΕΞΑΤ - εξατομίκευση διδασκαλίας στο κάθε παιδί
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΠΡΑΚΤ -εστίαση στη πράξη ▫ ΕΝΤΑΤ -τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 6 (Λίλιαν)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: Γυναίκα Ηλικία: 28 Μορφωτικό επίπεδο: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση Έτη προϋπηρεσίας: 4 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	▫ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ –η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	▫ ΕΚΜΠΡ –video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων ▫ ΔΥΣΣΥΓΚ - τα παιδιά έχουν συνδέσει το tablet με το παιχνίδι και είναι δύσκολο να ολοκληρώσουν μια διαφορετική δραστηριότητα
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	▫ ΠΕΡΑΠΟΤ - περιορισμένη θετική επίδραση στη μάθηση λόγω ελλείψεων εποπτικού υλικού

Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΣΤΧΩ - η έλλειψη στελεχωμένων χώρων
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΥΠ - ελλιπής υποστήριξη
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΕΞΟΠΑ – έλλειψη εξοπλισμού με αποτέλεσμα τη χρήση προσωπικών μέσων του εκπαιδευτικού
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΕΠΟΠΤ - επιμόρφωση εκπαιδευτικών
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 7 (Μαρία)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 28 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 3 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	☐ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	☐ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	☐ ΑΝΑΓΝ – αναγνώριση κατάλληλου λογισμικού ☐ ΑΝΑΠΠΑΡΜΕΘ – αναποτελεσματικότητα παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	☐ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ☐ ΔΙΕΥΚΛΙΔ – οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	☐ ΔΙΑΣΚΕΥΧ - μέσο διασκέδασης και δημιουργεί συναισθήματα ευχαρίστησης ☐ ΕΛΛΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής

	εφαρμογής
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΝΑΠΤΕΜΜ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΜΕΓΗΛΑΡΝ- οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εκπαιδευτικοί είναι αρνητικοί στην υιοθέτηση ΤΠΕ ▫ ΑΥΤΟΠΓΥΝ- οι γυναίκες έχουν μειωμένη

	<p>αυτοπεποίθηση στη χρήση ΤΠΕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΗΛΙΚΕΚΠ–η μετάδοση των ΤΠΕ θα γίνει από τους νεότερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς που έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους ως προς τη χρήση των ΤΠΕ
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΞΟΠ-η έλλειψη εξοπλισμού και μέσων παρεμποδίζει τη διδασκαλία
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ- τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΛΟΓΤΡΑΞ- εκμάθηση για νέα λογισμικά και τρόπους αξιοποίησης ΤΠΕ
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΔΥΟΦΑΣ- πρώτα επιμόρφωση σε βασικά θέματα πληροφορικής και μετά στο εκπαιδευτικό λογισμικό ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 8 (Μαρία)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 27 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 1 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	▫ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΠΑΝΠΡΟΓ –η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	▫ ΕΚΜΠΡ –video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΔ – οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	▫ ΔΙΑΣΚΕΥΧ - μέσο διασκέδασης και δημιουργεί συναισθήματα ευχαρίστησης ▫ ΕΛΛΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής εφαρμογής ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση

Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΒΟΗΘΓΡΑΦΔ - Βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες ▫ ΑΝΑΖΠΛΗ - Όρεξη για αναζήτηση πληροφοριών
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής ▫ ΔΙΑΣΚΕΥΧ- μέσο διασκέδασης και δημιουργεί συναισθήματα ευχαρίστησης
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών και γονέων

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΧΡΗΜΕΞ- ανάγκη χρηματοδότησης για εξοπλισμό
<p>2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ-η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΠΑΝΠΡΟΓ-η πίεση του αναλυτικού προγράμματος περιορίζει τη χρήση ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες) ▫ ΠΡΟΚΑΤ- προκαταλήψεις για τις δυνατότητες των μαθητών, παραίτηση
<p>3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ- τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά
<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΠΟΠΤ- επιμόρφωση εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠ- συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 9 (Μαρία)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 27 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 2 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	▫ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ –η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	▫ ΕΚΜΠΡ –video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΑ – οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ - η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΚΙΝΔΑΠ - οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών

Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

<p>1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
<p>2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΒΟΗΘΓΡΑΦΔ - Βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες ▫ ΑΝΑΖΠΛΗ - Όρεξη για αναζήτηση πληροφοριών
<p>3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής

Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

<p>1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΥΠ- ελλιπής υποστήριξη ▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση στις ΤΠΕ ▫ ΣΥΝΕΚΠ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΟΛ- έλλειψη κατάλληλης πολιτικής για τις νέες τεχνολογίες στην ειδική αγωγή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ-η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	▫ ΘΕΩΡΠΡΟΣ - τα προγράμματα, αν και είναι θεωρητικά, είναι αρκετά βοηθητικά
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΠΟΠΤ- επιμόρφωση εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠ- συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ▫ ΣΥΝΕΚΠΓΟΝ- συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού ▫ ΥΠΠΑΡ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι υποχρεωτικής παρουσίας

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 10 (Σοφία)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 26 Μορφωτικό επίπεδο: Πτυχιούχος ΑΕΙ Έτη προϋπηρεσίας: 4 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΛΑΘΕΦΑΡΜ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε λανθασμένη εφαρμογή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΚΜΠΡ –video modeling για ανάπτυξη αισθητηριακών ικανοτήτων ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΔ– οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση

<p>5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΑΜΕΣΑΝ- το παιδί έχει άμεση ανατροφοδότηση και έτσι κινείται το ενδιαφέρον του
<p align="center">Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ</p>	
<p>1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
<p>2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΒΟΗΘΓΡΑΦΔ - Βοήθεια σε μαθητές με γραφοκινητικές δυσκολίες
<p>3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΥΣΚΧΡΜΑΘ- τα παιδιά με κινητικές δυσκολίες, δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν κάποιες συσκευές
<p align="center">Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ</p>	

<p>1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση στις ΤΠΕ ▫ ΣΥΝΕΚΠ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών
<p>2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
<p>3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΣΑΦΕΛΛ- τα προγράμματα δεν είναι βοηθητικά καθώς είναι ασαφή και ελλιπή
<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΕΞΕΙΔ- εξειδίκευση και ανάλυση σε ένα συγκεκριμένο θέμα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 11 (Σταυρούλα)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: γυναίκα Ηλικία: 28 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 3 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΛΑΘΕΦΑΡΜ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε λανθασμένη εφαρμογή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔΡΠΙΝΑΚ - χρήση διαδραστικού πίνακα ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΔ– οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών

στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής εφαρμογής
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΝΑΠΤΕΜΜ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση	▫ ΣΥΝΕΠΙΜ – αναγκαία η συνεχής

ΤΠΕ	<p>επιμόρφωση στις ΤΠΕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΥΝΕΚΠ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΞΑΤΠΡΑΙ – δίνουν τις γνώσεις για τη δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων για τα παιδιά
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΔΗΜΛΟΓ- δημιουργία κατάλληλου λογισμικού ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ-η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη ▫ ΕΞΕΙΔ- εξειδίκευση και ανάλυση σε ένα συγκεκριμένο θέμα ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά ΔΩΡΕΑΝ- δωρεάν η συμμετοχή των εκπαιδευτικών

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 12 (Στέφανος)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: Άνδρας Ηλικία: 28 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 2 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΑΔ– προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ▫ ΛΑΘΕΦΑΡΜ–η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οδηγεί σε λανθασμένη εφαρμογή ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΔΙΕΥΚΛΙΔ– οι ΤΠΕ διευκολύνουν τη διδασκαλία ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά

στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	<p>ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση</p> <ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΙΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής εφαρμογής
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΜΑΘ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση ▫ ΕΝΙΚΑΝ- η χρήση ΤΠΕ ενισχύει την ανάδειξη των ικανοτήτων των παιδιών ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΕΝΕΡΓΑΥΤ - Ενίσχυση αυτοπεποίθησης ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΝΑΠΤΕΜΜ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή ▫ ΠΕΡΑΝΘΡΕΠ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ανθρώπινης επαφής
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	

ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	▫ ΣΥΝΕΚΠ - ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	▫ ΕΛΛΠΟΡ - έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	▫ ΕΞΑΤΠΡΔΙ – δίνουν τις γνώσεις για τη δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων για τα παιδιά
4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΧΡΗΜΕΞ - χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ -η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία	▫ ΕΝΤΑΤ -τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 13 (Χριστίνα)	
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ
ΠΡΟΦΙΛ	Φύλο: Γυναίκα Ηλικία: 38 Μορφωτικό επίπεδο: Μεταπτυχιακός τίτλος στην Ειδική Αγωγή Έτη προϋπηρεσίας: 15 Καθεστώς εργασίας: Αναπληρωτής
Α. ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Επιμόρφωση για τον αυτισμό	☐ ΣΗΜΣΥΝΕΙΚ – σημασία της συνολικής εικόνας (βιβλία, διαδίκτυο, σεμινάρια)
2. Επιμόρφωση για χρήση ΤΠΕ στον αυτισμό	☐ ΔΙΑΔ – προσωπική αναζήτηση στο διαδίκτυο
3. Δυνατότητες και προκλήσεις στην αξιοποίηση ΤΠΕ στη διδασκαλία	☐ ΕΛΛΕΠΕΚΠ –η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή ☐ ΕΛΛΠΟΡ - έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
4. Προσωπική εμπειρία με τις ΤΠΕ	☐ ΚΙΝΔΑΠ - οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών ☐ ΕΝΜΑΘ - η χρήση ΤΠΕ ενισχύει τη μάθηση
5. Πρακτικά αποτελέσματα χρήσης ΤΠΕ στη διδασκαλία παιδιών με αυτισμό	☐ ΕΛΛΠΡΑΚΤΑΠ - έλλειψη πρακτικών αποτελεσμάτων λόγω μη συστηματικής

	εφαρμογής
Β. ΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Εκπαιδευτική αξία ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΥΤΟΝΣΥΓΚ- η χρήση Η/Υ από τα παιδιά ενισχύει την αυτονομία και τη συγκέντρωση ▫ ΕΝΑΛΛΗΛ- η χρήση ΤΠΕ διευκολύνει την αλληλεπίδραση με άλλους ▫ ΚΙΝΔΑΠ- οι κοινωνικές και συναισθηματικές ιστορίες σε προβολή βίντεο αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών
2. Πλεονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΕΡΓΕΝΔ - Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος ▫ ΑΣΦΠΕΡ- οι δεξιότητες αναπτύσσονται σε ασφαλές περιβάλλον, απαλλαγμένο από την επίπονη κοινωνική αλληλεπίδραση
3. Μειονεκτήματα ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΝΑΠΤΕΜΜ- η χρήση Η/Υ μπορεί να οδηγήσει σε εμμονή
Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ	
1. Υποστήριξη εκπαιδευτικού για χρήση ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΣΥΝΕΚΠ- ανάγκη συνεργασίας εκπαιδευτικών
2. Προβλήματα στη καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΛΛΠΟΡ- έλλειψη κατάλληλων πόρων (εξοπλισμός, εξειδικευμένοι επαγγελματίες)
3. Παροχή βοήθειας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΑΣΑΦΕΛΛ- τα προγράμματα δεν είναι βοηθητικά καθώς είναι ασαφή και ελλιπή

<p>4. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΧΡΗΜΕΞ- χρηματοδότηση για εξοπλισμό ▫ ΕΛΛΕΠΕΚΠ-η ελλιπής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών περιορίζει τη χρήση, οδηγεί σε αποφυγή
<p>5. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▫ ΕΝΤΑΤ-τα επιμορφωτικά προγράμματα να είναι πιο εντατικά ▫ ΠΡΑΚΤ-εστίαση στη πράξη